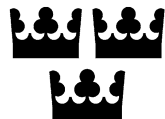

Allmän miljö- och naturvård

20

Förslag till statens budget för 2014

Allmän miljö- och naturvård

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	9
2	Allmän miljö- och naturvård	11
2.1	Omfattning.....	11
2.2	Utgiftsutveckling	11
3	Miljöpolitik.....	13
3.1	Omfattning.....	13
3.2	Utgiftsutveckling	14
3.3	Skatteutgifter.....	14
3.4	Mål	15
3.5	Resultatredovisning	16
3.5.1	Begränsad klimatpåverkan	18
3.5.2	Frisk luft	26
3.5.3	Bara naturlig försurning.....	28
3.5.4	Giftfri miljö	30
3.5.5	Skyddande ozonskikt.....	35
3.5.6	Säker strålmiljö.....	36
3.5.7	Ingen övergödning	37
3.5.8	Levande sjöar och vattendrag	40
3.5.9	Grundvatten av god kvalitet	42
3.5.10	Hav i balans samt levande kust och skärgård	44
3.5.11	Myllrande våtmarker	47
3.5.12	Levande skogar.....	49
3.5.13	Ett rikt odlingslandskap	50
3.5.14	Storslagen fjällmiljö	53
3.5.15	God bebyggd miljö	54
3.5.16	Ett rikt växt- och djurliv	57
3.5.17	Övergripande miljöarbete.....	60
3.6	Politikens inriktning	61
3.6.1	Minskade klimatutsläpp.....	62
3.6.2	En giftfri vardag med fokus på barnen	66
3.6.3	Levande hav, sjöar och vattendrag	69
3.6.4	Biologisk mångfald och ekosystemtjänster	71
3.6.5	Övriga områden	74
3.7	Fonder.....	75

3.7.1	Batterifonden	75
3.7.2	Kadmiumbatterifonden	76
3.7.3	Kärnavfallsfonden	76
3.8	Budgetförslag	77
3.8.1	1:1 Naturvårdsverket	77
3.8.2	1:2 Miljöövervakning m.m.	78
3.8.3	1:3 Åtgärder för värdefull natur.....	79
3.8.4	1:4 Sanering och återställning av förorenade områden.....	80
3.8.5	1:5 Miljöforskning	82
3.8.6	1:6 Kemikalieinspektionen	83
3.8.7	1:7 Internationellt miljösamarbete	85
3.8.8	1:8 Supermiljöbilspremie.....	86
3.8.9	1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.....	87
3.8.10	1:10 Klimatanpassning.....	88
3.8.11	1:11 Inspire.....	89
3.8.12	1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	90
3.8.13	1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar	92
3.8.14	1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	93
3.8.15	1:15 Hållbara städer	94
3.8.16	1:16 Skydd av värdefull natur.....	95
3.8.17	1:17 Havs- och vattenmyndigheten.....	96
4	Miljöforskning	99
4.1	Omfattning	99
4.2	Utgiftsutveckling.....	99
4.3	Mål	100
4.4	Resultatredovisning	100
4.4.1	Resultat.....	100
4.4.2	Analys och slutsatser.....	101
4.5	Politikens inriktning.....	102
4.6	Budgetförslag	102
4.6.1	2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	102
4.6.2	2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning.....	103

Tabellförteckning

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	11
Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom område Miljöpolitik.....	14
Tabell 3.2 Skatteutgifter inom utgiftsområde 20, netto	15
Tabell 3.3 LOVA-projektet.....	46
Tabell 3.4 Anslagsutveckling 1:1 Naturvårdsverket.....	77
Tabell 3.5 Offentligrättslig verksamhet	77
Tabell 3.6 Uppdragsverksamhet	77
Tabell 3.7 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:1 Naturvårdsverket.....	77
Tabell 3.8 Anslagsutveckling 1:2 Miljöövervakning m.m.....	78
Tabell 3.9 Beställningsbemyndigande – 1:2 Miljöövervakning	78
Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:2 Miljöövervakning.....	79
Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:3 Åtgärder för värdefull natur	79
Tabell 3.12 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur	80
Tabell 3.13 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:3 Åtgärder för värdefull natur.....	80
Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	80
Tabell 3.15 Härledning av anslagsnivån 2014–2017 för 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden.....	81
Tabell 3.16 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden.....	81
Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:5 Miljöforskning.....	82
Tabell 3.18 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:5 Miljöforskning.....	82

Tabell 3.19 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:5 Miljöforskning.....	83
Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:6 Kemikalieinspektionen	83
Tabell 3.21 Offentligrättslig verksamhet.....	83
Tabell 3.22 Uppdragsverksamhet	83
Tabell 3.23 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:6 Kemikalieinspektionen	85
Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:7 Internationellt miljösamarbete.....	85
Tabell 3.25 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:7 Internationellt miljösamarbete	86
Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:7 Internationellt miljösamarbete	86
Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:8 Supermiljöbilspremie.....	86
Tabell 3.28 Härledning av anslagsnivån 2012–2016, för 1:8 Supermiljöbilspremie.....	87
Tabell 3.29 Anslagsutveckling 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.....	87
Tabell 3.30 Uppdragsverksamhet	87
Tabell 3.31 Affärsverksamhet.....	87
Tabell 3.32 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.....	88
Tabell 3.33 Anslagsutveckling 1:10 Klimatanpassning.....	88
Tabell 3.34 Beställningsbemyndigande – 1:10 Klimatanpassning.....	89
Tabell 3.35 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:10 Klimatanpassning.....	89
Tabell 3.36 Anslagsutveckling 1:11 Inspire.....	89
Tabell 3.37 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:11 Inspire.....	90
Tabell 3.38 Anslagsutveckling 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö.....	90
Tabell 3.39 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö.....	91
Tabell 3.40 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:12 Havs- och vattenmiljö.....	91
Tabell 3.41 Anslagsutveckling 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar.....	92

Tabell 3.42 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar.....	92
Tabell 3.43 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar.....	93
Tabell 3.44 Anslagsutveckling 1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	93
Tabell 3.45 Beställningsbemyndigande – 1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	94
Tabell 3.46 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland.....	94
Tabell 3.47 Anslagsutveckling 1:15 Hållbara städer.....	94
Tabell 3.48 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:15 Hållbara städer.....	95
Tabell 3.49 Anslagsutveckling 1:16 Skydd av värdefull natur	95
Tabell 3.50 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:16 Skydd av värdefull natur	96
Tabell 3.51 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:16 Skydd av värdefull natur	96
Tabell 3.52 Anslagsutveckling 1:17 Havs- och vattenmyndigheten	96
Tabell 3.53 Offentlighetsrättslig verksamhet.....	97
Tabell 3.54 Uppdragsverksamhet.....	97
Tabell 3.55 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:17 Havs- och vattenmiljömyndigheten	97
Tabell 4.1 Utgiftsutveckling Miljöforskning UO20.....	99
Tabell 4.2 Anslagsutveckling 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	102
Tabell 4.3 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	103
Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	103
Tabell 4.5 Beställningsbemyndigande – anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	104
Tabell 4.6 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning.....	104

Diagramförteckning

3.1 Global genomsnittlig atmosfärisk koncentration av koldioxid.....	18
3.2 Global medeltemperatur 1850–2012.	19
3.3 Partiklar PM ₁₀ i gaturum, 1999–2011.....	26
3.4 Kväveoxid i gaturum, 1999–2011	27
3.5 Utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider och partiklar (PM _{2,5}) från internationell sjöfart på Östersjön och Nordsjön, i kton.	29
3.6 Gränsvärden för svavelhalt i marint bränsle	30
3.7 Miljöföroreningar i modersmjölk.....	31
3.8 Nationella utsläpp av klorfluorkarboner	36
3.9 Årlig vattenburen tillförsel av kväve (ton/år) till Egentliga Östersjön	38
3.10 Sveriges tillförsel av fosfor till Egentliga Östersjön 1994–2011.....	38
3.11 Syrefria och syrefattiga bottnar i Östersjön 1963 och 2011.....	39
3.12 Föryngring av flodpärlmussla.....	42
3.13 Total areal betesmark med miljöersättning i hektar	52
3.14 Populationsutvecklingen för 14 vanligt förekommande fågelarter i odlingslandskapet.....	52
3.15 Andel kommuner med aktuella program och strategier inom olika områden 2012	55
3.16 Behandlat hushållsavfall per år och miljoner ton, total och uppdelat på olika behandlingsmetoder.....	56
3.17 Bevarandestatus för svenska naturtyper i olika regioner 2007	59

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2014 för anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 92 000 000 kronor 2015–2018 (avsnitt 3.8.2),
2. bemyndigar regeringen att under 2014 för anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 210 000 000 kronor 2015–2037 (avsnitt 3.8.3),
3. bemyndigar regeringen att under 2014 för anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 000 000 000 kronor 2015–2023 (avsnitt 3.8.4),
4. bemyndigar regeringen att under 2014 för anslaget 1:5 *Miljöforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2015–2017 (avsnitt 3.8.5),
5. bemyndigar regeringen att under 2014 för anslaget 1:7 *Internationellt miljösamarbete* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 6 000 000 kronor 2015–2019 (avsnitt 3.8.7),
6. bemyndigar regeringen att under 2014 för anslaget 1:10 *Klimatanpassning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 52 000 000 kronor 2015 och 2016 (avsnitt 3.8.10),
7. bemyndigar regeringen att under 2014 för anslaget 1:12 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 130 000 000 kronor 2015–2018 (avsnitt 3.8.12),
8. bemyndigar regeringen att under 2014 för anslaget 1:13 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 811 000 000 kronor 2015–2022 (avsnitt 3.8.13),
9. bemyndigar regeringen att under 2014 för anslaget 1:14 *Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 17 000 000 kronor 2015–2019 (avsnitt 3.8.14),
10. bemyndigar regeringen att under 2014 för anslaget 1:16 *Skydd av värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 kronor 2015–2063 (avsnitt 3.8.16),

11. bemyndigar regeringen att under 2014 för anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på 1 650 000 000 kronor 2015–2019 (avsnitt 4.6.2),
12. för budgetåret 2014 anvisar ramanslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag		
1:1	Naturvårdsverket	377 231
1:2	Miljöövervakning m.m.	292 714
1:3	Åtgärder för värdefull natur	636 535
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	418 018
1:5	Miljöforskning	82 162
1:6	Kemikalieinspektionen	216 327
1:7	Internationellt miljösamarbete	190 906
1:8	Supermiljöbilspremie	100 000
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	218 136
1:10	Klimatanpassning	110 000
1:11	Inspire	20 000
1:12	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	672 565
1:13	Insatser för internationella klimatinvesteringar	115 000
1:14	Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	26 000
1:15	Hållbara städer	3 300
1:16	Skydd av värdefull natur	808 000
1:17	Havs- och vattenmyndigheten	206 715
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	52 225
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	610 163
Summa		5 155 997

2 Allmän miljö- och naturvård

2.1 Omfattning

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård är indelat i två områden Miljöpolitik (avsnitt 3) och Miljöforskning (avsnitt 4).

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Miljoner kronor

	Utfall 2012	Budget 2013 ¹	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017
Miljöpolitik	4 335	4 249	4 138	4 494	4 436	4 349	4 307
Miljöforskning	598	644	633	662	701	760	773
Äldreanslag	-102	0	0	0	0	0	0
Totalt för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	4 831	4 893	4 771	5 156	5 138	5 109	5 080

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i statens budget med denna proposition.
Anm. Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

Utfallet för 2012 uppgick till 4 831 miljoner kronor vilket var 194 miljoner kronor mindre än anvisade anslag. Skillnaden mellan anslag och utfall förklaras främst av att pågående projekt försenats och utgifter för dessa flyttats framåt i tid. Även under 2013 beräknas utgifterna bli något lägre än anvisade anslag. För 2014 föreslår regeringen att 5 156 miljoner kronor anvisas inom området. För 2015–2017 beräknar anslagen till 5 138 miljoner kronor, 5 109 miljoner kronor samt 5 080 miljoner kronor för respektive år. Den totala anslagsnivån för utgiftsområdet för 2014 beräknas öka med 263 miljoner kronor för att sedan ligga kvar på en nivå på ca. 5 miljarder kronor 2015–2017.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2014–2017. Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Miljoner kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	4 893	4 893	4 893	4 893
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	27	47	73	108
Beslut	250	135	158	92
Överföring till/från andra utgiftsområden	0	0	0	0
Övrigt ³	-14	63	-15	-13
Ny ramnivå	5 156	5 138	5 109	5 080

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på aviserade medel 2013. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2015–2017 är preliminär.

³ Vissa anslag minskas fr.o.m. 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med e-förvaltningsprojekt som genomförs i statsförvaltningen.

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2012 samt kända förändringar av anslagens användning, se tabell 2.3 nedan.

Tabell 2.3 Ramnivå 2014 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Miljoner kronor

	2014
Transfereringar ¹	1 015
Verksamhetskostnader ²	3 925
Investeringar ³	216
Summa ramnivå	5 156

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3 Miljöpolitik

3.1 Omfattning

Området omfattar frågor som rör

- naturvård och biologisk mångfald,
- klimat,
- havs-, vatten- och luftvård,
- havsplanering,
- sanering och efterbehandling av förorenade områden,
- avfall,
- miljöskydd,
- miljöövervakning,
- miljöforskning,
- kemikaliekontroll,
- meteorologi, hydrologi och oceanografi,
- hållbara städer, samt
- internationellt miljösamarbete.

Verksamheten vid Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut ingår i området.

Vidare hör Stiftelsen Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning, Kärnavfallsfonden och AB Svenska Miljöstyrningsrådet till området.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom område Miljöpolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2012	Budget 2013 ¹	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017
<i>Miljöpolitik</i>							
1:1 Naturvårdsverket	368	370	372	377	381	387	396
1:2 Miljöövervakning m.m.	291	293	286	293	293	293	293
1:3 Åtgärder för värdefull natur	615	620	605	637	650	653	648
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	421	417	406	418	433	498	528
1:5 Miljöforskning	88	88	86	82	83	95	96
1:6 Kemikalieinspektionen	189	194	195	216	200	206	210
1:7 Internationellt miljösamarbete	169	189	163	191	191	149	149
1:8 Supermiljöbilspremie	20	80	78	100	0	0	0
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	210	203	198	218	221	224	229
1:10 Klimatanpassning	104	102	95	110	115	12	0
1:11 Inspire	48	20	20	20	20	20	0
1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	737	503	490	673	667	677	673
1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar	61	93	91	115	133	153	153
1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhets-samarbete med Ryssland	46	43	42	26	26	33	33
1:15 Hållbara städer	23	16	15	3	80	3	5
1:16 Skydd av värdefull natur	750	818	798	808	735	735	678
1:17 Havs- och vattenmyndigheten	195	202	199	207	209	213	218
Summa Miljöpolitik	4 335	4 249	4 138	4 494	4 436	4 349	4 307
<i>Åldreanslag</i>							
2011 1:8 Stockholms internationella miljöinstitut	0	0	0	0	0	0	0
2009 1:11 Miljöbilspremie	0	0	0	0	0	0	0
2008 34:10 Stöd till klimatinvesteringar	-102	0	0	0	0	0	0
Summa Åldreanslag	-102	0	0	0	0	0	0

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.
Anm. Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

3.3 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en likformig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom ett visst skatteslag. Förutom skatteutgifter redovisas i före-

kommande fall även skattesanktioner, där skatteuttaget är högre än den angivna normen inom skatteslaget. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2013 (skr. 2012/13:98). I det följande redovisas de nettoberäknade

skatteutgifterna som är att hänföra till utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Tabell 3.2 Skatteutgifter inom utgiftsområde 20, netto

Miljoner kronor

	Prognos 2013	Prognos 2014
Förmån av miljöanpassade bilar	180	172
Totalt för utgiftsområde 20	180	172

Förmån av miljöanpassade tjänstebilar

Förmånsvärdet för en bil som – helt eller delvis – är utrustad med teknik för drift med elektricitet eller med mer miljöanpassade drivmedel än bensin eller dieselolja och som därför har ett nybilspris som är högre än nybilspriset för närmast jämförbara bil utan sådan teknik, sätts ned till en nivå som motsvarar förmånsvärdet för den närmast jämförbara bilen utan sådan teknik (61 kap. 8 a § IL). Vidare gäller att förmånsvärdet för förmånsbilar som drivs med elektricitet som tillförs genom laddning från yttre energikälla eller annan gas än gasol utgörs av 60 procent av förmånsvärdet för jämförbar bil utan miljöanpassad teknik. Den maximala nedsättningen får inte överstiga 16 000 kronor per år. Den senare nedsättningen är tidsbegränsad till och med inkomståret 2013. Skatteutgiften uppstår till följd av det nedsatta förmånsvärdet och avser inkomst av tjänst och särskild löneskatt.

Nedsättningen av förmånsvärdet för miljöanpassade bilar föreslås förlängas med tre år, dvs. t.o.m. det beskattningsår som slutar den 31 december 2016 (se Förslag till statens budget, finansplan och skattefrågor avsnitt 6.6.3). Skatteutgiften uppstår till följd av det nedsatta förmånsvärdet och avser inkomst av tjänst och särskild löneskatt.

3.4 Mål

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser (generationsmålet). Detta förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella samman-

hang (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Riksdagen beslutade våren 1999 om 15 miljö kvalitetsmål, som anger vilket tillstånd som ska uppnås i ett generationsperspektiv (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6, rskr. 1998/99:183). Ytterligare ett miljö kvalitetsmål, Ett rikt växt- och djurliv, beslutades av riksdagen hösten 2005 (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06:MJU3, rskr. 2005/06:48, 49). Målen omfattar följande områden.

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Storslagen fjällmiljö
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Våren 2009 beslutade riksdagen om en ändrad innebörd av miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan samt om ett nytt mål för 2020 (prop. 2008/09:162, bet. 2008/09:MJU28, rskr. 2008/09:300).

Under våren 2010 beslutade riksdagen om en ny målstruktur för miljöarbetet med ett utvecklat generationsmål (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Målstrukturen innebär att miljöarbetet ska vara strukturerat med ett generationsmål, miljö kvalitetsmål och etappmål, liksom att det bättre ska återspegla hur miljön påverkas av faktorer utanför Sveriges gränser. Riksdagen beslutade även om ändrad innebörd av miljö kvalitetsmålen Bara naturlig försurning, Giftfri miljö och Säker strålmiljö samt att det tidigare delmålet till 2020 för Begränsad klimatpåverkan skulle utgå och ersättas med ett etappmål med samma lydelse.

Regeringen beslutade under våren 2012 om reviderade preciseringar till samtliga miljö-

kvalitetsmål förutom till Begränsad klimatpåverkan och om sammanlagt 13 etappmål inom områdena luftföroreningar, farliga ämnen, avfall och biologisk mångfald (Ds 2012:23). I juni 2013 beslutade regeringen om ytterligare fyra etappmål för farliga ämnen (M2013/1740 Ke).

Sammantaget har regeringen och riksdagen beslutat om 18 etappmål i miljömålssystemet inom områdena klimat, luftföroreningar, farliga ämnen, avfall och biologisk mångfald.

Etappmålet om utsläpp av växthusgaser till 2020 infördes våren 2010 då riksdagen beslutade att det nationella klimatmålet ersätts med ett etappmål med samma lydelse. Etappmålet bidrar i första hand till möjligheterna att nå miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan.

Etappmålen för luftföroreningar rör begränsade utsläpp av luftföroreningar i Europa, begränsningar av utsläpp från sjöfarten och luftföroreningar från småskalig vedeldning. Etappmålen bidrar i första hand till möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen Frisk luft och Bara naturlig försurning. De har dock kopplingar även till Ingen övergödning.

Etappmålen för farliga ämnen rör farliga ämnen, kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper, information om farliga ämnen i varor, utveckling och tillämpning av EU:s kemikalie regler, en effektivare kemikalietillsyn inom EU, giftfria och resurseffektiva kretslopp samt barns exponering för farliga kemikalier. Etappmålen bidrar i första hand till möjligheterna att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö, men påverkar även möjligheterna att nå flera andra miljökvalitetsmål. Det gäller framför allt de vattenrelaterade miljökvalitetsmålen, särskilt Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet och Hav i balans samt levande kust och skärgård, men även God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan och Ett rikt växt- och djurliv. De har också betydelse för vissa aspekter av miljökvalitetsmålen Levande skogar och Ett rikt odlingslandskap.

Etappmålen för avfall rör ökad resurshushållning i livsmedelskedjan och ökad resurshushållning i byggsektorn. Etappmålen bidrar i första hand till möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen God bebyggd miljö, Giftfri miljö, Begränsad klimatpåverkan och Ett rikt odlingslandskap.

Etappmålen för biologisk mångfald rör ekosystemtjänster och resiliens, den biologiska mångfaldens och ekosystemtjänsternas värden,

hotade arter och naturtyper, invasiva främmande arter, samt kunskap om genetisk mångfald. Etappmålen bidrar i första hand till möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö samt Ett rikt växt- och djurliv.

Naturvårdsverket ska ansvara för uppföljningen av etappmålen om klimat, luftföroreningar, avfall och biologisk mångfald. Vad gäller uppföljningen av etappmålen om biologisk mångfald ska Naturvårdsverket samråda med Havs- och vattenmyndigheten, Statens jordbruksverk och Skogsstyrelsen. Kemikalieinspektionen ska ansvara för uppföljningen av etappmålen om farliga ämnen. Det är även viktigt att skilja på uppföljningsansvaret och genomförandeansvaret. För att kunna nå miljökvalitetsmålen behöver miljöfrågan beaktas inom alla regeringens politikområden.

Preciseringarna förtydligar innebörden av miljökvalitetsmålet och det miljötillstånd som ska nås i ett generationsperspektiv. Preciseringarna ska utgöra grunden för att tolka miljökvalitetsmålen innebörd, vara kriterier vid bedömningen av möjligheterna att nå målen och vara vägledande för miljöarbetet.

Etappmålen och preciseringarna ger vägledning till näringsliv, myndigheter, länsstyrelser och kommuner om inriktning och prioriteringar för det fortsatta miljöarbetet.

3.5 Resultatredovisning

Arbetet med att utveckla miljömålssystemet fortsätter. Den parlamentariska Miljömålsberedningen (M 2010:04) har på uppdrag av regeringen i uppgift att utveckla strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder. Beredningen ska hantera frågor som kräver politiska avvägningar eller områden som är särskilt komplexa och kännetecknas av stor osäkerhet (dir. 2010:74). Beredningen har i uppdrag att lämna förslag till en strategi för en långsiktigt hållbar markanvändning, vilken ska slutredovisas senast juni 2014. Beredningen lämnade ett delbetänkande den 17 juni 2013, Långsiktigt hållbar markanvändning – del 1 (SOU 2013:43), som nu remitterats och bereds i Regeringskansliet. Därtill har Miljömålsberedningen i uppdrag att

lämna förslag till en strategi för en sammanhållen och hållbar vattenpolitik som ska slutredovisas senast juni 2014.

Ansvar för inom miljömålssystemet har fördelats på 25 myndigheter. De har i uppgift att verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljökvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling. Åtta av dessa myndigheter har också ansvar för att samordna uppföljning och utvärdering av ett eller flera miljökvalitetsmål. För att förstärka uppföljning och styrning av systemet har Statskontoret getts i uppdrag att utvärdera myndigheternas arbete inom miljömålssystemet (M2013/234/Mm). Statskontoret redovisade en kartläggning i juni 2013 och ska slutredovisa uppdraget senast den 31 mars 2014.

Naturvårdsverket har i uppgift att samordna arbetet med miljömålsuppföljningen i samråd med andra berörda myndigheter. De ska redovisa en årlig uppföljning av miljökvalitetsmålen och etappmålen samt en fördjupad utvärdering en gång per mandatperiod. Den senaste fördjupade utvärderingen redovisades i juni 2012 (NV rapport 6500). Det är de nationellt målansvariga myndigheterna som står för resultatredovisning, analys och bedömning av respektive miljökvalitetsmål och etappmål. De målansvariga myndigheterna är Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Statens jordbruksverk, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Strålsäkerhetsmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning.

I uppföljnings- och utvärderingsarbetet deltar även övriga myndigheter med ansvar i miljömålssystemet samt berörda bransch- och intresseorganisationer. Naturvårdsverket har startat ett utvecklingsarbete i dialog med de målansvariga myndigheterna och länsstyrelsernas samverkansorgan, RUS, med syfte att få en mer konsekvent, transparent och robust miljömålsuppföljning utifrån de nya preciseringarna och etappmålen. En översyn av indikatorerna kommer att ske som en del i utvecklingen av uppföljningen och nuvarande indikatorer som presenteras på miljömålportalen (www.miljomal.se) kan komma att bytas ut eller revideras.

I Naturvårdsverkets rapport Miljömålen – Årlig uppföljning av Sveriges miljökvalitetsmål och etappmål 2013 (rapport 6557) redovisas en samlad uppföljning av miljökvalitetsmålen och

etappmålen. Årets uppföljning har gjorts med utgångspunkt i de reviderade preciseringar och de nya etappmål som regeringen beslutade om i april 2012. Myndigheternas bedömning av om miljökvalitetsmålet är uppnått sker i huvudsak i samband med den fördjupade utvärderingen då myndigheterna gör en grundlig måluppfyllelseanalys. I den årliga uppföljningen fokuserar myndigheterna på förändringar under det gångna året.

Sammanfattningsvis bedömer Naturvårdsverket att endast ett miljökvalitetsmål, Skyddande ozonskikt, är möjligt att nå till 2020 med i dag beslutade styrmedel och med åtgärder genomförda före 2020. Säker strålmiljö kan till stora delar nås med beslutade styrmedel och bedöms vara nära att nås. Resterande 14 miljökvalitetsmål bedöms inte vara möjliga att nå till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Bedömningarna är oförändrade sedan den senaste fördjupade utvärderingen som myndigheterna presenterade i juni 2012.

Sveriges rådighet över möjligheterna att uppfylla målen skiljer sig åt mellan miljökvalitetsmålen. Naturvårdsverket konstaterade i den fördjupade utvärderingen att för ungefär hälften av målen dominerar behov av insatser på internationell nivå, medan nationella insatser bedöms som viktigast för lika många miljökvalitetsmål.

I den årliga uppföljningen redovisas även respektive målmyndighets bedömning av utvecklingen av tillståndet i miljön. För fyra av miljökvalitetsmålen bedöms tillståndet i miljön förändras i positiv riktning. Dessa är Frisk luft, Bara naturlig försurning, Skyddande ozonskikt och Ingen övergödning. För Ingen övergödning är detta en förbättring mot föregående år då bedömningen var att utvecklingen av tillståndet i miljön var neutralt. Samtidigt bedöms tillståndet i miljön nu förändras i negativ riktning för tre miljökvalitetsmål jämfört med fyra mål förra året. Dessa är Begränsad klimatpåverkan, Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv. Myllrande våtmarker bedöms i årets uppföljning ha en neutral riktning, vilket är en förbättring jämfört med förra årets bedömning. För tre av miljökvalitetsmålen, Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet och Storslagen fjällmiljö, bedömer myndigheterna att det saknas tillräckliga underlag för att bedöma utvecklingen i miljön. För övriga sex miljökvalitetsmål bedöms utvecklingen för tillståndet i miljön vara neutral.

Regeringen delar de bedömningar om måluppfyllelse och utvecklingen av tillståndet i miljön som myndigheterna gör för miljö-kvalitetsmålen. För Levande skogar bedömer regeringen i tillägg att förutsättningarna att nå målet har förbättrats med nu initierade åtgärder.

Regeringen konstaterar utifrån uppföljningen att ytterligare insatser för att nå miljö-kvalitetsmålen kommer att vara nödvändiga.

I avsnitt 3.5.1–3.5.16 redovisas miljö-kvalitetsmålen. Vad gäller regeringens insatser för friluftslivet hänvisas till utgiftsområde 17 Friluftslivspolitik avsnitt 16.5. Strukturen för uppföljning av friluftslivsmålen redovisas i regeringens skrivelse 2012/13:51 Mål för friluftslivspolitik. Uppföljningen ska samordnas med miljömålsuppföljningen och den första rapporteringen sker 2015.

Under 2012 bedrev en arbetsgrupp, kallad samarbetsgruppen för bättre resultatredovisning mellan riksdag och regering, ett arbete där bl.a. resultatredovisningen i utgiftsområde 20 analyserades. Deltagare från miljö- och jordbruksutskottet och Miljödepartementet samarbetade i detta arbete som leddes av Finansdepartementet och finansutskottet. En rapport togs fram som ska tjäna som vägledning vid skrivandet av budgetpropositionen. Det arbete med fokus på resultatuppföljning som har bedrivits i miljö- och jordbruksutskottets parlamentariska utvärderings- och uppföljningsgrupp har varit en god inspirationskälla för samarbetsgruppen för bättre resultatredovisning.

3.5.1 Begränsad klimatpåverkan

Miljö-kvalitetsmålet är att halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention om klimatförändringar ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.

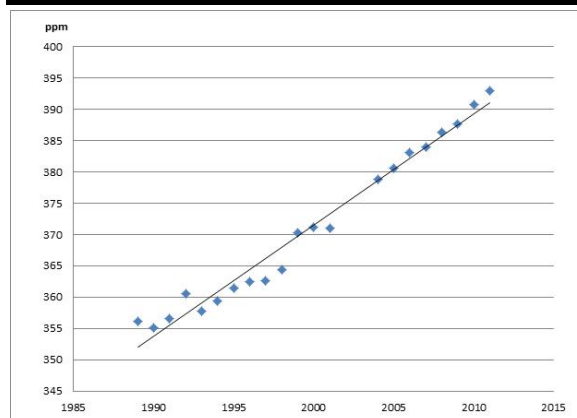
Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Miljö-kvalitetsmålet preciseras med ett temperaturmål och ett koncentrationsmål. Temperaturmålet innebär att den globala ökningen av medeltemperaturen begränsas till högst två grader C jämfört med den förindustriella nivån. Koncentrationsmålet härleds från temperaturmålet och innebär att Sveriges klimatpolitik utformas så att den bidrar till att koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på lång sikt stabiliseras på nivån högst 400 miljondelar (ppmv) koldioxidekvivalenter.

Naturvårdsverket ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljö-kvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljö-kvalitetsmålet finns indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade. Mot denna bakgrund redovisas detta år två diagram: Halten av växthusgaser i atmosfären och den globala medeltemperaturen. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att uppdatera indikatorerna.

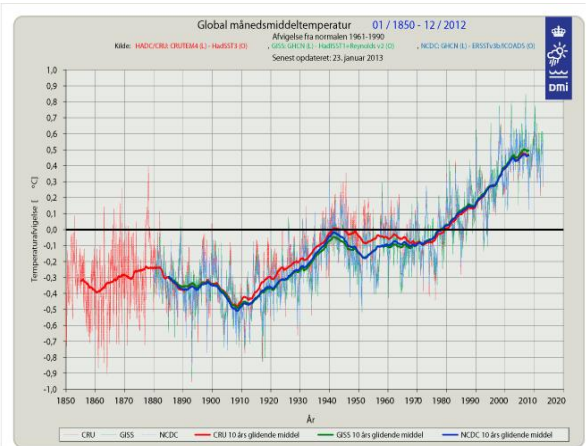
Diagram 3.1 Global genomsnittlig atmosfärisk koncentration av koldioxid

Anm. Övriga växthusgaser utgör ca 70 ppm koldioxidekvivalenter

Källa: ITM, Stockholms universitet inom miljöövervakningsprojektet klimatpåverkande ämnen på Svalbard med en mätstation på Svalbard

Diagram 3.2 Global medeltemperatur 1850–2012.

Källa: Danmarks Meteorologiske Institut, 2013.

Resultat

Utvecklingen i miljön är negativ. Den sammanlagda halten av växthusgaser i atmosfären har fortsatt att öka och är i dag ca 465 miljondelar koldioxidkvivalenter. Den globala medeltemperaturen stiger och den senaste tioårsperioden var den varmaste som har uppmätts. Sedan 1850 har medeltemperaturen ökat med ca 0,8 grader C. (Se diagram 3.1). Miljö kvalitetsmålet omfattar det globala miljötillståndet och internationellt klimatsamarbete är avgörande för möjligheterna att nå målet. Under perioden 1990–2011 minskade de svenska utsläppen av växthusgaser med 15 procent och uppgick 2011 till 61,4 miljoner ton.

Minskningen fortsatte även under 2012.

Enligt preliminär statistik minskade utsläppen med ca 20 procent under perioden 1990–2012 och enligt Naturvårdsverkets preliminära beräkningar släppte Sverige ut 58 miljoner ton växthusgaser 2012, vilket är den lägsta noteringen sedan 1990. Utsläppsminskningarna kan till stor del förklaras av den förda klimatpolitiken. Koldioxid- och energibeskattningen har spelat en särskilt viktig roll för den positiva utvecklingen inom bostads- och servicesektorn. Förbättrad hantering av avfall har till följd bl.a. av deponiförbudet för organiskt avfall spelat en stor roll för de minskande utsläppen inom avfallssektorn. Energi- och koldioxidskatterna har varit verkningsfulla för att dämpa ökningen av ut-

släppen av växthusgaser från transportsektorn. Andra ekonomiska styrmedel inom transportsektorn, såsom utformningen av förmånsbeskattningen och den koldioxidrelaterade fordonsskatten, har bidragit till de snabbt sjunkande utsläppen av växthusgaser från nya personbilar. Koldioxidskatt tas endast ut på bränslen som innehåller fossilt kol och det har bidragit till att användningen av biobränslen ökat. Den totala mängden trafik på vägarna minskade under år 2012. Vägtrafikens totala utsläpp av växthusgaser minskade enligt preliminär statistik med fyra procent under år 2012 jämfört med året innan. Trots minskningen ligger vägtrafikens utsläpp strax över 1990 års nivå. Minskningen av utsläppen beror till största delen på att de nya bilar som sålts är bränslesnålare än äldre, liksom att trafikvolymerna totalt sett minskade något under året. Den tidigare minskande trenden för utsläpp förknippade med uppvärmning har brutits. Naturvårdsverkets senaste prognos för utsläppsutvecklingen till 2020 visar att etappmålet är inom räckhåll.

Internationellt klimatarbete

Arbetet med att åstadkomma begränsningar av utsläppen av växthusgaser globalt har fortsatt under året. Vid det artonde partsmötet om FN:s ramkonvention om klimatförändringar (klimatkonventionen) i Doha i december 2012 togs ytterligare steg mot en ny, rättsligt bindande överenskommelse som ska omfatta konventionens alla parter. Den nya överenskommelsen ska, enligt beslutet om den s.k. Durbanplattformen i Durban 2011, vara färdigförhandlad 2015 och träda i kraft senast 2020. I Doha antog parterna ratificerbara ändringar av Kyotoprotokollet till FN:s ramkonvention om klimatförändringar inför en andra åtagandeperiod under Kyoto-protokollet. Processen för att höja ambitionsnivån för utsläpps begränsningar före 2020 fortsatte men några konkreta beslut om att ytterligare begränsa utsläppen kunde inte fattas. Sverige har även deltagit i en rad processer som syftar till att underlätta framsteg i de internationella klimatförhandlingarna och till att genomföra klimatåtgärder oavsett resultaten av förhandlingarna.

Bland samarbetena märks den s.k. Cartagena-dialogen som samlar ett fyrtiotal stater, både

hög-, och låginkomstländer som önskar snabbare framsteg i förhandlingarna. Sverige arrangerade även en workshop om rättvisa i en framtida klimatöverenskommelse tillsammans med Belgien i november 2012. Inom ramen för det internationella samarbetet i koalitionen för minskning av utsläpp av kortlivade klimatpåverkande luftföroreningar (CCAC) har Sverige deltagit aktivt i den fortsatta uppbyggnaden av koalitionen och bidragit med tio miljoner kronor samt till utvecklingen av nya projekt. För att främja ett resultat i de svåra diskussionerna om skador och permanenta förluster till följd av klimatförändringarna ("Loss and Damage") har Sverige arrangerat ett informellt förhandlingsmöte i augusti 2013 med inbjudna tjänstemän från viktiga länder i klimatförhandlingarna. Inom EU deltar Sverige i vängruppen för grön tillväxt ("Green Growth Group") för medlemsländer som vill ge EU en framstående roll i klimat- och miljöarbetet och arbetar gemensamt för att öka förutsättningarna för att en global överenskommelse om klimatet ska komma till stånd.

Tillsammans med ett antal i klimatsammanhang progressiva länder, deltar Sverige i utvecklandet av ett internationellt kunskapsuppbyggande projekt som analyserar tänkbara samhällsekonomiska kostnader och vinster av klimatåtgärder och så långt möjligt beräknar hur stora dessa är.

Internationella klimatinsatser

Internationella klimatinsatser i form av förvärv av utsläppsminskningenheter är ett viktigt element i den svenska klimatpolitiken och för att uppfylla etappmålet för begränsad klimatpåverkan till 2020. Enligt regeringens redovisning i budgetpropositionen 2013 (prop 2012/13:01) ska insatserna fram till 2020 motsvara 40 miljoner ton utsläppsminskningenheter inklusive redan förvärvade och kontrakterade enheter.

Under 2012 tecknade Statens energimyndighet 21 nya förvärvsavtal avseende enskilda projekt, vilket innebär att Energi-myndigheten totalt kontrakterat utsläppsminskningenheter från 68 enskilda projekt inom Kyotoprotokollets mekanismer för ren utveckling (CDM) och för gemensamt genomförande (JI) samt deltar i sju multilaterala fonder. Portföljen med enskilda projekt omfattar en kontraktsvolym på ca tio miljoner utsläpps-

minskningenheter och genom deltagandet i de sju multilaterala fonderna förväntas ca nio miljoner utsläppsminskningenheter erhållas. Sammanlagt ger det en total kontraktsvolym om ca 19 miljoner utsläppsminskningenheter vid utgången av 2012. Den genomsnittliga kostnaden för utsläppsminskningenheter i portföljen har beräknats till omkring 70 till 80 kronor per ton. Som jämförelse kan nämnas att den svenska generella koldioxidskatten är drygt 1 000 kr per ton.

Leveranserna av utsläppsminskningenheter har ökat. Under 2012 levererades ca 1,7 miljoner enheter till Energimyndigheten vilket innebär att totalt ca 3,3 miljoner enheter har levererats sedan starten av programmet.

Energimyndigheten har ytterligare stärkt den regionala spridningen av projekt i portföljen och fortsatt att fokusera sina ansträngningar på de minst utvecklade länderna. Myndigheten deltar nu i projekt i 42 länder. Under 2012 har Energimyndigheten bland annat tecknat kontrakt som rör program för energieffektiva hushållspisar för vedeldning i Zambia, biogasprojekt i Laos och Thailand, bioenergianläggningar på Sri Lanka och i Indien samt småskalig vattenkraft i Indonesien.

Den fortsatta osäkerheten kring en framtida global klimatregim och den globala ekonomiska krisen har resulterat i en minskad efterfrågan och sänkta prisnivåer på utsläppsminskningenheter från CDM- och JI-projekt. I synnerhet har priserna på de börser där utfärdade enheter från CDM- och JI-projekt handlas sjunkit kraftigt, mer än 90 procent under 2012. För att utveckla mekanismen för ren utveckling (CDM), global utsläppshandel och andra nya marknadsmekanismer deltar Sverige aktivt i flera internationella initiativ och diskussioner, inför arbetet med att ta fram en ny internationell klimatöverenskommelse för tiden efter 2020. Till exempel deltar Sverige i Världsbankens partnerskap för marknadsutveckling (Partnership for Market Readiness, PMR), som omfattar närmare trettio länder och inom vilket Sverige kan bidra till utformningen av de utsläppshandelssystem som nu planeras i deltagande låg och medelinkomstländer, till exempel Kina.

EU:s klimatpolitik

De 15 medlemsländer som tillhörde EU när Kyotoprotokollet inrättades 1997 (EU-15) är på väg att överträffa sitt gemensamma åtagande under protokollet om att minska utsläppen med 8 procent för perioden 2008–2012 jämfört med 1990. För EU-27 har utsläppen minskat ännu mer, med drygt 17,5 procent mellan 1990 och 2011 (Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2012, Europeiska miljöbyrån 2012). Centralt för de utsläppsminskningar som uppnåtts inom EU:s 27 länder är unionens lagstiftning inom klimat- och energipaket och i synnerhet systemet för handel med utsläppsrätter (EU ETS). Handelssystemet EU ETS omfattar ungefär hälften av EU:s utsläppskällor. Priset på utsläppsrätter inom EU ETS har dock fallit kraftigt under de senaste åren. När regeringens klimatproposition (prop. 2008:09/162) arbetades fram under 2008 antog kommissionen att priset under den tredje handelsperioden skulle uppgå till ca 30 euro per ton. Under 2007–2008 handlades utsläppsrätter mestadels i intervallet 20–30 euro per ton, våren 2013 hade priset sjunkit till ca 4 euro per ton. De ekonomiska incitamenten som handelssystemet ger till marknaden att investera i koldioxidsnåla långsiktiga lösningar har försvagats främst genom att den djupa ekonomiska krisen inneburit minskad industriproduktion och minskade utsläpp. Handelssystemet har utvidgats till att även inkludera flygsektorn. Kommissionen meddelade dock i slutet av 2012 att den tillfälligt för kalenderåret 2012 undantog flygoperatörerna från kravet att betala för utsläppsrätter för flygresor utanför EU. I november 2012 genomfördes den första auktionen av utsläppsrätter på den EU gemensamma auktionsplattformen för den tredje handelsperioden i EU-ETS. Totalt under 2012 såldes 1 046 000 utsläppsrätter (EUA) för svensk räkning vilket genererade ca 7,1 miljoner euro (motsvarande ca 61 miljoner kronor) till den svenska staten.

Enligt nuvarande prognoser är EU med de åtgärder som nu är i kraft, på rätt väg för att nå målet för 2020 om att minska utsläppen med 20 procent. Däremot bedöms nuvarande och planerade åtgärder otillräckliga, för att nå EU:s långsiktiga målsättning att minska växthusgasutsläppen med 80–95 procent till 2050. Man kan konstatera att gällande beslut innebär en fortgående minskning av utsläppen av växthusgaser i

den handlande sektorn på 71 procent till 2050 jämfört med nivån år 2005.

Klimatforskning

Klimatforskningen är av stor betydelse för att nå de klimatpolitiska målen och som underlag för klimatpolitiken nationellt och internationellt. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) ansvarar för såväl grundläggande klimatforskning som mer riktad behovsmotiverad forskning. Exempel på sådan forskning är forskning om klimatmodeller, effekter av klimatpåverkan på ekosystemen och samhälle samt forskning om styrmedel, deras effektivitet och deras kostnader och nyttor.

Konjunkturinstitutet har i uppdrag ta fram en årlig miljöekonomisk rapport, som 2012 fokuserade på klimatpolitiken. Den tillämpade och åtgärdsinriktade forskningen finansieras i huvudsak av Energimyndigheten och är av avgörande betydelse för att minska användningen av fossila bränslen och ställa om samhället till ökad användning av förnybar energi. När det gäller transportsektorn pågår forskning om elfordon och hybridfordon inom programmet Miljöinriktad fordonsforskning.

För att öka användningen av biobränslen och biogas pågår omfattande forskning.

Forskningen om solceller har bl.a. inneburit att kostnaderna för solcellssystem har minskat under senare år.

Norden

Sverige har under sitt ordförandeskap i Nordiska ministerrådet prioriterat bl.a. arbetet med nya välfärdsmått, att samarbeta med näringslivet för att få starkt genomslag för IPCC-rapporten samt att få stöd för åtgärder som behövs för att minska utsläppen, samt att stärka miljömärket Svanen genom att bland annat ge i uppdrag att ta fram kriterier för att miljömärka fonder, samt att samarbeta kring reduktion av kortlivade klimatpåverkande ämnen. Arbetet har inletts med en nordisk klimatdialog med nordiskt näringsliv.

Arktis

Arktis är särskilt utsatt för klimatförändringar. Den årliga ökningen av medeltemperaturen är sedan 1980 dubbelt så hög i Arktis som i resten av världen. Vetenskapen pekar på den särskilda känsligheten hos den arktiska miljön.

Kopplingen mellan sotutsläpp och ökad avsmältning i Arktis uppmärksammas allt mer liksom flera viktiga tröskeeffekter för det globala klimatsystemet så som avsmältning av den arktiska havsisen och, grönländska inlandsisar samt frigörelse av kol och metan bundet i permafrost.

Under det svenska ordförandeskapet i Arktiska rådet (2011–2013) prioriterade Sverige arbete med en internationell överenskommelse kring minskade sotutsläpp i länderna inom Arktiska rådet, för att minska sotets effekter i Arktis. En överenskommelse om att fortsätta detta arbete nåddes vid Arktiska rådets möte i maj 2013.

Regionala klimat- och energistrategier

Sedan 2008 har samtliga länsstyrelser i uppgift att strategiskt samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga politiken för minskad klimatpåverkan och energiomställning. Länsstyrelserna ska i bred samverkan utveckla och genomföra regionala klimat- och energistrategier samt, stödja både näringslivets och kommunernas klimat- och energiarbete. För att samordna det regionala klimat- och energiarbetet har länsstyrelserna i de tre storstadslänen fått 2,2 miljoner kronor och de övriga 1,3 miljoner kronor vardera under 2012. Regeringen utsåg 2010 Norrbottens, Dalarnas och Skåne län till pilotlän för grön utveckling i syfte att ytterligare främja och utveckla det regionala klimat- och energiarbetet samt nyttja det för att främja en miljödriven tillväxt. Länsstyrelserna i pilotlänen har fått sex miljoner kronor vardera för att under 2010–2013 utveckla arbetsmetoder och verktyg samt för att dela med sig av sina erfarenheter och ge vägledning till andra län. Länsstyrelserna i pilotlänen ska också bidra med analyser av konsekvenser av nationella styrmedel på regional nivå i syfte att identifiera hinder och möjligheter för minskad klimatpåverkan och energiomställning. De tre pilotlänen har i var sin slutrapport redovisat genomförda aktiviteter, slutsatser och rekommendationer för det fortsatta arbetet till Regeringskansliet (Miljödepartementet och Näringsdepartementet) i juni 2013. Allt material nås via www.lansstyrelsen.se/energi,

en webbportal som pilotlänen gemensamt har tagit fram inom uppdraget.

En av de slutsatser länsstyrelserna drar är att energi- och klimataspekter behöver arbetas in i länsstyrelsens breda verksamhet såsom landsbygds- och näringslivsutveckling, miljöskydd, fysisk planering och internt miljöledningsarbete. Länsstyrelsernas slutrapporter bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Klimatanpassning

Arbetet med klimatanpassning drivs av en rad myndigheter. Länsstyrelserna och kommunerna har en nyckelroll. Länsstyrelserna har till uppgift att samordna arbetet på regional nivå med anpassningen till ett förändrat klimat. Länsstyrelserna fick också i regleringsbrevet för 2013 i uppdrag att till halvårsskiftet 2014 utarbeta regionala handlingsplaner för klimatanpassning. Under året har Lantmäteriet fortsatt arbetet med en ny nationell höjdmodell för att öka möjligheterna att ange riskområden för bl.a. översvämningar och skred. I början av 2013 återstod ungefär 30 procent av landet att kartlägga.

Statens geotekniska institut lämnade i mars 2012 sin slutrapport om skredriskkartläggningen i Göta älvdalen till regeringen, som ett led i sitt arbete för att förebygga ras och skred. Myndigheten har genomfört ett omfattande metodutvecklingsarbete och en värdefull datainsamling och analys. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har i uppdrag att genomföra förebyggande och kunskapshöjande insatser för att begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar. Översvämningsskartläggningar är en viktig del av verksamheten. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut driver sedan 2012 Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning. Det har till uppgift att samla in, sammanställa och tillgängliggöra kunskap som tas fram regionalt, nationellt och internationellt om klimatanpassning. Arbetet bedrivs i bred samverkan med aktörer inom klimatanpassningsområdet.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan till 2020 med i dag beslutade eller

planerade styrmedel. Möjligheten att uppfylla målet är till avgörande del beroende av internationellt samarbete och insatser i alla länder. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås. Nationellt arbete är viktigt och bidrar till andra positiva miljö- och hälsoeffekter. Etappmålet för de svenska utsläppen av växthusgaser till 2020 bedöms i nuläget kunna nås.

Regeringen avser att återkomma till frågan om det behövs nya åtgärder i samband med att den kontrollstation för klimat- och energipolitiken som tidigare aviserats genomförs 2015. Kontrollstationen syftar till att analysera dels den faktiska utvecklingen av energibalans och kostnader, dels klimatpåverkan i förhållande till målen, dels kunskapsläget vad gäller klimatförändringar. Regeringens vision är att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser år 2050 vilket kräver betydande utsläppsminskningar i Sverige. Delar av industrin samt transportsektorn står inför särskilda utmaningar och åtgärder inom dessa sektor är därför viktiga.

Vid klimatkonventionens 16:e partsmöte i Cancun 2010 beslutades att industriländerna ska ta fram nationella färdplaner för en koldioxidsnål utveckling. På regeringens uppdrag redovisade Naturvårdsverket i december 2012 ett underlag för en svensk färdplan för att styra samhällsutvecklingen mot ett Sverige utan nettoutsläpp av växthusgaser till 2050. En sådan plan kan bidra till Sveriges möjligheter att agera pådrivande i arbetet med att få till stånd långtgående utsläppsminskningar inom EU och globalt på lång sikt.

Internationellt klimatarbete

Internationellt klimatsamarbete är avgörande för möjligheterna att nå miljökvalitetsmålet. För att nå målet att hålla den globala temperaturökningen under två grader jämfört med den förindustriella nivån krävs att trenden av globalt ökande utsläpp bryts inom kort.

För att minska sannolikheten för farliga klimatförändringar och öka chansen för framgångsrika internationella insatser behöver fler länder minska sina utsläpp utöver deras nuvarande åtaganden.

En ökad ambition vad gäller utsläppsminskningar behövs för tiden före 2020 och en internationell överenskommelse som ger betydande utsläppsminskningar därefter behövs 2015 i enlighet med besluten under klimatkon-

ventionen. Under perioden 2013–2020 har vissa i-länder, inklusive EU, valt att ta på sig bindande åtaganden om utsläppsminskningar inom ramen för en andra åtagandeperiod under Kyoto-protokollet. Andra länder, både i- och u-länder, har däremot valt att ange utsläppsmål och utsläppsåtgärder i form av icke bindande utfästelser direkt under konventionen. En rad u-länder har valt att ännu inte göra några utfästelser. En rad vetenskapliga rapporter pekar på att åtagandena och utfästelserna är otillräckliga. FN:s miljöprogram UNEP anger t.ex. (Gap Report 1, 2012) att dagens samlade utsläpp på ca 50 miljarder ton koldioxidekvivalenter per år måste minska till ca 44 miljarder ton 2020 och 21 miljarder ton 2050 för att hålla tvågradersmålet inom räckhåll. Summan av nuvarande utfästelser ligger dock ca 8–13 miljarder ton ifrån den enligt Gap Report nödvändiga nivån 2020. Som jämförelse kan nämnas att EU:s samlade utsläpp är 4,6 miljarder ton per år. Detta tydliggör att åtgärder behöver genomföras globalt före 2020 och i synnerhet inom alla större ekonomier. En ny klimatöverenskommelse för tiden efter 2020 bör vara dynamisk så att den kan spegla ländernas utveckling över tid. Anpassning och frågor om permanenta skador och förluster måste också hanteras. De utvecklade länderna bör även fortsättningsvis gå före i klimatarbetet men i enlighet med Durbanplattformens skrivelser om en global ansats måste alla länder bidra efter sin förmåga och kapacitet. Avgörande för möjligheten att nå en ambitiös överenskommelse 2015 är att de parter som vill se ambitiösa åtaganden bortom 2020 får ett starkt inflytande i förhandlingarna. Den allians mellan EU och vissa progressiva utvecklingsländer som byggdes upp i samband med mötet i Durban 2011 bör vårdas och utvecklas. Vad stora aktörer, inklusive EU själva, är redo att åta sig vad gäller utsläppsminskningar kommer att bli avgörande för förutsättningarna att nå resultat. I detta sammanhang är det avgörande att Sverige och EU ratificerar den andra åtagandeperioden av Kyotoprotokollet, lever upp till tidigare gjorda åtaganden om utsläppsminskningar och finansiering samt är pådrivande vad gäller framtida utsläppsminskningar och konstruktiva när det

¹ www.unep.org/publications/ebooks/emissionsgap2012/

gäller mobilisering av finansiering till insatser i utvecklingsländer via olika källor. Dessutom behövs det insatser för att övertyga nyckelländer som bromsar inom EU och i de internationella förhandlingarna. Att i olika forum utanför de formella förhandlingarna samla länder för diskussion om svåra frågor och att vidta åtgärder inom kompletterande initiativ är av stor vikt för att kunna nå klimatmålen men också för att de bidrar till ett mer positivt förhandlingsklimat. Insatser för att minska utsläpp av kortlivade klimatpåverkande ämnen och för att fasa ut fossilsubventioner är exempel på sådana områden. Enligt IEA:s utsläppsprognos från 2012, som inkluderar ländernas aviserade styrmedel, förväntas världens koldioxidutsläpp att leda till en genomsnittlig temperaturökning på mer än 3,5 grader C. En temperaturökning om mer än 2 grader C innebär stora risker för världen. Ytterligare arbete behövs för att förfinna de modeller och beräkningsgrunder som används för kostnadsberäkning och riskbedömning så att de bättre kan hantera osäkerheter, varaktiga och omfattande konsekvenser av klimatförändringar, dynamiska effekter och långsiktiga förändringar.

EU:s klimatarbete

EU har varit och är den ledande kraften i det internationella klimatarbetet. Förutsatt att energimålen inom klimat- och energipaketet nås kommer EU:s mål till 2020 att kunna överträffas. Ny EU-lagstiftning som nu tas fram, t.ex. rörande utsläpp av fluorerade växthusgaser samt från bilar och lätta nyttofordon, är viktiga för att kunna nå målet för 2020 men även för att lägga grunden för EU:s långsiktiga mål om att minska utsläppen med 80–95 procent till 2050. Kommissionen antog våren 2011 ett meddelande (Färdplan för ett konkurrenskraftigt utsläppsnått samhälle 2050) om hur EU ska nå den målsättningen på ett kostnadseffektivt sätt. För att ge ytterligare vägledning mot de långsiktiga målen behöver ytterligare steg tas inom EU. Kommissionen presenterade i mars 2013 en grönbok om ramverk för energi och klimat till 2030. Den fortsatta behandlingen av dessa frågor blir av stor betydelse för EU:s möjligheter att vara pådrivande i arbetet med att få till stånd en ambitiös internationell klimatöverenskommelse 2015.

EU:s system för utsläppshandel är ett viktigt styrmedel för att uppfylla EU:s klimatpolitiska mål. De låga utsläppspriserna har emellertid lett till att trovärdigheten hos systemet allvarligt undergrävts även om det inte påverkar måluppfyllelsen. Den främsta orsaken till de fallande priserna är den ekonomiska kris som drabbat Europa med väsentligt lägre produktionsvolymmer än förutsett inom den handlande sektorn. Kommissionen pekar även i sin grönbok på hur fragmentering genom ensidiga nationella åtgärder och målkonflikter kan försvaga systemets prissignal. Dagens priser på utsläppsrätter innebär att incitamenten för investeringar i infrastruktur och teknik med låga växthusgasutsläpp har försvagats kraftigt. Regeringen anser att fortsatt reformering och utveckling av systemet nu behövs och att strukturella åtgärder bör vidtas som säkerställer dess långsiktiga funktion och dess styrsignaler till näringslivet. Sverige och EU eftersträvar att systemet efter hand ska kopplas till andra framväxande system och att en tydlig global prissignal ska etableras till industrin och andra samhällssektorer. Förhandlingar pågår med Schweiz och Australien. Kina aviserade under året planer på en utsläppshandel i sju städer, med ETS som modell och med sikte på ett nationellt system vid decennieskiftet. Utvecklingen av en global koldioxidmarknad går framåt men behöver stärkas ytterligare.

Internationella klimatinsatser

För att de internationella insatserna ska nå målet till 2020 behöver Energimyndigheten förvärva ytterligare 21 miljoner utsläppsminskningenheter fram till 2020. Genom preciseringen av volymmålet skapas enligt regeringens uppfattning goda förutsättningar för ökad planmässighet i förvärven i enlighet med Riksrevisionens rekommendation i rapporten Klimatinsatser utomlands – statens inköp av utsläppskrediter (RiR 2011:8). Regeringen strävar efter att utveckla och förbättra rapporteringen avseende Sveriges internationella klimatinsatser. Ett viktigt element i dessa strävanden är den utvidgade årsredovisning för Sveriges program för mekanismen för ren utveckling och gemensamt genom-

förande (CDM- och JI-programmet) som Energimyndigheten numera redovisar. Rapporten innefattar en detaljerad redovisning av projekt och multilaterala fonder och därtill en redovisning av insatsernas bidrag till hållbar utveckling, utsläppsmarknadens utveckling och vunna erfarenheter.

Kostnadseffektiva utsläppsminskningar inom det svenska CDM- och JI-programmet innebär att utsläppsminskningensenheter som uppfyller särskilda, av uppdragsgivaren, definierade kvalitetskriterier förvärvas till lägsta kostnad. För de enskilda projekten har det svenska CDM- och JI-programmet hittills fokuserat på små och medelstora projekt som i regel befinner sig i tidiga skeden av projektcykeln och som rymms inom projektkategorierna förnybar energi, energieffektivisering och avfallshantering med tydliga bidrag till hållbar utveckling i världsländerna. Vidare eftersträvas en bred geografisk spridning av projekten och särskilda satsningar görs på minst utvecklade länder och små önationer under utveckling. Regeringen anser att denna inriktning i huvudsak bör vara vägledande även i fortsättningen.

I arbetet med enskilda projekt inom ramen för Sveriges investeringsprogram och i internationella samarbeten bör hänsyn tas till utvecklingen i de internationella klimatförhandlingarna och situationen på utsläppsmarknaden.

Klimatforskning

Regeringen anser att den omfattande klimatforskning som bedrivs i Sverige har stor betydelse för att nå de klimatpolitiska målen genom att den utgör underlag för klimatpolitiken. Resultaten från den grundläggande forskningen ökar kunskapen om de faktorer som styr klimatet. Den riktade forskningen medför bl.a. att de klimatmodeller som används för att göra scenarier för klimatpåverkan blir allt mer tillförlitliga. Denna forskning bidrar också till ökade kunskaper om klimatpåverkan på samhället och ger kunskap och underlag för samhällets anpassningsåtgärder.

Den åtgärdsinriktade forskningen är vidare viktig för att ställa om samhället till minskad klimatpåverkan genom ökad användning av förnybar energi och för effektivisering. Det finns ett stort behov av ytterligare utveckling av modeller som både från vetenskaplig och ekonomisk utgångspunkt trovärdigt kan upp-

skatta kostnader och risker för naturkatastrofer och en ökad klimatpåverkan.

Arktis

Det är angeläget att öka kunskapen kring Arktis globalt och kring hur Arktis ekosystem påverkas av bl.a. klimatförändringar. Flera av miljöfrågorna som hanteras i Arktiska rådet har kopplingar till andra internationella miljöfrågor. Det är viktigt att bygga på de framsteg som hittills gjorts inte minst när det gäller minskade utsläpp av sot och arbetet med ökad så kallad resiliens. För första gången i rådets historia arrangerades i februari 2013 även ett särskilt miljöministermöte, där huvudfokus låg vid kortlivade klimatpåverkande luftföroreningar. Detta möjliggör att även stärka dialog och insatser med nyckelländer som kan minska långlivade klimatutsläpp.

Regionala klimat- och energistrategier

Regeringen bedömer att länsstyrelsernas arbete med de regionala klimat- och energistrategierna och åtgärdsprogrammen samt deras arbete med klimatanpassning utvecklas väl. Skillnaderna mellan länen är dock fortfarande relativt stora när det gäller såväl hur långt de har kommit i processen att genomföra åtgärder som i ambitionsnivån och kvaliteten i arbetet. Insatserna på kommunal nivå varierar. En av huvuduppgifterna för pilotlänen för grön utveckling har varit att stödja och inspirera andra län, att utveckla arbetsmetoder och vägledningar samt sprida erfarenheter mellan länen. Det är väsentligt att det strategiska planeringsarbetet går vidare i samverkan med berörda aktörer i länet och att dialogen med kommuner och näringsliv förstärks.

Klimatanpassning

Fortsatta insatser för slutförande av en nationell höjdmmodell har stor betydelse för det fortsatta klimatanpassningsarbetet ute i landet. Likaså behöver fler områden kartläggas med avseende på ras och skred för att skapa underlag för åtgärder. Klimatanpassningsarbetet måste i stor utsträckning genomföras ute i kommunerna och av sektorsmyndigheter, näringsliv och enskilda. Det är dock av stor

vikt att ett samlat underlag för åtgärder och stöd för genomförande finns tillgängligt. Härvid utgör arbetet vid kunskapscentrum vid SMHI en viktig grund för bl.a. länsstyrelsernas arbete.

Det är också viktigt att länsstyrelsernas dialog med kommunerna om klimatanpassning intensifieras.

3.5.2 Frisk luft

Miljökvalitetsmålet är att luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas. Inriktningen är att miljökvalitetsmålet ska nås inom en generation.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljökvalitetsmålet som rör halterna av åtta olika hälso- och miljöpåverkande luftföroreningar samt korrosion på kalksten. Preciseringarna förtydligar innebörden av miljökvalitetsmålet och det miljötillstånd som ska nås i ett generationsperspektiv.

Naturvårdsverket ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljökvalitetsmålet finns indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att utveckla dem. Mot denna bakgrund redovisas detta år två diagram.

Resultat

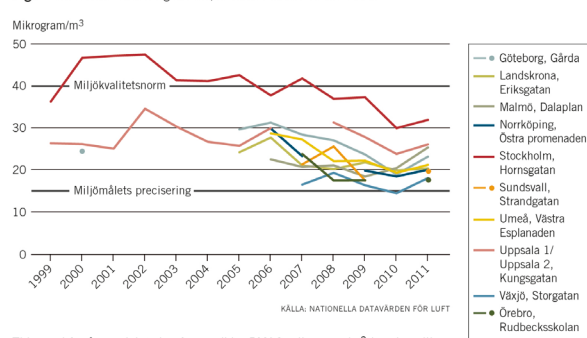
Utvecklingen i miljön är positiv men utsläppen och halterna minskar inte så fort att miljökvalitetsmålet kan uppnås till 2020. Bakom de generellt sänkta utsläppen ligger till stor del att ny teknik eller nya bränslen med lägre utsläpp har ersatt äldre och smutsigare teknik och bränslen. De gäller t.ex. inom vägtrafiken men även när det gäller stora förbränningsanläggningar. Däremot minskar inte utsläppen från hushållen och annan småskalig användning lika påtagligt.

Den långsiktiga trenden är att de sammantagna utsläppen av flera viktiga luftföroreningar har minskat men i vissa fall har de ökat inom enskilda sektorer. Till exempel har de totala utsläppen både av stora och medelstora partiklar (PM_{10} respektive $PM_{2,5}$) minskat sedan 1990. Efter millennieskiftet bröts trenden. En orsak var ökade utsläpp från el- och värmeproduktion och småskalig vedeldning.

Halten av medelstora partiklar ($PM_{2,5}$) överskrider de långsiktiga målvärdena (10 och 25 mikrogram/ m^3 som års- respektive dygnsmedelvärde) i första hand i södra Sverige som påverkas starkt av förorenad luft från Öresundsregionen och övriga Europa. I övriga landet är halterna av partiklar ($PM_{2,5}$) låga, även om årsmedelvärdet överskrider i gaturum i några städer. I regional bakgrundsluft (skog/landsbygd långt från enskilda källor) minskar halterna av $PM_{2,5}$ långsiktigt även i Sydsverige. Det kan bero på att åtgärdsarbetet för att minska luftföroreningar i Europa har börjat visa effekt.

Diagram 3.3 Partiklar PM_{10} i gaturum, 1999-2011

Figur 4. Partiklar PM_{10} i gaturum, årsmedelvärden 1999-2011

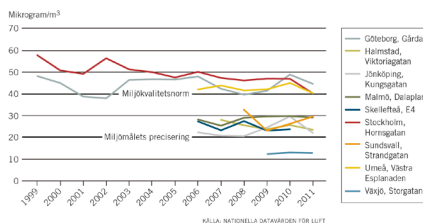
Tidstrend för årsmedelvärden för partiklar PM_{10} mikrogram/ m^3 i närhet till gata eller väg i svenska städer.

Halten av större partiklar (PM_{10}) överskrider de nivåer som anges i preciseringen till miljökvalitetsmålet (15 och 30 mikrogram per kubikmeter luft som års- respektive dygnsmedelvärde) i gatumiljön generellt och även i urban bakgrund på vissa platser i södra Sverige. Halterna av PM_{10} minskar dock långsiktigt då användningen av dubbdäck minskar. För PM_{10} överskrider även miljökvalitetsnormen i ett par städer. Det är främst dygnsmedelvärdet, 50 mikrogram per kubikmeter luft (som får överskridas 35 dagar per år) som inte nås i trafikerade miljöer i ett par städer.

De svenska utsläppen av kväveoxider har minskat långsiktigt och Sverige klarar sedan 2011 våra internationella åtaganden. Detta redovisas närmare under avsnitt 3.5.3 Bara naturlig försurning. Däremot har halterna av kvävedioxid i tätortsluften inte minskat i den utsträckning som hade krävts för att miljö kvalitetsnormen för denna luftförorening skulle vara uppnådd i hela landet. En orsak är att en större andel av kväveoxiderna i bilavgaser nu släpps ut som den giftigare formen kvävedioxid. Förändringar av luftföroreningssituationen i övrigt har dessutom ökat omvandlingen av den mera harmlösa formen kväve monoxid till kvävedioxid.

Diagram 3.4 Kväveoxid i gatorum, 1999-2011

Figur 5. Kvävedioxid i gatorum, årsmedelvärdet 1999-2011

Källa: nationella data värden för luft

I Stockholm tycks halterna av kvävedioxid minska långsiktigt men utvecklingen i landet är mera osäker. En beräkning för vägmiljön i 40 kommuner för 2020 jämfört med 2008 har genomförts. Resultaten visar att målet för årsvärdet av kvävedioxid riskerar att överskridas i de större tätorterna i gatamiljön men däremot klaras målet 2020 i "urban bakgrund" (miljön ej i direkt anslutning till gator och vägar som till exempel parker). Likaså riskerar målet för timmedelvärdet att överskridas i de allra största tätorterna. Situationen är dock avsevärt bättre jämfört med 2008. Den sammanfattande analysen visar att målet för kvävedioxid inte nås utan ytterligare åtgärder till 2020.

Utsläppen av svaveldioxid behandlas i avsnitt 3.5.3. Halterna av svaveldioxid i tätorter är numera låga.

Utsläppen av flyktiga kolväten har drygt halverats sedan 1990 då de uppgick till 359 000 ton. År 2000 och 2010 släpptes 223 000 respektive 177 000 ton ut. Den mest betydande utsläppsminskningen har skett inom transportsektorn som 1990 svarade för nästan hälften av utsläppen men nu endast för en femtedel. Däremot har utsläppen från användningen av lösningsmedel endast minskat långsamt. Utsläppen från små-

skaliga vedeldning har inte minskat. Totalt sett utgör de en ganska begränsad del av utsläppen (sex procent 2011) men innehåller bl.a. cancerframkallande ämnen som bens(a)pyren. Småskalig vedeldning är nu den dominerande källan till bens(a)pyren sedan utsläppen från aluminiumproduktionen upphörde 2008. Det finns en risk för att det årsmedelvärde som anges i preciseringen till miljö kvalitetsmålet, ett mikrogram per kubikmeter luft, överskrids. Boverket har haft i uppdrag att se över byggreglerna med anledning av att EU-standarden för eldningsutrustning har ändrats. Boverket lämnade sin redovisning till regeringen i december 2012.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Utvecklingen är positiv, men det behövs fler åtgärder för att nå miljö kvalitetsmålet Frisk luft. Hälsoeffekterna av luftföroreningar medför betydande samhälls-ekonomiska kostnader. Beräkningar utförda av Umeå universitet och IVL Svenska Miljöinstitutet på uppdrag av Naturvårdsverket tyder på att enbart de negativa effekterna av partikelhalterna kan värderas till ca 26 miljarder kronor per år. De förtida dödsfallen beräknas vara ca 3 000 per år samtidigt som de höga halterna leder till 1 300 till 1 400 extra fall av kronisk bronkit per år.

Inom konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar antogs i maj 2012 en ändring av protokollet angående minskning av försurning, övergödning och marknära ozon till konventionen (Göteborgsprotokollet) där det anges nya nationella "tak" för utsläpp av luftföroreningar. En viktig nyhet är att protokollet nu innehåller nationella utsläppstak även för medelstora partiklar, PM_{2,5}. Det har redan fattats viktiga beslut inom EU om skärpta utsläppskrav för bilar, arbetsmaskiner och fasta förbränningsanläggningar som kommer att förbättra situationen på sikt. Under 2013 planerar kommissionen ett luftvårdpaket med en ny tematisk strategi, ett reviderat direktiv om nationella utsläppstak för luftföroreningar, ratificering av ändringarna i Göteborgsprotokollet och ett nytt direktiv för mindre förbränningsanläggningar. Dessutom har EU antagit en ändring av svaveldirektivet som innebär att den

internationella sjöfartsorganisationen IMO:s skärpningar av kraven på svavelhalten i marina bränslen införs i EU-rätten. Det leder bl.a. till sänkta bakgrundshalter av medelstora partiklar.

Då det tar lång tid innan exempelvis äldre bilar och arbetsmaskiner med höga utsläpp byts ut tar det också lång tid innan de nu beslutade åtgärderna ger effekt. De långsiktiga besluten behöver därför kompletteras med åtgärder som ger effekt lokalt och som ger effekt på kortare tid. I februari 2013 beslutade regeringen att skärpa och förtydliga regelverket för miljözoner. Ändringarna träder i kraft den 1 september i år. Ett viktigt styrmedel för att nå miljökvalitetsmålet är miljökvalitetsnormerna för luft. De största problemen är att nå normerna för större partiklar och kvävedioxid. I drygt ett dussin städer överträds en eller båda dessa normer eller så har de överträts. Enligt luftkvalitetsförordningen (2010:477) ska ett åtgärdsprogram upprättas om en miljökvalitetsnorm överskrids. Antingen är det miljökvalitetsnormen för större partiklar eller för kvävedioxid som överskrids. I några fall överskrids båda normerna. Huvudinriktningen i programmen är på sådana åtgärder där kommunen eller andra regionala aktörer har rådighet. I fallet med större partiklar ingår åtgärder som dammbindning (som minskar uppvirvlingen av slitagepartiklar från dubbdäck), minskad sandning vintertid och omledning av trafik till andra gator. Att minska halterna av kvävedioxid kräver bl.a. att bättre reningsteknik utvecklas och får genomslag eller att trafikmängderna minskar lokalt.

I Göteborg infördes trängselskatt den 1 januari 2013. Det är för tidigt att dra några säkra slutsatser om effekterna men de första utvärderingarna tyder på att den har bidragit till sänkta halter av såväl kvävedioxid som partiklar.

Regeringen och Transportstyrelsen har vidtagit åtgärder som minskar dubbdäcksslitage. Regeringen har dessutom gett kommunerna möjlighet att förbjuda användning av dubbdäck på enskilda gator eller i större områden. Transportstyrelsens föreskrifter har ändrats så att dubbdäck numera inte får användas längre än till den 15 april. Vidare har det beslutats att minska antalet maximalt tillåtna dubb per däck som tillverkas efter den 1 juli 2013. De olika åtgärderna har gett vissa resultat men i de gatumiljöer där halterna av partiklar överskrider miljökvalitetsnormen kan ytterligare åtgärder behövas för att normen ska nås. Den enskilt

viktigaste faktorn för överskridandet är partiklar från dubbdäcksslitage. Stockholms miljöförvaltning (SLB-analys) bedömde exempelvis 2011 i en rapport att andelen bilar som använder dubbdäck bör minskas till 10-20 procent för att normen ska kunna nås i de mest belastade miljöerna i Stockholm. Ekodesigndirektivet (Europaparlamentets och Rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter) kan förväntas bidra till minskade utsläpp från hushållen. Beräkningar visar att på europeisk nivå kan direktivet medföra en minskning av utsläppen av PM_{2,5} med 35 procent till 2020 och med 70 procent till 2030. Utsläppen av sot beräknas minska med 25 procent till 2020 och 75 procent till 2050 om direktivet genomförs.

Boverket har haft i uppdrag att se över sina byggregler med anledning av att EU-standarderna SS-EN 303-5 för eldningsutrustning har ändrats. Verket lämnade en konsekvensanalys som slutredovisning till regeringen (M2013/51/EG). Enligt regeringens uppfattning bör de skärpta kraven införas senast samtidigt som ekodesigndirektivet genomförs.

3.5.3 Bara naturlig försurning

Miljökvalitetsmålet är att de försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska heller inte öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljökvalitetsmålet Bara naturlig försurning som rör nedfallet av svavel- och kväveföreningar, markanvändningens försurningspåverkan, försurningstillståndet i sjöar och vattendrag samt korrosion på tekniska material och arkeologiska föremål i marken.

Naturvårdsverket ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljökvalitetsmålet finns även indikatorer. Dessa finns

i sin helhet redovisade på Miljömålportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att utveckla dem. Mot denna bakgrund redovisas detta år två diagram.

Resultat

Utvecklingen i miljön är positiv men det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020.

Det europeiska samarbetet med att minska utsläppen av luftföroreningar från land är framgångsrikt. Utsläppen av svavel- och kväveoxider har minskat med 60 respektive 30 procent mellan 2000 och 2010. Samtidigt ökade sjöfartens utsläpp med 5 respektive 20 procent.

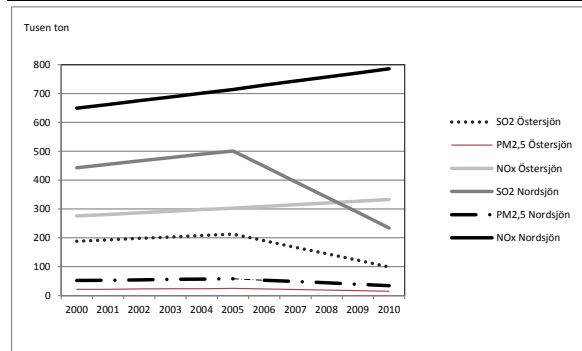
De svenska utsläppen av svaveldioxid är vid en internationell jämförelse mycket låga. Utsläppen uppgick till strax över 100 000 ton 1990 och har därefter minskat i stort sett kontinuerligt till ca 30 000 ton. Halterna av svaveldioxid i tätorter är numera låga.

Utsläppsminskningarna har medfört att nedfallet av sura svavelföreningar har minskat med 70 procent sedan 1990.

De nationella utsläppen av kväveoxider har minskat betydligt sedan 1990 och 2000 då de uppgick till 269 000 respektive 209 000 ton. 2011 uppgick de till 146 000 ton, vilket betyder att Sverige nu uppnår åtagandena i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/81/EG av den 23 oktober 2001 om nationella utsläppstak för vissa luftföroreningar och Göteborgsprotokollet.

Etappmålet om begränsningar av utsläpp av luftföroreningar från sjöfarten innebär att utsläppen av svaveldioxid, kväveoxider och partiklar ska ha börjat minska från fartygstrafiken i Östersjön och Nordsjön senast 2016. Överenskommelserna inom EU och UNECE (United Nations Economic Commission for Europe) bygger i sin tur på att åtgärder genomförs inom olika sektorer. I de prognoser som finns över utvecklingen ingår att bl.a. redan beslutade utsläppskrav på bilar, arbetsmaskiner och stora förbränningsanläggningar får effekt.

Diagram 3.5 Utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider och partiklar (PM_{2,5}) från internationell sjöfart på Östersjön och Nordsjön, i kton.

Källa: EMEP-data.

Den internationella sjöfartsorganisationen IMO:s skärpta krav inom svavelkontrollområdena, SECA, innebär att sjöfartens utsläpp av svaveldioxid och partiklar kommer att minska kraftigt från 2015. Kraven har införts i rådets direktiv 1999/32/8 av den 26 april 1999 om att minska svavelhalten i vissa flytande bränslen och om ändring av direktiv 83/12/EEG, det s.k. svaveldirektivet.

De lägre utsläppen har lett till en långsam förbättring av försurningsläget i sjöar och vattendrag. I skogsmark och grundvatten tar dock återhämtningen lång tid då den naturliga processen genom vittring är mycket långsam. Av 4 800 sjöar som följs upp inom miljöövervakningsprogrammet var 17 procent försurade 1990 mot 10 procent i dag. I sydvästra Sverige är idag 47 procent av sjöarna försurade medan motsvarande för mellersta och östra Sverige är 10 procent och för norra Sverige 3 procent. Det är i sydvästra Sverige som de största problemen med markförsurning finns. Där är ungefär hälften av markerna försurade. Markanvändningen kan, t.ex. inom skogbruket bidra till försurningen. Nedbrytning av växtmaterial frigör basiska mineralämnen som motverkar försurningen. Om förlusten av de basiska ämnena inte kompenseras genom naturlig vittring eller ersätts av t.ex. askåterföring ökar försurningen. Framför allt gäller det om man även för bort de näringsrika grenarna och topparna (grot). Men genom askåterföring kan försurningspåverkan vid uttag motverkas. Från 2010 till 2011 har askåterföringen efter uttag av grot ökat från 10 000 hektar till 15 000 hektar. Grot-uttaget har sedan början av 2000-talet mer än fördubblats till att i dag omfatta 79 000 hektar.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Preliminära beräkningar visar att utsläppen av svaveldioxid och kväveoxider i Europa beräknas minska med ytterligare 40 procent vardera mellan 2010 och 2020, vilket är positivt för nedfallet av långdistanstransporterade luftföroreningar i Sverige. Såväl skogs- som sjöarealen där den kritiska belastningen överskrids, dvs. den nivå som inte långsiktigt orsakar biologiska skador i ekosystemen, beräknas minska ytterligare något som en följd av detta.

Det reviderade Göteborgsprotokollet som antogs i maj 2012 får inte någon påtagligt positiv påverkan på möjligheterna att nå målet. Orsaken är den långsamma återhämtningen i ekosystemen. Det gäller även den kommande revisionen av Europaparlamentets och rådets direktiv av den 23 oktober 2001 om nationella utsläppstak för vissa luftföroreningar, det s.k. taktidirektivet. De kommer däremot att ha effekt på längre sikt.

Åtgärder mot utsläppskällor på land redovisas under avsnitt 3.5.2 Frisk luft.

Utsläppen av svaveldioxid från sjöfarten och därmed även nedfallet i Sverige kommer att minska markant när den internationella sjöfartsorganisationen IMO:s skärpta krav inom svavelkontrollområdena, SECA, blir obligatoriska fr.o.m. 2015. År 2020 skärps kraven även utanför SECA, vilket även det leder till en viss minskning av det sura nedfallet.

Diagram 3.6 Gränsvärden för svavelhalt i marint bränsle

Källa: MARPOL 73/78, Annex VI

Ytterligare beslut som begränsar utsläppen från internationell sjöfart krävs, främst av kväveoxider. Inom ramen för konventionen om skydd av Östersjöns rena miljö (Helcom) beslutades i mars 2012 att ansökan till IMO om att göra

Östersjön till ett utsläppskontrollområde för kväveoxider, NECA, är färdigställd. Sedan mars 2012 står Sverige bakom att ansökan skickas in.

Markanvändningens bidrag till försurning av mark och vatten kan motverkas genom att skogsbruket anpassas till växtplatsens försurningskänslighet. Uttaget av biomassa från skogen kommer sannolikt att öka bl.a. genom ökat behov av skogsbränslen. Nedbrytning av växtmaterial frigör basiska mineralämnen som motverkar försurningen. Om förlusten av de basiska ämnena inte kompenseras genom naturlig vittring eller ersätts av t.ex askåterföring ökar försurningen. Det är i praktiken omöjligt att fullständigt kompensera för eventuell försurning.

3.5.4 Giffri miljö

Miljö kvalitetsmålet är att förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället inte ska hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljö kvalitetsmålet som rör exponering för kemiska ämnen, användningen av särskilt farliga ämnen, spridning av oavsiktligt bildade ämnen, förorenade områden och kunskap och information om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper.

Kemikalieinspektionen ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljö kvalitetsmålet finns indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att utveckla dem. Mot denna bakgrund redovisas detta år ett diagram.

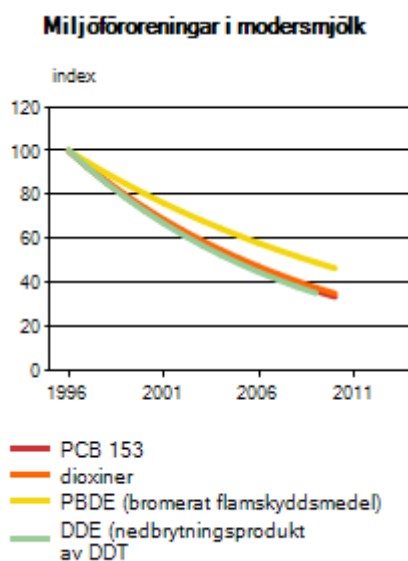
Resultat

Det går inte att se någon tydlig riktning för utvecklingen i miljön. Ökande konsumtion leder till ökad kemikalie- och varuproduktion globalt, vilket bidrar till ökad diffus spridning av och exponering för farliga ämnen. Detta får också till följd att belastningen av kemikalier på vattenmiljön ökar, bl.a. via avloppssystemet. Dagens avloppsreningsverk är inte utformade för att ta hand om läkemedelsrester och andra svårnedbrytbara kemikalier.

Lagstiftning och andra styrmedel på området utvecklas generellt sett positivt och bedöms på sikt kunna ge goda förutsättningar att nå miljökvalitetsmålet och ge bättre skydd för hälsa och miljö mot kemiska risker. Kunskapen om hälso- och miljöfarliga egenskaper är för det stora flertalet ämnen fortfarande bristfällig. Metodik för att bedöma riskerna med framför allt hormonstörande ämnen, nanomaterial och kombinationseffekter behöver utvecklas. Särskild hänsyn behöver tas till känsligheten hos foster, barn och ungdomar.

Användningen av vissa särskilt farliga ämnen, t.ex. bly och blyföreningar i smycken, akrylamid i tätningsmedel, tennorganiska föreningar samt dimetylfumarat har begränsats genom EU-regler. En del välkända och sedan länge begränsade miljögifter, som undersökts i långa tids-serier såsom bromerade flamskyddsmedel, PCB och dioxin, uppvisar minskade halter i modersmjölk.

Diagram 3.7 Miljöföroreningar i modersmjölk

Källa: Data från den nationella miljöövervakningen

Halterna av andra ämnen, som till exempel vissa långlivade perfluorerade ämnen, ökar. Dioxiner och dioxinliknande PCB i fet fisk, t.ex. strömming, från Östersjön är fortsatt förhöjda. Miljöövervakningen visar att delar av befolkningen har halter av kadmium i urin som ligger vid eller över de nivåer som kan relateras till påverkan på njurar och skelett. Riskgrupper utgörs av t.ex. gravida, nyfödda och småbarn, personer med järnbrist samt rökare. Förutom lidandet hos dem som drabbas innebär benskröhet och frakturer en stor samhälls-ekonomisk kostnad i Sverige.

Förekomsten av ämnen med cancerframkallande, mutagena och reproduktionstoxiska egenskaper, s.k. CMR-ämnena, minskar i svensk-tillverkade varor.

Sveriges lantbruksuniversitet presenterar sedan mitten av 1990-talet förekomsten av bekämpningsmedel i dricks-, grund- och yt-vatten. Kemikalieinspektionens riskindikatorer för växtskyddsmedel beskriver hur riskerna för hälsa och miljö utvecklats i Sverige sedan 1985.

För flertalet farliga övriga ämnen saknas dock uppgifter dels om halter i människa och miljö, dels om hur halterna förändrats över tid. Regeringens handlingsplan för en giftfri vardag har hittills inneburit att Kemikalieinspektionen har kunnat satsa mer på ett flertal områden. De största resurserna har satsats på att föreslå klassificering och reglering av farliga ämnen inom EU:s kemikalielagstiftning, företagets eget arbete med att byta ut farliga ämnen, tillsyn av farliga ämnen i varor och ökad kunskap om hälsorisker.

Kemikalieinspektionen har under år 2012 till Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa) lämnat in två ämnesutvärderingar, förslag på harmoniserad klassificering för fyra ämnen, fyra förslag på ämnen till kandidatförteckningen samt förslag på två begränsningar av ämnen. Kemikalieinspektionen har även inlett arbetet med en begränsningsdossier för vissa kadmiumföreningar i konstnärsfärger. Regeringens satsning på handlingsplanen för en giftfri vardag har, utöver det som annars skulle ha genomförts, gjort det möjligt för Kemikalieinspektionen att kraftigt öka antalet förslag på reglering av hälso- och miljöfarliga ämnen. Utan regeringens satsning på handlingsplanen hade endast enstaka förslag kunnat lämnas. Sverige har ökat sin aktivitet och tillhör nu de mest aktiva medlems-

länderna i EU när det gäller att lämna förslag på åtgärder mot enskilda hälso- och miljöfarliga ämnen.

Kemikalieinspektionen har också prioriterat frågor om företags eget arbete med att byta ut farliga ämnen. De branscher som är involverade i arbetet är leksaks-, kosmetika- och textilbranscherna. Branscherna deltar i dialoger och har kommit överens om uppföljningsbara mål avseende information och utbildningsinsatser samt substitution.

Även tillsynsfrågorna har stått i fokus. Handlingsplanen för en giftfri vardag har, utöver det som annars skulle ha genomförts, gjort det möjligt för Kemikalieinspektionen att ha ett omfattande tillsynssamarbete med Konsumentverket och Elsäkerhetsverket. Detta arbete har varit inriktat på leksaker, inklusive gemensamma informationsinsatser till företagen, på att kraftigt öka antalet inspektioner på plats hos företagen, kraftigt öka antalet kemiska analyser för att kontrollera att företagen följer regler om farliga ämnen i varor och på att införa ett mer strukturerat och förebyggande arbetssätt genom att fokusera på en hel bransch eller produktgrupp på den svenska marknaden, till exempel golv eller leksaker. Mer resurser har således kunnat läggas på operativ tillsyn och tillsynsvägledning samt på kemiska analyser för kontroll av hur företagen följer regler om farliga ämnen i varor. Kemikalieinspektionen har i tillsynen upptäckt ett flertal överträdelser som lett till åtalsanmälningar. Andelen åtalsanmälningar har varit störst för leksaker (16 av 238 analyserade varor) och enklare hemelektronik (15 av 107). Överträdelserna har främst gällt att gränsvärden för bly, ftalater och bromerade flamskyddsmedel har överskridits.

Kemikalieinspektionen har under åren 2011 och 2012 inom ramen för handlingsplanen genomfört en rad aktiviteter med syftet att stärka myndighetens vetenskapliga underlag för att bättre kunna påverka utvecklingen av EU:s rättsakter. Underlag rörande hormonstörande ämnen och nanomaterial ha tagits fram. Vidare har Kemikalieinspektionen kartlagt hur barns säkerhet hanteras i de EU-rättsakter som berör risker med kemikalier. Kemikalieinspektionen har även kartlagt befintliga internationella aktiviteter som syftar till att skydda barn från att utsättas för farliga kemikalier. EU ska besluta om kriterier för hormonstörande ämnen senast i slutet av år 2013. Dessa kriterier ska införlivas i

växtskyddsmedelsförordningen och biocidförordningen, men även i andra relevanta EU-regelverk. Kemikalieinspektionen har aktivt deltagit i olika planerings- och arbetsgrupper bland annat för att påverka vilka vetenskapliga aspekter kommissionen bör ta hänsyn till vid utformningen av kriterierna.

Arbetet inom EU utvecklas positivt. En ny biocidförordning (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter) har antagits och ska börja tillämpas under 2013. Viktiga nyheter i förordningen är bland annat regler för att minska riskerna från biocidbehandlade varor. Kandidatförteckningen i Reach har under 2012 uppdaterats med 67 nya ämnen och innehöll i december 138 särskilt farliga ämnen. Fem av de nya ämnena har en bedömningsgrund som skiljer från övriga SVHC-ämnen genom att de bedöms som särskilt farliga på grund av att de är hormonstörande respektive huvudsakligen kraftigt allergiframkallande vid inandning.

I slutet av december 2012 fanns i den europeiska kemikaliemyndighetens Echas databas 7 884 ämnen registrerade. I maj 2018, när tidsfristen löper ut för förhandsregistrerade ämnen i lägre förväntas data enligt informationskraven finnas för i storleksordningen 30 000–40 000 ämnen.

Med hjälp av dessa data kommer de behöriga myndigheterna att kunna utvärdera riskerna med en helt annan systematik och kraft än tidigare.

Regeringen har i juni 2013 remitterat ett förslag till förordning om bekämpningsmedel i syfte att genomföra bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel. Förslaget till förordning innebär bland annat ett ökat skydd mot förorening av vattentäkter. Regeringen har samtidigt antagit en nationell handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel.

Regeringen har infört ett nationellt förbud mot att använda det hormonstörande ämnet bisfenol A (BPA) i lack och ytskikt i förpackningar för livsmedel som är särskilt avsedda för barn under tre år. Regeringen har även uppmärksammat farliga ämnen i textilier och har uppmanat kommissionen att vidta riskreducerande åtgärder på EU-nivå.

I syfte att säkerställa att den snabba utvecklingen och ökningen av användningen av nanomaterial sker med hänsyn till potentiella hälso- och miljörisker tillsatte regeringen i september 2012 en särskild utredare med uppdraget att föreslå en nationell handlingsplan för säker användning och hantering av nanomaterial, dir 2012:89. Utredningen ska redovisas senast den 30 september 2013. I oktober 2012 överlämnade Europeiska kommissionen till rådet och Europaparlamentet meddelandet om den andra överynen av lagstiftningen om nanomaterial COM (2012)572.

Små men viktiga steg togs i samband med den globala kemikaliestrategins tredje högnivåmöte (ICCM3) i september 2012. Beslut fattades bland annat inom området information om kemikalier i varor, en hälsostrategi antogs och hormonstörande ämnen togs upp som en framkantsfråga. Framgångar globalt får allt större betydelse för möjligheten att uppnå nationella målsättningarna. Under 2013 genomfördes partsmöten för såväl Stockholm-, Rotterdam- som Baselkonventionen. Det var första gången dessa konventioner höll gemensamma partsmöten med syftet att ytterligare skapa synergier mellan konventionerna. Ett antal nya ämnen blev reglerade på global nivå.

Inom Stockholmskonventionen kom parterna överens om att reglera det bromerade flamskyddsmedlet HBCDD. Parterna till Rotterdamkonventionen enades om att ta upp ett antal skadliga kemikalier på konventionens lista för notifieringar och godkännande i samband med export och import men lyckades däremot inte enas om att uppta krysotil, asbest och det akut giftiga bekämpningsmedlet parakvat. I januari 2013 antogs en ny överenskommelse på global nivå om kvicksilver. Minamata-konventionen reglerar användningen av kvicksilver i både produkter och i industriella processer, genom begränsningar och förbud som i de flesta fall kommer att gälla från 2020. Konventionen omfattar även åtgärder för att minska utsläppen från kolkraftverk. Även utsläpp från småskalig guldtvinning, en stor källa till kvicksilverföroreningar i fattigare delar av världen, omfattas. Konventionen begränsar också tillgång och handel med kvicksilver inklusive ett förbud mot primär gruvbrytning. Sverige drev i förhandlingarna frågan om ett förbud mot dentalt amalgam men lyckades inte få stöd för detta. Däremot omfattas amalgam av konven-

tionen genom krav på parterna att fasa ned användningen så mycket som möjligt, genom olika åtgärder. Arbetet med sanering och efterbehandling av förorenade områden går framåt. Inventeringsarbetet är färdigt, vilket innebär att arbetet i större utsträckning kan inriktas på åtgärder. Resultatet av länsstyrelsernas inventering av de ca 80 000 potentiellt förorenade områdena är att 966 områden tillhör den högsta riskklassen. Nästan 6 147 tillhör riskklass 2. Inventeringsarbetet utgör grunden för prioritering av på vilka områden vidare utredningar och eventuella saneringsåtgärder ska genomföras.

Information om förorenade områden är också en stor tillgång i många andra sammanhang, exempelvis vid planering av mark och vatten samt vid fastighetsöverlåtelse.

Det pågår efterbehandling med statliga bidrag på 33 områden. Till utgången av 2012 hade totalt 101 områden efterbehandlats. År 2012 sanerade ansvarig verksamhetsutövare och markägare ytterligare omkring 276 områden via länsstyrelsernas och kommunernas tillsyn.

Hittills är därmed 2 543 områden med stora risker efterbehandlade med statlig finansiering eller med finansiering av den juridiskt ansvariga. Ett exempel på genomförda åtgärder är f.d. Surte Glasbruk vid Göta älv. Göta älv är Göteborgs huvudvattentäkt. Saneringsområdet ska kunna användas som naturområde, industrimark och trafikområde. Strandlinjen har säkrats mot skred, 14 500 ton jordmassor med arsenik och bly har schaktats bort, men det mesta av den förorenade jorden ligger kvar eftersom den, enligt Naturvårdsverkets bedömning, inte riskerar att läcka farliga ämnen ut i älven. Genom ytterligare ett skydd med ett geotextilfilter förhindras att partiklar sköljs ut i älven av regn eller eventuella översvämningar. Total kostnad för utredningar och åtgärder är 26 miljoner kronor, varav bidrag från Naturvårdsverket 12,5 miljoner.

Sveriges geologiska undersökning har åtagit sig att vara huvudman för efterbehandlingsprojekt där kommunen själv inte har möjlighet att vara huvudman. Vid årsskiftet 2012 hade SGU tagit på sig ansvar för 24 sådana projekt. SGU ansvarar även för saneringsprojekt där staten varit verksamhetsutövare (utgiftsområde 24).

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel.

Regeringen bedömer dock att förutsättningarna har förbättrats genom skärpt lagstiftning inom EU och internationellt.

Lagstiftningen behöver dock fortsätta att utvecklas, såväl på nationell nivå som på EU-nivå och internationell nivå. Det handlar exempelvis om regler som hanterar sammanlagd och samverkande exponering från kemiska ämnen, s.k. kombinationseffekter. I arbetet med att utveckla kemikaliepolitiken och lagstiftningen behöver särskilt barns utsatthet tas om hand. Kunskapen om miljö- och hälsoegenskaper ökar successivt men förblir bristfällig för ämnen som tillverkas och importeras i mindre volymer. Bristen på kunskap gäller även hur ämnena används i olika varor samt den exponering människor och miljö utsätts för. Kunskapen om den sammanlagda exponeringen för och sammantagna effekter av kemiska ämnen är mycket begränsad. Det är också ofta svårt att påvisa samband mellan exponering för eller förekomst av enskilda ämnen i miljön och vissa typer av miljöskador eller sjukdomstillstånd. Det beror till exempel på att effekterna kan vara förskjutna i tid och rum samt att känsligheten varierar mellan individer, inom och mellan befolkningsgrupper samt mellan ekosystem. Det finns tydliga bevis på att exponering för "klassiska" miljögifter som DDT, PCB och kvicksilver påverkat djurlivet. Nu kommer också fler och fler studier som visar att exponering för vissa av dagens kemikalier har betydelse för risken att utveckla olika folksjukdomar. Barn och unga är särskilt sårbara.

Substitution till mindre farliga ämnen behöver öka och bli en naturlig del i företagets utvecklingsarbete och kunskapen hos många företag behöver bli bättre. Vi har heller inte tillräcklig kunskap om innehållet av farliga ämnen i de tusentals varor som sätts på marknaden. Tillsynen är här viktig.

Det är även viktigt med ett systemtänkande, exempelvis att materialåtervinning inte ska innebära att särskilt farliga ämnen återinförs i materialkretsloppen.

Genom att inköpare och upphandlare ställer kemikaliekraV finns stor potential för att produkter och varor med mindre miljö- och

hälsoskadliga egenskaper vinner marknadsandelar.

Användning av särskilt farliga ämnen kan förväntas minska framöver. Det kan ske tack vare t.ex. kandidatförteckningen, tillståndssystemet och reglerna om begränsningar i Reach, tröskelkriterier i växtskyddsmedelsförordningen och biocidförordningen samt genomförandet av internationella konventioner för långlivade organiska föroreningar (POP) och kvicksilver.

Det är viktigt att användningen så snart som möjligt kan upphöra eller starkt begränsas.

De viktigaste åtgärderna är att driva på inom EU för att utveckla kraven i Reach m.fl. rättsakter beträffande kunskapsuppbyggnad om nanomaterial, hormonstörande ämnen samt exponering från flera ämnen, så kallade kombinations- eller cocktaileffekter. Förutom lagstiftning på europeisk och internationell nivå är även offentlig upphandling och frivilliga initiativ från näringslivet betydelsefulla.

Den globala målsättningen om att till 2020 minska påverkan av farliga kemiska ämnen fortsätter att vara en utmaning. Den globala målsättningens utmaningar speglar i mångt och mycket de som finns för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö men på det globala planet.

I januari 2013 antogs en ny överenskommelse på global nivå om kvicksilver. Trots att inget förbud förts in mot användningen av dentalt amalgam kommer användningen och exponeringen att minska till följd av konventionen. Möjligheter finns i kvicksilverkonventionen att förbjuda kvicksilveranvändning i ytterligare produkter och processer i framtiden, vilket öppnar för att även kunna förbjuda amalgam. Framgångarna med en ny konvention och nya ämnen listade i existerande konventioner visar på att existerande globala styrmedel fungerar och är dynamiska. Regeringen anser att global såväl som regional samverkan är en nödvändighet för att lösa problem som till sin natur är gemensamma och gränsöverskridande och där åtgärder utanför Sveriges gränser krävs för en giftfri miljö.

Sedan propositionen 2008/09:217 Miljöbalkens försäkringar och avhjälpande av förorenade områden m.m. antogs 2010 är den samlade kompetensen och organisationen inom området nu i huvudsak på plats. Detta ger förutsättningar för att kunna omsätta tilldelade anslag i konkreta åtgärder så att målet kan nås så snabbt som möjligt. Utmaningar under kommande år är att

fördela tillgängliga medel inom anslaget till de mest prioriterade objekten och att samtidigt ha en flexibilitet för att möta förändringar i pågående efterbehandlingsprojekt. I den fördjupade utvärderingen av miljömålen 2012 bedöms att den organisation och de styrmedel som behövs för att nå preciseringen finns på plats, men att takten i arbetet är för låg. För att öka takten är tre faktorer särskilt viktiga, finansieringen där den ansvarige står för kostnaden, det statliga anslaget samt teknikutveckling inom området.

3.5.5 Skyddande ozonskikt

Miljö kvalitetsmålet är att ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljö kvalitetsmålet som rör uttunningen av ozonskiktet och halterna av ozonnedbrytande ämnen. Naturvårdsverket ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljö kvalitetsmålet finns indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att utveckla dem. Mot denna bakgrund redovisas detta år ett diagram.

Resultat

Utvecklingen i miljön är positiv. En stor andel av de ozonnedbrytande ämnena är avvecklade. Globalt är ozonskiktet cirka 3,5 procent tunnare i dagsläget jämfört med referensvärdet (dvs. perioden före 1980). Såväl utsläpp som halter av ozonnedbrytande ämnen minskar både nationellt och globalt sett för de flesta ozonnedbrytande ämnen. Globalt sett ökar dock utsläpp och halter avseende HCFC (klorfluorkolväten). Utsläppen av HCFC idag kommer främst från kvarvarande mängder i

produkter samt fortsatt produktion i utvecklingsländerna.

Bedömningar som gjorts tidigare om att utsläpp och halter av N₂O (lustgas) ökar globalt gör sig fortfarande gällande men det finns osäkerheter i bedömningarna om hur mycket det ökar. När det gäller lustgas kommer utsläppen främst från markanvändning. N₂O regleras under Kyotoprotokollet och bedöms i dag vara det ämne som har störst negativ effekt på ozonskiktet. Trots att den globala trenden visar på en fortsatt ökning så har de svenska utsläppen minskat med ca 20 procent från 1990 till 2011. Att utsläppen av lustgas minskar kan förklaras med minskat antal djur inom jordbruket och därmed minskad mängd stallgödsel, övergång till flytgödselhantering och förbättrat utnyttjande av kvävet i mineralgödsel. Beräkningarna av utsläppen är behäftade med stora osäkerheter både då det gäller deras storlek och när utsläppen förekommer.

Även inom industrisektorn har utsläppen minskat och beror främst på ombyggnad av två anläggningar som producerar salpetersyra.

Möjligheter finns att begränsa lustgasutsläppen. Dels kan växtnäringshanteringen i jordbruket förbättras t.ex. genom olika former av styrmedel, dels har nya metoder tagits fram för att fånga in och förstöra lustgas som bildas som biprodukt i kemiska processer.

Regeringen har aktivt arbetat med att reducera utsläpp av kväve till luft och vatten, främst kopplat till åtgärder inom Landsbygdsprogrammet. En viktig insats har t.ex. varit rådgivning gällande gödselhantering inom Greppa näringen.

Utsläppen av lustgas från sjukhus står för en ytterst liten andel av de totala nationella utsläppen. Trots detta har flera åtgärder vidtagits. Bland annat finns Nationella lustgaskonsortiet som är ett svenskt nationellt samarbete för att minska vårdens utsläpp av lustgas. Alla Sveriges landsting och regioner samt Sveriges Folktekniska förbundet är anslutna till nätverket. Flera åtgärder avseende lustgas har finansierats med stöd av regeringens klimatinvesteringsprogram, t.ex. har Norrbottens läns landsting halverat utsläppen av lustgas bl.a. genom täta och kortare lustgasledningar och bättre övervakning för att upptäcka läckage.

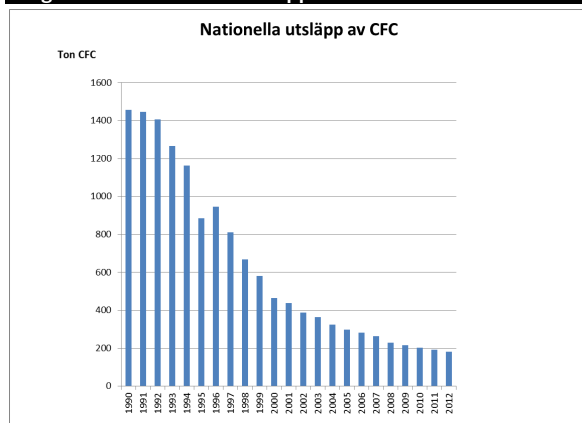
Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljö kvalitetsmålet för 2013 tyder flera studier och modelleringar på att återväxten av ozon-

skiktet påbörjades någon gång mellan 1997–2000. Trenden är dock inte statistiskt helt säkerställd.

Nationella data för UV-strålning visar att under molnfria förhållanden har UV-strålningen ökat med omkring fem procent i Sverige i jämförelse med förhållandena före 1980. Allt eftersom ozonskiktet återhämtar sig förväntas UV-strålningen att återgå till de nivåer som rådde före 1980.

Utsläppen av ozonnedbrytande ämnen i Sverige är mycket låga och består nästan uteslutande av läckage från produkter som fortfarande används eller tagits ur bruk. Utsläppen fortsätter att minska i Sverige, se diagram 3.8 om nationella utsläpp av CFC (klorfluorkarboner).

Diagram 3.8 Nationella utsläpp av klorfluorkarboner

Källa: Naturvårdsverket (IVL 2011: Emissioner och kvarvarande mängder CFC i Sverige)

Enligt Naturvårdsverket finns det indikationer på att en stor mängd av de kvarvarande mängderna ozonnedbrytande ämnen inte destrueras på ett korrekt sätt. Det gäller exempelvis ozonnedbrytande ämnen i byggnadsisoleringsmaterial där ca 90 procent av de ozonnedbrytande ämnena inte når återvinningscentralerna. Illegal handel riskerar att urholka avvecklingsarbetet med ozonnedbrytande ämnen. Tullen i flera europeiska länder, däribland Sverige, har upptäckt försök att smuggla ut CFC genom att märka om begagnad utrustning som innehåller CFC. Tullverket har successivt infört strängare regler när det gäller export av ozonnedbrytande ämnen samt även deltagit i ett internationellt projekt (Sky-Hole Patching II). Resultatet av detta i Sverige blev sju beslag, 263 kompressorer och 553 kylskåp.

Angående klimatets påverkan på ozonskiktet råder fortfarande osäkerheter. Den pågående

temperaturhöjningen av troposfären medför samtidigt en minskning av temperaturen i stratosfären. Generellt sett resulterar detta i en minskning av nedbrytningstakten av ozonskiktet. Dessvärre tycks det samtidigt medföra en ökning av nedbrytningstakten över polarområdena, framförallt Arktis. De oväntade och kraftiga ozonminskningarna över Arktis våren 1997 och 2011 kan eventuellt ha ett samband med den pågående klimatförändringen. Under början av 2011 var hela 80 procent av ozonet, på vissa nivåer i stratosfären, nedbrutet över Arktis och uttunnningen var lika stor i omfång som under Antarktis i mitten på 1980-talet. Ett ozonhål över Arktis kan få större konsekvenser genom att det drabbar tätbefolkade områden i betydligt högre omfattning än vad som är fallet på södra halvklotet.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att miljö kvalitetsmålet nås med i dag beslutade styrmedel och med åtgärder genomförda före 2020.

Med tanke på ozonskiktets globala natur är det dock avgörande att det internationella samarbetet är framgångsrikt. Även om målet bedöms kunna nås är det viktigt att fortsätta arbetet med åtgärder. I arbetet med avvecklingen av ozonnedbrytande ämnen är det också viktigt att beakta alternativen så att dessa är miljömässigt godtagbara, säkra och inte skadliga för klimatet. Vidare är det viktigt med åtgärder för att hantera de mängder ozonnedbrytande ämnen som fortfarande finns upplagrade i produkter som används eller tagits ur bruk. I avvecklingsarbetet är det också viktigt att arbetet inte urholkas av illegal handel, inklusive export och import, med ozonnedbrytande ämnen och produkter.

3.5.6 Säker strålmiljö

Miljö kvalitetsmålet är att människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljökvalitetsmålet som rör individens exponering för skadlig strålning, utsläppen av radioaktiva ämnen, hudcancer orsakad av ultraviolett strålning och exponeringen för elektromagnetiska fält.

Strålsäkerhetsmyndigheten ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljökvalitetsmålet finns indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att utveckla dem.

Resultat

De delar av Säker strålmiljö som innefattar strålskydd, radioaktiva ämnen och elektromagnetiska fält bedöms kunna nås med i dag beslutade och planerade styrmedel samt åtgärder genomförda före 2020. Trenden för den angivna preciseringen att antalet årliga fall av hudcancer orsakade av ultraviolett strålning är lägre än år 2000 är dock negativ och i nuläget bedöms denna precisering vara svår att uppnå till måläret 2020. Antalet årliga hudcancerfall orsakade av UV-strålning fortsätter att öka.

Under 2012 beslutades nya föreskrifter om solarier och artificiella solningsanläggningar. Krav ställs bl.a. på att obemannade solarier ska stängas av efter 15 minuters användning. Föreskrifterna trädde i kraft den 1 februari 2013.

Utsläppen av radioaktiva ämnen från kärntekniska anläggningar är fortsatt mycket låga och visar generellt nedåtgående trender. Stråldoserna till allmänheten, samt till växter och djur, från enskilda kärntekniska verksamheter bedöms vara försumbara.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att miljökvalitetsmålet är nära att nås. Den del av målet som handlar om exponering för UV-strålning bedöms dock inte vara möjlig att nå. Människors beteende har stor

betydelse för mängden UV-strålning som människor exponeras för. Att få till en beteendeförändring är svårt då det innefattar en förändring av värderingar, attityder kring livsstil, utseende och solning. Fortsatt analys av riskgrupper och deras beteenden ökar möjligheten att skapa bättre kommunikationsinsatser och ändring av beteenden.

Det som behövs för att minska exponeringen för UV-strålning är framför allt ett kontinuerligt arbete med information och kommunikation. Kravet att obemannade solarier ska stängas av efter 15 minuters användning bör kunna bidra till en minskad UV-bestrålning.

Allmänhetens exponering för lågfrekventa fält förväntas inte genomgå någon stor förändring de närmaste åren.

3.5.7 Ingen övergödning

Miljökvalitetsmålet är att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ska ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om fyra preciseringar till miljökvalitetsmålet. Dessa omfattar påverkan på havet, påverkan på landmiljön, tillståndet i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten samt tillståndet i havet.

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljökvalitetsmålet finns sju stycken indikatorer. Indikatorerna finns i sin helhet redovisade på Miljömålportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att utveckla dem. Mot denna bakgrund redovisas detta år två diagram och två figurer.

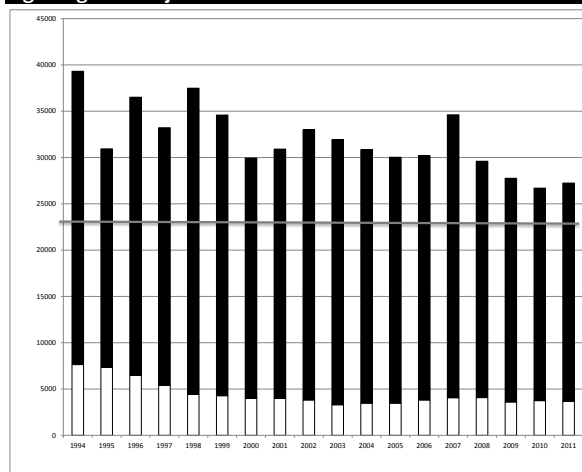
Resultat

Utvecklingen i miljön är positiv.

Bedömningen av övergödningen är i stort sett densamma som år 2012 men positiva förändringar av miljötillståndet har observerats. Detta visar att åtgärdsarbetet ger resultat, även om det tar tid innan miljön svarar på de åtgärder som genomförs. Innebörden av bedömningen är dock att miljötillståndet i många fall fortfarande är kraftigt påverkat av tillförseln av övergödande ämnen via luft och vatten.

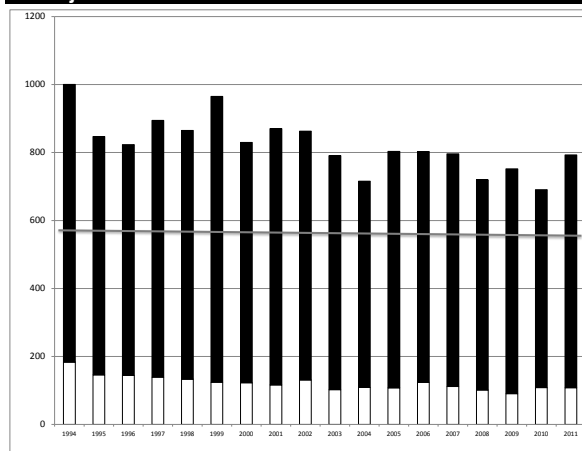
Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljö kvalitetsmålen går den vattenburna tillförseln av kväve och fosfor från Sverige till havet ned. Trenden är tydligare för Öresund och Kattegatt, men syns även vad gäller tillförseln till egentliga Östersjön (diagram 3.9 och 3.10).

Diagram 3.9 Årlig vattenburn tillförsel av kväve (ton/år) till Egentliga Östersjön

Källa: Naturvårdsverkets rapport 6557

Diagram 3.10 Sveriges tillförsel av fosfor till Egentliga Östersjön 1994–2011

Källa: Naturvårdsverkets rapport 6557

Diagram 3.9 och 3.10 visar årlig vattenburn tillförsel av kväve respektive fosfor (ton/år) till egentliga Östersjön, fördelad på punktkällor vid kusten (vit stapel) och vattendrag. Tillförseln till vattendrag är flödesnormerad för att eliminera effekten av avrinningens variation mellan år. Den svarta stapeln är vattendrag och den vita stapeln är punktkällor vid kusten. Den grå linjen avser målnivån, dvs. det preliminära belastningsmålet som togs fram per land inom Helcoms aktionsplan för Östersjön, Baltic Sea Action Plan (BSAP 2007). Betingen utgörs av den vetenskapliga bedömningen av reduktionsbehovet av kväve respektive fosfor för att Helcoms miljömål för övergödning ska kunna nås.

Enligt samma rapport är utsläppsnivåerna, särskilt för egentliga Östersjön, dock fortfarande betydligt högre än de beting som beslutades genom Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP) i 2007. Enligt Helcoms uppföljning (Helcom PLC 5.5) har Sverige åtgärdat ca 5 000 ton av kvävebetinget till Östersjön på 8 100 ton och 120 ton av motsvarande fosforbeting på 290 ton. Även den samlade tillförseln från samtliga Östersjöländer visar på positiva trender.

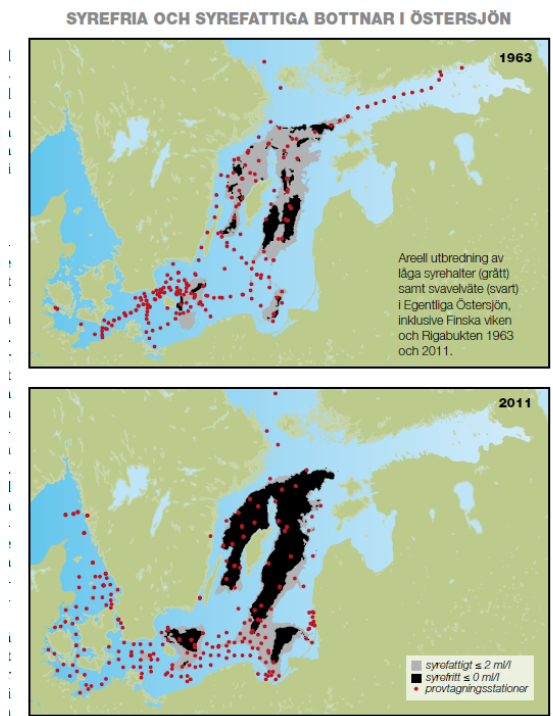
Naturvårdsverkets utvärdering visar att även om det generellt sett skett en minskning av utsläpp till luft har inte nedfallet av oorganiskt kväve via nederbörden över Sverige minskat mellan åren 1990 och 2010. Enligt preliminära beräkningar bedöms utsläppen inom EU av svaveldioxid och kväveoxider minska med cirka 40 procent mellan 2010 och 2020. De minskade utsläppen motverkas dock av att NO_x-utsläppen från sjöfart ökar i Europa och att ingen påtaglig minskning från sjöfarten i Östersjön kan förväntas före 2020. Utsläppen av ammoniak inom EU beräknas däremot öka med några procent.

Naturvårdsverkets rapport anger vidare att flertalet sjöar och vattendrag i skogs- och fjällandskapet i dag kan anses nå god status med avseende på näringstillstånd. För sjöar i tätbefolkade områden och odlingslandskap är situationen sämre, särskilt i södra Sverige. I jordbruks- och befolkningstäta områden i södra Sverige förekommer förhöjda nitrathalter i grundvattnet.

Miljötillståndet i Sveriges kustvatten är oförändrat eller visar en svag förbättring. Framför allt är Västerhavets och egentliga Östersjöns kustvatten påverkade. I Stockholms skärgård har

siktdjupet och syrehalten vid bottarna förbättrats. I det öppna havet ses däremot ingen förändring i tillståndet. Utbredningen av syrefria bottenar i Östersjön har tredubblats under 2000-talet och ligger nu på en nivå som aldrig tidigare dokumenterats (diagram 3.11). Orsaken bedöms vara en kombination av lågt tillflöde av syrerikt vatten i kombination med övergödning.

Diagram 3.11 Syrefria och syrefattiga bottenar i Östersjön 1963 och 2011.

Källa: Havet 2012. Havsmiljöinstitutet

I Bottenviken och Bottenhavet är situationen bättre och i Skagerraks öppna hav utgör inte övergödning något stort problem.

Enligt Naturvårdsverkets rapport är jordbruket följt av kommunala reningsverk och enskilda avlopp de största källorna till den vattenburna belastningen. Åtgärder inom jordbruket för att minska växtnäringsförlusten till omgivande vattendrag har visat på goda resultat. Viktiga insatser har varit rådgivning via Greppa Näringen, fysiska åtgärder som anläggande av våtmarker och skyddszoner samt odling av fånggrödor. Jordbruksverket har även under 2012 bedrivit en tillsynskampanj för minskade växtnäringsförluster. Finansiering har främst skett genom landsbygdsprogrammet och LOVA-bidrag (Lokala vattenvårdsprojekt).

Förbättrad rening av avloppsvatten och tillsyn av enskilda avlopp är insatser som bidrar till bättre möjligheter att nå målet. Under 2012 lämnade Naturvårdsverket ett förslag till regeringen om ett nytt handelssystem med certifikat för rening av kväve från kommunala reningsverk vilket nu bereds i Regeringskansliet.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel.

Utvecklingen för att nå målet bedöms som positiv. Anledningen till detta är att positiva förändringar av miljötillståndet har observerats på vissa håll, vilket visar att åtgärder faktiskt ger resultat. Det tar dock lång tid att se effekter i miljön med nuvarande åtgärdsstrategier för att minska övergödningen.

När det gäller utsläpp till havet är det enligt Baltic Nest Institutes (BNI) underlag inför Helcoms ministermöte 2013, en bra bit kvar innan utsläppsmålen inom Helcom:s aktionsplan för Östersjön (Baltic Sea Action Plan, (BSAP) kan nås, både för den svenska och den sammanlagda tillförseln av kväve- och fosforföreningar till Östersjön. BNI:s beräkningar, visar även på att ytterligare reduktioner, särskilt gällande fosfor till egentliga Östersjön, kommer att behövas för att nå god miljöstatus.

Enligt Naturvårdsverkets utvärdering är det många sjöar och vattendrag i södra och mellersta Sverige som inte når god ekologisk status. Motsvarande regionala mönster kan ses för nitrathalter i grundvatten. Även om det generellt sett sker en minskning av utsläpp av kväveoxider till luft så ökar utsläppen från den internationella sjöfarten, vilket påverkar belastningen på Östersjön och Sverige.

I både insjö-, kust- och skärgårdsområden såväl som i öppna havet finns övergödande ämnen upplagrade i sediment som bidrar till övergödningseffekterna och till att återhämtning tar tid.

Naturvårdsverkets utvärdering anger att möjligheten att nå miljö kvalitetsmålet är beroende av såväl nationella som internationella åtgärder, framförallt åtgärdsarbete inom vattendirektivet, havsmiljödirektivet, Helcom:s aktionsplan för Östersjön, EU:s taktidirektiv för

luftföroreningar samt Göteborgsprotokollet inom FN:s luftvårdskonvention.

Den största reduktionspotentialen för de vattenburna utsläppen av växtnäringssämnen finns inom jordbruket. Jordbruksverket har under 2012 redovisat resultaten från projektet ”Styrmedel för bättre vattenkvalitet”, där de bl.a. pekar på vikten av att genomföra åtgärder på rätt plats samt behovet av samverkan. De utvärderade åtgärderna kan leda till förbättrad vattenkvalitet i ytvatten och grundvatten. Landsbygdsprogrammet 2014–2020 kommer att utgöra ett viktigt styrmedel för att nå miljökvalitetsmålet.

Naturvårdsverket anger vidare att enskilda avlopp och kommunala reningsverk är betydande källor till övergödning. Inom de kommunala reningsverken är det främst kvävet som ytterligare behöver reduceras. Naturvårdsverkets (Rapport 6521) förslag till införandet av ett nytt styrmedel CEASAR i form av kväverenskingskvoter och handel med kvävecertifikat för de tre havsbassänger som ingår i Helcom:s Aktionsplan för Östersjön BSAP, kan bidra till att nå miljökvalitetsmålet. Naturvårdsverkets utvärdering visar att det stora antalet enskilda avlopp utgör en betydande fosforkälla. Havs- och vattenmyndigheten har haft i uppdrag av regeringen att ta fram förslag till styrmedel för att öka omställningstakten av enskilda avlopp.

Även skogsbruket bidrar till övergödningen. Enligt den regionala årliga uppföljningen av miljökvalitetsmålen ökar skogsgödning på sina håll, t.ex. i Västerbotten. Även avverkningar, markberedningar och dikning påverkar övergödningssituationen.

Nationellt kommer åtgärdsprogrammen enligt både vattendirektivet och havsmiljödirektivet att få stor betydelse för det vidare åtgärdsarbetet för att nå miljökvalitetsmålet Ingen övergödning.

Enligt BNIs utvecklade underlag (Helcom 2013) behöver utsläppen av näringsämnen i de länder som påverkar miljön i Östersjön, Kattegatt och Skagerrak reduceras ytterligare jämfört med dagens nivå för att god miljöstatus ska kunna nås i Östersjön. Östersjöländernas samlade genomförande av Helcoms Aktionsplan för Östersjön (BSAP) kommer att ha stor betydelse för att nå miljökvalitetsmålet. Under 2013 har Helcom utvärderat utsläppsbetingen från 2007 och man planerar att fastställa de preliminära kvoterna på Helcom:s miljöministermöte i oktober.

För att förutsättningarna för miljökvalitetsmålet ska kunna bedömas som uppfyllda till 2020 krävs, enligt Naturvårdsverkets utvärdering, ytterligare beslut om utsläppsbegränsningar till luft inom EU och FN:s luftvårdskonvention samt för internationell sjöfart. Ett sätt att minska kväveoxidutsläppen är att genom den internationella sjöfartsorganisationen IMO införa kvävekontrollområden (NECA). Helcom har utarbetat en ansökan om att göra Östersjön till ett NECA-område, men det råder inte enlighet om när ansökan ska skickas in. Förutsättningarna för minskade utsläpp skulle även öka om Nordsjön blev NECA-område.

3.5.8 Levande sjöar och vattendrag

Miljökvalitetsmålet är att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljökvalitetsmålet som rör tillståndet i sjöar och vattendrag, tillståndet i oexploaterade och opåverkade vattendrag, tillståndet för ytvattentäkter, ekosystemtjänster, grön infrastruktur, gynnsam bevarandestatus, hotade arter och livsmiljöer, främmande arter, genetiskt modifierade organismer, sjöar och vattendrags natur- och kulturmiljövärden samt friluftsliv.

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålet. Till grund för uppföljningen av miljökvalitetsmålet finns ett antal indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålsportalen (www.miljomal.se).

Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att utveckla dem. Mot denna bakgrund redovisas detta år ett diagram.

Resultat

Det går inte att se någon tydlig riktning för utvecklingen i miljön.

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljningsrapport visar den senaste klassningen att 44 procent av vattenförekomsterna i vattendrag och 37 procent av vattenförekomsterna sjöar har sämre än god ekologisk status.

Den mest utbredda påverkan på sjöar och vattendrag är att man förändrat den fysiska vattenmiljön, det vill säga hydromorfologisk påverkan såsom dammar, kraftverk och utdikning. Enligt ramdirektivet för vatten bedöms kraftigt modifierade vattenförekomster (dvs en ytvattenförekomst som till följd av fysiska förändringar genom mänsklig verksamhet på ett väsentligt sätt har ändrat karaktär) utifrån ekologisk *potential* istället för *status*, dvs kriterier som tar hänsyn till den fysiska modifieringen. D.v.s. det är en påverkan, men den bedöms utifrån dess förutsättningar och har så att säga en egen bedömningsgrund. Målet är ändå att uppnå bästa möjliga vattenkvalitet med hänsyn taget till modifieringen.

En annan stor påverkansfaktor är övergödning. Påverkan av växtnäringssämnen på vattenmiljön har minskat de senaste decennierna, genom att åtgärder vidtagits inom jordbruket, reningsverk och industrin. Arbetet med att minska utsläppen behöver fortsätta och även inkludera åtgärder mot internbelastning, dvs. det som finns lagrat i sjösedimenten. Många miljöproblem kvarstår dock då överskott av växtnäringssämnen, farliga ämnen och läkemedelsrester fortfarande tillförs vattenmiljön.

Försurningen har enligt Naturvårdsverkets uppföljningsrapport under de senaste årtiondena minskat och mängden kalk som sprids har under de senaste tio åren successivt reducerats. Trots detta kommer många sjöar och vattendrag att behöva kalkas för en lång tid framöver för att upprätthålla ekosystemen, då både vatten och mark är starkt påverkade av försurning.

Sjöar och vattendrag bidrar med många värdefulla ekosystemtjänster, exempelvis dricksvatten från ytvattentäkter. Andelen vattentäkter som har ett skyddsområde ökar, men trenden visar på mer storskalighet vilket ökar sårbarheten och behov av fortsatt arbete med ytterligare skyddsområden.

Många arter är hotade i de limniska miljöerna. Sjöar och vattendrag skyddas men inte i till-

räcklig omfattning. Vad gäller skydd och restaurering av kulturmiljövärden längs sjöar och vattendrag så råder det idag både resurs- och kunskapsbrist men det finns pågående satsningar för att förbättra kunskapsunderlaget.

Enligt samma rapport är situationen för ålen fortsatt allvarlig och förbud och fiskeregleringar har införts. En stor påverkanskälla för ålen är kraftverken. Det sker restaureringar av vattendrag i länen men arbetet går långsamt.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel.

Arbetet med genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten är mycket viktigt för att miljökvalitetsmålet ska kunna uppnås i framtiden. De insatser som i dag görs bidrar i positiv riktning men åtgärdsarbetet bedöms inte ske i den takt som skulle innebära att målet nås i tid.

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljningsrapport är övergödning ett stort problem i södra Sverige, medan fysisk påverkan är ett problem i hela Sverige. Statusen i sjöar och vattendrag behöver kontinuerligt övervakas och följas upp för att följa tillståndet i förhållande till fastslagna mål, upptäcka förändringar och för att kunna sätta in rätt åtgärder. Det kommande landsbygdsprogrammet 2014–2020 kommer utgöra ett styrmedel för att nå miljökvalitetsmålet.

När det gäller miljögifter och läkemedelsrester behöver kunskapen om ämnens spridning och påverkan förbättras. Det framgår av Naturvårdsverkets uppföljningsrapport att bekämpningsmedel har upptäckts i halter över riktvärdet och läkemedelsrester som släpps ut i vattendrag via reningsverk har observerats. Läkemedels-substanser kan enligt uppföljningen ge upphov till beteendeförändringar och skador på vattenlevande organismer. Vilka övriga effekter dessa ämnen har i ekosystemen är okända. Det kommer att behöva ställas högre krav på kemikaliekontroll och övervakning om vi ska kunna nå flera av våra miljökvalitetsmål. Förbättrad miljöövervakning behövs även för att ge säkrare statusklassificering av våra vatten och säkerställa kostnadseffektiva åtgärder.

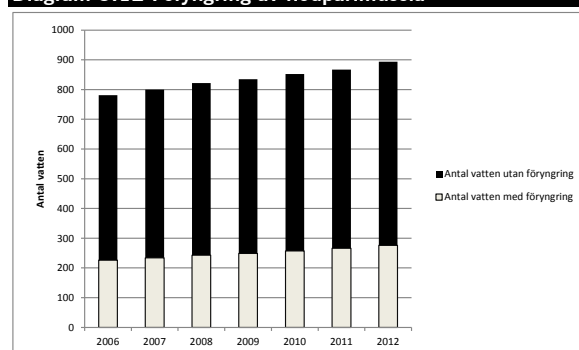
Uppföljningsrapporten framhäver även att dricksvattenförsörjning är en ekosystemtjänst

vars värde behöver lyftas och ställas mot de ekonomiska konsekvenserna av att inte ge vattentäkterna ett tillräckligt skydd. Det finns en positiv trend, men arbetet med att inrätta specifikt skydd för kommunala ytvattentäkt behöver fortsätta, framför allt med insatser från kommunerna själva. En drivkraft är vattendistriktens arbete med att genomföra åtgärdsprogrammen inom vattenförvaltningen. Trenden visar på mer storskalighet i vattenförsörjningen vilket också medför ökad sårbarhet och ökat och långsiktigt behov av skydd.

Nya arter introduceras till de limniska miljöerna och kan komma att påverka den biologiska mångfalden negativt. För att skydda och bevara vattenanknutna kulturmiljöer långsiktigt behövs enligt uppföljningsrapporten mer resurser för praktiska åtgärder såsom vård och restaurering men även information om kulturmiljöerna för att kunna prioritera. Den pågående satsningen inom kulturmiljövårdsanslaget är ett steg i rätt riktning.

Arbetet med att restaurera vattendrag har ökat men behöver intensifieras. Åtgärder behöver vidtas vid vattenkraftverken för att stärka den biologiska mångfalden, exempelvis har endast en tiondel av Sveriges vattenkraftverk idag en fiskväg. Majoriteten av de arter som är beroende av att vandra i vattendragen använder fiskvägar, till exempel lax och ål. Utredningen att se över reglerna om vattenverksamheter som initierades 2012 har fått förlängd tid till maj 2014 och kommer under 2013 att delredovisa två rapporter. Föryngring av flodpärlmussla är en indikator för miljömålet. Den är idag starkt hotad, vilket kan tyda på ett flertal miljöproblem. Inventeringar har identifierat ett fåtal nya huvudvattendrag med flodpärlmussla varav några med föryngringar. Totalt sett har föryngring konstaterats i knappt hälften av de flodpärlmusselförande huvudvattendragen. Se diagram 3.12. Även för ålen är läget fortfarande allvarligt. År 2012 förbjöds ålfisket helt på västkusten. Kraftverken är och kommer att vara en stor påverkanskälla för ålen.

Diagram 3.12 Föryngring av flodpärlmussla

Källa: Länsstyrelserna

3.5.9 Grundvatten av god kvalitet

Miljö kvalitetsmålet är att grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljö kvalitetsmålet som rör grundvattnets kvalitet, utströmmande grundvattnets kvalitet, grundvattennivåer samt bevarande av naturgrusavlagringar.

Sveriges geologiska undersökning ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljö kvalitetsmålet finns indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålsportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att utveckla dem.

Resultat

Tillräckliga underlag för bedömning av utvecklingen i miljön saknas. Grundvattnet tillhandahåller samhällsekonomiskt värdefulla ekosystemtjänster i form av dricksvatten, geoenergi, bevattning med mera. Enligt Naturvårdsverkets underlagsrapport har kunskapen om grundvattnet i Sverige förbättrats under året.

Exempelvis har arbetet med dricksvattenkvalitet, dricksvattensäkerhet liksom med vattenskyddsområden och materialförsörjningsplaner intensifierats under året. Även samverkan mellan myndigheter och andra aktörer har utökats och de länsstyrelser som är vattenmyndigheter har beslutat nya övervakningsprogram.

Medvetenheten om behovet av vattenplanering har ökat, liksom antalet färdiga och påbörjade länsvisa och kommunala vattenförsörjningsplaner. Andelen vattentäkter som har ett skyddsområde ökar vilket förväntas ge ett positivt resultat. Materialförsörjningsplaner har tagits fram eller påbörjats i några län, vilket är positivt. Naturgrusavlagringar har ett värde för dricksvattenförsörjning. Enligt den årliga uppföljningen innebär de skärpta kraven i miljöbalken på nya täkter att antalet tillstånd för naturgrusuttag minskar successivt. Samtidigt är användningen av naturgrus för betong fortsatt hög bland annat i tätortsregioner. Sveriges uttag av naturgrus minskar men minskningstakten behöver öka.

Växtskyddsmedel påträffas i grundvatten i hela landet, men oftast i jordbruks- och befolkningstäta områden i södra Sverige. Här förekommer också förhöjda nitrathalter i grundvattnet. Det behövs mer kunskap gällande exempelvis föroreningspåverkat grundvatten som används för enskild vattenförsörjning, påverkan på grundvattnet i anslutning till jordbruksmark, tätorter och förorenade områden.

De geologiska förutsättningarna i Sverige innebär att effekterna på grundvattnet från mänsklig påverkan i regel är av lokal karaktär, vilket gör det svårt att kunna bedöma var problemen finns och därmed var insatserna behövs.

Enligt uppföljningsrapporten är det en fortsatt viktig uppgift att beskriva grundvattnets eventuella påverkan på anslutna ytvatten som inte uppnår god kemisk eller ekologisk status, exempelvis vad gäller kvicksilver och övergödning.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel.

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljningsrapport finns det flera positiva tendenser för

miljökvalitetsmålet. Det förbättrade arbetet med vattenförsörjningsplaner och materialförsörjningsplaner bedöms på sikt leda till att man tar bättre hänsyn till vattenresurserna vid bland annat exploatering och klimatanpassning. Genom de olika planerna blir konflikter mellan olika markanvändningsintressen tydligare och intressena kan vägas mot varandra. Detta bedöms på sikt leda till att vattenresursernas värde uppmärksammas och skyddas. En förutsättning för detta är att planerna på ett tydligt sätt införlivas i översiktsplaner och beaktas i samhällsplaneringen. I många län pågår arbete med att upprätta nya och uppdatera gamla vattenskyddsområden.

Medvetandegraden har ökat vilket är positivt, men arbetet går alldeles för långsamt för att kunna uppnå målen inom vattenförvaltningen att grundvattnet ska ha ett bra skydd till 2015.

Enligt rapporten behövs fortfarande effektivare styrmedel för att etablera och utföra råvattenkontroll, minska kväve- och växtskyddsmedelspåverkan och för att förbättra vattnet inom den enskilda vattenförsörjningen för att nå målet. Inom framför allt enskild vattenförsörjning kvarstår också brister vad gäller mikrobiell påverkan. Avloppsförorenat grundvatten kan även innehålla läkemedelsrester som så småningom tillförs ytvattensystemen och påverka de vattenlevande organismerna.

Informativa åtgärder inom jordbrukssektorn såsom exempelvis Greppa Näringen och Säkert Växtskydd har lett till positiva resultat med minskad kväveurlakning och minskade halter av växtskyddsmedel i yt- och grundvatten. Beroende på hur landsbygdsprogrammet för 2014–2020 formuleras kan det komma att bli ett viktigt styrmedel.

Övervakningen har enligt rapporten förbättrats under året men från en låg nivå, vilket innebär svårigheter med att identifiera och åtgärda problemområden. Bedömningarna av kemisk status för landets grundvattenförekomster är ofta osäkra. Överuttag av grundvatten uppträder periodvis främst lokalt utmed kusterna samt där stora grundvattenuttag sker (bevattning, dricksvatten etc.). Vattenanvändningen i Sverige har sedan 1995 minskat, men denna trend har nu brutits och det ökande vattenuttaget och pågående klimatförändringar skärper behovet av en god planering och övervakning.

Det behövs ökad kunskap och kartläggning av vilka bergmaterial som kan ersätta naturgruset.

Ett tvåårigt forskningsprojekt om ersättningsmaterial startade under hösten 2012.

3.5.10 Hav i balans samt levande kust och skärgård

Miljö kvalitetsmålet är att Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljö kvalitetsmålet som rör tillståndet i kust- och havsvatten, tillståndet i kustvatten, ekosystemtjänster, grön infrastruktur, gynnsam bevarandestatus, hotade arter och livsmiljöer, främmande arter, genetiskt modifierade organismer, havs-, kust- och skärgårdslandskapets natur- och kulturmiljövärden, tillståndet för kulturhistoriska lämningar samt friluftsliv.

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljö kvalitetsmålet finns även indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna. Mot denna bakgrund redovisas detta år en tabell.

Resultat

Det går inte att se någon tydlig riktning för utvecklingen i miljön.

Uppföljningen visar samma bild som den senaste årliga uppföljningen och den fördjupade utvärderingen 2012, det vill säga att målet inte är möjligt att nå till 2020 med i dag beslutade och eller planerade åtgärder. Havsmiljön påverkas av

bland annat övergödning, utsläpp av farliga ämnen och svaga fiskbestånd, men även av spridningen av främmande arter, marint avfall, havsförsurning och fysisk påverkan på känsliga livsmiljöer. Bedömningen av miljö kvalitetsmålet på nationell nivå stämmer väl överens med den bedömning som gjorts av länsstyrelserna regionalt.

Under 2012 genomförde Sverige de första delarna av Europaparlamentets och rådets direktiv (2008/56/EG) om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område, (havsmiljödirektivet). Havs- och vattenmyndigheten har i enlighet med direktivets krav tagit fram en inledande bedömning av förvaltningsområdena Östersjön och Nordsjön. I den inledande bedömningen ska alla EU:s medlemsländer göra en första bedömning av havsmiljön. Den ska redovisa de olika marina regionernas egenskaper och förhållanden, det aktuella miljö tillståndet, påverkan från mänskliga aktiviteter och innehålla en ekonomisk och social analys av hur havet används. Myndigheten har även fastställt föreskrifter (HVMFS 2012:18) för dels vad som kännetecknar god miljö status för dessa förvaltningsområden, dels det önskade tillståndet i havsmiljön, dels miljö kvalitetsnormer med indikatorer som ska vara vägledande för hur god miljö status ska uppnås. Den inledande bedömningen visar att tillståndet i havet inte är det önskade, men att det varierar beroende på vilka ekosystemkomponenter och vilka områden som studeras. De belastningar som Havs- och vattenmyndigheten särskilt pekar ut som mest betydande är biologisk störning genom uttag av arter, tillförsel av näringsämnen, tillförsel av farliga ämnen, fysisk påverkan genom bottenrålning och marint avfall.

När det gäller god ekologisk och kemisk status för kustvatten kvarstår allvarliga problem bland annat på grund av miljögifter. Fisk från Bottenhavet och Bottenviken innehåller fortfarande höga halter av dioxiner och PCB. Halterna är högre i de norra delarna av Östersjön än i de södra. Den största källan till dioxiner i Östersjön är atmosfäriskt nedfall. Studier i småbåtshamnar visar även på kraftigt förhöjda halter av organiska tennföreningar, TBT, ett ämne som tidigare använts i båtbottnfärger och som är mycket giftigt.

Som en del av den inledande bedömningen av miljö tillståndet enligt havsmiljödirektivet ingick

en ekonomisk och social analys där Havs- och vattenmyndigheten bland annat gjorde en bedömning av havets roll i den svenska ekonomin. Naturvårdsverket sammanställde i ett regeringsuppdrag under 2012 information om viktiga ekosystemtjänster, däribland marina. Några av de ekosystemtjänster som pekas ut som särskilt värdefulla för människan och karakteristiska för havet är livsmedel från marina organismer, atmosfärisk reglering, kultur- och naturarv, estetiska värden, rekreation och förbättrad hälsa. Flera av ekosystemtjänsterna är hotade till följd av mänskliga aktiviteter och effekter av sådana (såsom utsläpp av miljögifter och övergödande ämnen, klimatförändringar och exploatering).

Längst kusten sker fysiskt påverkan bland annat i form av muddring, strandmodifieringar, båttrafik, bebyggelse och farleder. Ofta är det de grunda kustnära miljöerna som skadas i samband med ökad exploatering. Exploateringen har enligt Naturvårdsverkets rapport Årlig uppföljning av Sveriges miljö kvalitetsmål och etappmål 2013 i vissa fall trängt undan naturtyper och arter, samtidigt som återstående arealer av naturtyper och livsmiljöer är fragmenterade och utsatta för fortsatt negativ påverkan.

För flera marina naturtyper är såväl nuvarande tillstånd som framtidsutsikterna enligt ovan nämnda rapport dåliga, främst på grund av stor belastning av näringsämnen och kommersiellt fiske.

Antalet sälar ökar på både västkusten och i Östersjön. De tidigare framtagna förvaltningsplanerna för knubbsäl och gråsäl omarbetades under 2012. Havs- och vattenmyndigheten gör i den nationella förvaltningsplanen för gråsäl i Östersjön (2012) bedömningen att gråsälens av allt att döma har gynnsam bevarandestatus i Östersjön. För fiskbestånd i Västerhavet som utgör matfiskar såsom torsk, kolja, vitling, kummel, gråsej, rödspätta, sill och makrill är beståndsutvecklingen generellt positiv, och flertalet arter omfattas av förvaltningsplaner. Enligt Havsmiljöinstitutets och Havs- och vattenmyndighetens rapport "Havet 2012 om miljö tillståndet i svenska havsområden" så är dock beståndet av torsk i Kattegatt på historiskt låga nivåer. I både det västra och östra beståndet av torsk i Östersjön syns en ökning av bestånden. Fortsatt är dock torsken koncentrerad till södra Östersjön och det finns tecken på att

torsken är i dålig kondition. Situationen för vild lax i Östersjön är oroande, då flera bestånd inte når förvaltningsmålen. Kvoten för lax sänktes med 51 procent för 2012 och med ytterligare 11 procent för 2013.

Andelen rödlistade arter är större i den marina miljön än inom andra livsmiljöer. I dag är enligt ArtDatabanken 21 svenska marina fiskarter och 34 arter ryggradslösa organismer rödlistade, till stor del på grund av bl.a. ett för intensivt fiske samt övergödning.

Under 2012 genomfördes en informations-satsning för att förhindra spridningen av amerikansk hummer på västkusten. För att begränsa spridningen av främmande arter är barlastvattenkonventionen inom sjöfarten ett viktigt styrmedel. Den kommer sannolikt att träda i kraft under 2014.

Enligt den regionala uppföljningen genomförs insatser för att sköta och bruka kustens och skärgårdens kulturarv, odlingslandskap och skog. För stora delar av landet saknas dock enligt Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljömålen 2012 i dag tillräcklig kunskap om bebyggelsens kulturvärden och det är därmed svårt att följa utvecklingen fört miljö tillståndet. Situationen för kust- och skärgårdslandskapets kulturmiljöer är delvis negativ till följd av bland annat avflyttning från landsbygden och ett utökat exploateringstryck. Exempelvis behövs utökad kunskap om kulturvärden. Sveriges fyrar är en unik del av kusten och skärgårdens kulturmiljö. Under 2012 har flera kustlän drivit projektet FYR där man bland annat skapat verktyg för information, förvaltning och uppföljning av fyrmiljöerna. Arbetet med att inrätta fler marina skyddade områden fortgår och totalt finns nu 35 marina naturreservat.

Kännedom om marina kulturlämningar behöver enligt Naturvårdsverkets rapport öka. Riksantikvarieämbetet har under 2012 påbörjat ett arbete med att peka ut marina riksintressen för kulturmiljö värden.

I regeringens skrivelse redovisas tio mätbara mål för friluftslivspolitik. Arbetet med att nå dessa mål förväntas bidra positivt till preciseringen om friluftsliv i miljö kvalitetsmålet.

Toalettavfall som sprids i hav och kustvatten påverkar vattenmiljön negativt. Under 2012 fattade Transportstyrelsen beslut om att från och med 2015 förbjuda utsläpp av toalettavfall från fritidsbåtar i hav, sjöar och vattendrag. Genom detta förbud kommer utsläppen från

fritidsbåtar minska och därmed påverkan på vattenmiljön.

Alternativ till båtbottnfärger minskar spridning av miljöfarliga ämnen. Havs- och vattenmyndigheten har under 2012 tagit fram riktlinjer för hur rengöring av fritidsbåtar bör ske. Här framkommer bland annat att all tvätt av båtar ska ske över spolplatta eller i en borsttvätt. Genom bidrag från lokala vattenvårdsprojekt, LOVA, har i flera län båtbottnvättar samt mottagningsstationer för toalettavfall anlagts.

Huvudsyftet med LOVA är att bidra till minskade mängder fosfor och kväve till havsmiljön. LOVA-bidraget ger mycket goda möjligheter för arbete med konkreta åtgärder på lokal och regional nivå. Under år 2012 initierades 198 nya projekt under året och ca 74 miljoner kr beviljades i bidrag. Den vanligaste kategorin LOVA-projekt under året har varit VA-plan/VA-åtgärder och fritidsbåtsrelaterade projekt.

Tabell 3.3 LOVA-projektet

Projektkategori	Antal projekt	Beviljat (tkr)
VA-plan/VA-åtgärder	60	24 593
Vattenåtgärder	28	20 088
Strukturkalkning	27	10 859
Båttoa/Båttvätt	48	10 412
Våtmark	8	1 949
Havsåtgärd	7	1 755
Övrigt	20	4 327
Totalt beviljat	198	73 083

Källa: Havs- och vattenmyndighetens åiterrapportering av anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö för år 2012

Ett konkret exempel på ett LOVA-projekt är den VA-planering i samverkan som har ägt rum i Kalmar län. LOVA har bland annat bidragit till att starta VA-planeringsprojekt i 11 av Kalmar läns 12 kommuner. Dessa projekt genomförs i samverkan mellan kommunerna och utifrån en gemensam metod. Eftersom kommunerna arbetar med VA-planeringen vid samma tidpunkt, år 2011-2013, samt att VA-planeringen kräver helhetssyn på vattenkvaliteten i varje avrinningsområde, blir samverkan och att lära av varandra ett naturligt och viktigt arbetssätt.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Utvecklingen för möjligheten att nå målet bedöms som neutral.

Under 2012 har viktiga delar av havsmiljödirektivets genomförande fastställts. De närmaste årens arbete med att ta fram övervakningsprogram och åtgärdsprogram kommer att spela stor roll för havsmiljön. I och med arbetet med direktivet har under året flera viktiga miljöproblem lyfts fram och ny kunskap om hur man kan följa upp miljöbelastningar har börjat tas fram. Indikatorer för marint skräp, främmande arter, storleksstruktur i fiskesamhällen, livsmiljöer, undervattensbuller m.m. kommer att utvecklas inom denna ram. Till sammans är Europaparlamentets och rådets direktiv (2000/60/EG) om upprättande av en ram för gemensamma åtgärder på vattenpolitikens område (vattendirektivet) och Europaparlamentets och rådets direktiv (2008/56/EG) om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (havsmiljödirektivet) bland de viktigaste redskapen för att kunna förbättra miljötillståndet i havet. Havsmiljödirektivet understryker även de regionala havskonventionernas roll. Helsingforskommissionen (Helcom) och konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten (Ospar) är viktiga för att samordna genomförandet av direktivet. Genomförandet av Baltic Sea Action Plan (BSAP) som antogs 2007 kommer att diskuteras vid Helcoms ministermöte i Köpenhamn i oktober 2013.

Flera positiva trender syns i form av åtgärder som genomförs såväl nationellt som inom EU. Miljötillståndet i våra omliggande hav fortsätter att vara bekymmersamt. Även negativa trender syns och storskaliga problemen för havsmiljön kvarstår

Ny kunskap inhämtas kontinuerligt i och med den miljöövervakning och forskning som pågår. Kunskapsbristen kring de marina ekosystemen är dock fortfarande större än för de olika ekosystemen på land. De storskaliga problemen för havsmiljön kvarstår: övergödning, ett för intensivt fiske och utsläpp av miljöfarliga ämnen. Detta leder till att havets biologiska mångfald hotas och flera arter har redan försvunnit från våra kuster. Att havsmiljön är utsatt för hårt

tryck påverkar även människans möjlighet att nyttja de marina ekosystemtjänsterna dit fiske, friluftsliv, rekreation och turism hör. Även kustens och skärgårdens kulturmiljöer hotas av en ökad exploatering.

Den nationella rådigheten över möjligheterna att nå målet är begränsad. Påverkan i form av utsläpp till luft och vatten kommer även från andra länder och därför är det internationella samarbetet viktigt. Den internationella konventionen om hantering och kontroll av barlastvatten (barlastkonventionen) som sannolikt träder i kraft 2014 kommer bli viktig för att minska spridning av främmande arter. Arbetet med att minska föroreningsbelastningen och återställa skadade kust- och havsmiljöer behöver intensifieras i samverkan med andra länder i samma region genom existerande processer såsom Europaparlamentets och rådets direktiv (2008/56/EG) om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (havsmiljödirektivet) Östersjöstrategin och andra EU-processer, de regionala konventionerna Helcom och Oskar. Utvecklingen för miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning är positiv vilket även är en positiv tendens för miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård. Det tar dock lång tid för miljön att förbättras på grund av upplagrade näringsämnen i sedimenten som kan frigöras vid låga syrehalter. Östersjön är svårt drabbad av syrebrist och övergödningen är en av orsakerna till detta. Utbredningen av syrefria bottenar i Östersjön har tredubblats under 2000-talet och ligger nu på en nivå som aldrig tidigare dokumenterats.

För att bevara havs-, kust- och skärgårdslandskapets stora värden för fiske, friluftsliv och rekreation krävs ytterligare insatser. Centralt för miljö kvalitetsmålet är att åstadkomma ett hållbart nyttjande av havsmiljön och dess resurser. För det krävs bland annat att ekosystemtjänsternas värde beaktas i havsplanering och kommunal fysisk planering.

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för anslag 1:12 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö*. Totalt har drygt 736 741 000 kronor förbrukats från anslaget under år 2012. Några av de största posterna omfattar kalkning av sjöar och vattendrag, arbete enligt vattenförvaltningsförordningen och bidrag till LOVA. En stor del var också bidrag och uppdrag till projekt för att förbättra, bevara och skydda havs- och vattenmiljöer. Enligt Havs- och vattenmyndigheten

har satsningarna gett en bredd i anslagens användning. Bidragen går dels till konkreta praktiska åtgärder som installation av spolplatta för tvätt av fritidsbåtar eller restaurering av ett vattendrag, dels till att ta fram kunskapsunderlag, utveckla nya metoder, arbete med kartläggning och analys samt olika typer av samverkan.

3.5.11 Myllrande våtmarker

Miljö kvalitetsmålet är att våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljö kvalitetsmålet som rör mångfalden av våtmarkstyper, ekosystemtjänster, återskapande av våtmarker, gynnsam bevarandestatus, hotade arter och livsmiljöer, främmande arter, genetiskt modifierade organismer, våtmarkernas natur- och kulturmiljö värden samt friluftsliv.

Naturvårdsverket ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljö kvalitetsmålet finns indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålsportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att utveckla dem.

Resultat

Det går inte att se någon tydlig riktning för utvecklingen i miljön.

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning har det inte skett några stora förändringar under 2012 även om regionala skillnader förekommer. Ingen tydlig trend kan skönjas. Insatser för skydd och restaurering har genomförts med låg intensitet. Långsiktiga negativa effekter på grund av tidigare hydrologiska skador, kvävenedfall och upphörd hävd kvarstår. Hänsynen inom skogsbruket är oförändrad. Enligt Naturvårds-

verkets årliga uppföljning så finns det generellt brister i kunskapsläget om våtmarkstypernas bevarandestatus. Vid utvärderingen 2007 bedömdes endast enstaka naturtyper ha gynnsam bevarandestatus utanför fjällområdet. Situationen för palsmyrar har dock försämrats ytterligare. Torvtäktverksamhet fortsätter och fler ansökningar kommer in till länsstyrelserna. Flera länsstyrelser redovisar problem med bristande hänsyn till våtmarker vid dikesrensning. Vägnätet inklusive skogsbilvägar fortsätter att expandera och många av dessa ger negativa effekter på våtmarkerna genom hydrologisk påverkan. Äldre diken och andra ingrepp fortsätter att avvatta våtmarkerna. Flera län rapporterar om olaglig terrängkörning. En preliminär redovisning över skyddssituationen vid slutet av 2012 visar att arealen skyddad våtmark i naturreservat och nationalparker ökat med 7 702 hektar under 2012. Genomförandet av myrskyddsplanen går dock fortfarande långsamt generellt och i flera län har inga nya myrskyddsplaneområden skyddats alls under året. Flera län påtalar dock att skyddet av våtmarkerna även under 2012 prioriterades ned till förmån för skogsskyddet. Under 2012 har 755 hektar våtmarker restaurerats eller anlagts med stöd av landsbygdsprogrammet. Till detta tillkommer anläggningar som sker inom ramen för LOVA. Det är en ökning av restaureringar och anläggningar jämfört tidigare år, men den är inte tillräcklig för att nå miljömålet. Med enstaka undantag finns det inga uppgifter om förändringar gällande främmande arter/genotyper och genmodifierade organismer i våtmarker. Mårdhundsprojektet rapporterar att varken den svenska populationen eller dess utbredningsområde ökar, däremot minskar troligtvis antalet djur i gränsområdet mot Finland. Naturvårdsverket bedömer i sin årliga redovisning att förutsättningarna för att nå våtmarksmålet skulle förbättras genom bl.a. en utökning av markavvattningsförbudet och tillståndsplikt för dikesrensning samt att underlätta restaurering genom förändring av lagstiftningen.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel.

Bedömningen, vilken baseras på underlag från Naturvårdsverkets rapport Miljömålen, Årlig uppföljning av Sveriges miljö kvalitetsmål och etappmål, styrks av att få våtmarkstyper har gynnsam bevarandestatus, ingen större förbättring i miljöhänsynen har skett och inga ytterligare styrmedel eller resursförstärkningar för åtgärder har tillförts. Även om genomförda restaureringar, återskapande och anläggningar av våtmarker har bidragit till att förbättra miljötillståndet lokalt under 2012 sker generella försämringar av ofta sammanlagda och ibland kumulativa effekter från ingrepp, diffus påverkan, hydrologiska förändringar och igenväxning. Utbredningen av palsmyrarna är på tröskeln till en minskning, troligen på grund av ett varmare klimat. Det faktum att genomförandet av myrskyddsplanen kontinuerligt nedprioriteras innebär att naturvärden riskerar att minska genom igenväxning på grund av de uteblivna restaureringar som hade kunnat genomföras om skyddet införts i tid. Hänsynen i skogsbruket har inte ökat och det finns risk för att en förväntad ökad användning av främmande trädslag och gödsling kan få negativa effekter. Kommunerna är och kan bli en större aktör när det gäller anläggning av våtmarker genom att de både kan vara markägare och ha intresse för åtgärder. Mårdhunden, ett hunddjur naturligt hemmahörande i östra Asien, sprider sig invasionsartat och kan med största sannolikhet etablera sig i Sverige om den inte stoppas med aktiva åtgärder. Mårdhunden är en s.k. invasiv främmande art som orsakar mycket stor skada på ekosystemen och som dessutom kan utgöra en hälsofara. Ekosystem som våtmarker kan drabbas hårt eftersom mårdhunden skadar fågel- och grodpopulationer. Arten kan dessutom sprida rabies och dvärgbandmask. De hittills gjorda insatserna för att stoppa artens etablering i stor skala i Sverige har givit effekt och populationen kommer troligen att minska.

Ovanstående insats utgör ett bra exempel på att åtgärder mot invasiva arter får effekt om de inte sätts in för sent. En utveckling av den fysiska planeringen till att i större utsträckning beakta grön infrastruktur för biologisk mångfald och bibehållande och kapacitetshöjning av ekosystemtjänster är viktig för att nå miljö kvalitetsmålet. Det kommande landsbygdsprogrammet kan bli betydelsefullt för våtmarksarbetet.

3.5.12 Levande skogar

Miljökvalitetsmålet är att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Inriktningen är att miljökvalitetsmålet ska nås inom en generation.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljökvalitetsmålet som rör skogsmarkens egenskaper, ekosystemtjänster, grön infrastruktur, gynnsam bevarandestatus, hotade arter och livsmiljöer, främmande arter, genetiskt modifierade organismer, natur- och kulturmiljövärden i skogen samt friluftsliv. Skogsstyrelsen ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljökvalitetsmålet finns indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att utveckla dem.

Resultat

Det går inte att se någon tydlig riktning för utvecklingen i miljön.

Flera skogstyper har i dag ogynnsam bevarandestatus och enligt den svenska rödlistan är många skogslevande arter hotade. Tillståndet för den biologiska mångfalden i skogslandskapet är i vissa delar positiv. Arealen gammal skog och äldre lövrik skog samt mängden hård död ved fortsätter att öka och det finns skogstyper med gynnsam bevarandestatus samt rödlistade arter som fått sänkt hotkategori.

Naturvårdsverket redovisade under 2013 i Sveriges rapportering enligt (rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (EU:s art- och habitatdirektiv) att de flesta skogstyper har en ogynnsam bevarandestatus. För 16 av 17 skogstyper bedömdes bevarandestatusen som helt eller delvis ogynnsam. I Naturvårdsverkets

uppföljning av miljökvalitetsmålen hänvisas till ArtDatabankens redovisning att 2 131 skogslevande arter är rödlistade varav 861 arter har klassats som hotade. Enligt Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har utvecklingen av formellt skydd (framför allt naturreservat och biotopskyddsområden) och frivilliga avsättningar varit positiv under den senaste tioårsperioden.

Skogsstyrelsens uppföljning visar att det finns brister. Problemområden är hänsynkrävande biotoper och kulturmiljöer. Enligt Skogsstyrelsen har andelen körskador i samband med skogsbruk varit mer eller mindre oförändrad under den senaste tioårsperioden.

Enligt Naturvårdsverket är de skötsel- och restaureringsåtgärder som görs idag i många fall bra, men utgör ofta isolerade insatser på lokal nivå

Riksskogstaxeringen redovisar att det finns knappt 500 000 hektar skogar dominerade av contortatall i främst norra Sverige. Det motsvarar ca 1,7 procent av skogsmarksarealen.

Enligt Naturvårdsverket är ungefär 120 000 hektar av skogsmarken skyddad enligt kulturminneslagen vilket innefattar kända fasta fornlämningar med tillhörande fornlämningsområden. Arealen för övriga kulturhistoriska lämningar uppskattas till cirka 400 000 hektar. Stora delar av skogsmarken är inte inventerad med avseende på forn- och kulturlämningar, vilket innebär stor risk för skador på okända lämningar i samband med skogliga åtgärder.

Enligt Skogsstyrelsens inventeringar lämnas skyddszoner med full hänsyn mot våtmarker, sjöar och vattendrag i 70 till 85 procent av fallen. Andelen avverkningar där transport över vattendrag förekommer har minskat under den senaste tioårsperioden. I de fall vattendrag passerats har dock hänsynen försämrats. I dagsläget saknas samlad uppföljning av körning över våtmarker och vilka skador detta medför.

Skogsstyrelsen har fått i uppdrag att göra en sammanställning av kunskapsläget om skog och sociala värden. Av sammanställningen ska det framgå hur markägare i olika ägarkategorier och deras organisationer, kommuner samt andra relevanta organisationer arbetar med frågan.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade

eller planerade styrmedel. Regeringen bedömer samtidigt att förutsättningarna att nå målet har förbättrats med nu initierade åtgärder. Arealen produktiv skog som skyddats formellt (nationalpark, naturreservat, biotopskydd eller naturvårdsavtal) har under den senaste tioårsperioden ökat kraftigt. I de skyddade arealerna ingår bland annat värdefulla skogar som skyddats genom överenskommelser med Sveaskog, Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket. Regeringen beslutade 2011 att föra över 100 000 hektar produktiv skogsmark från Sveaskog till staten för att användas som ersättningsmark vid markbyten. Naturvårdsverket har under 2012 börjat teckna avtal med privata skogsägare för att byta till sig de skyddsvärda skogsmarker som avses skyddas som naturreservat.

Miljömålsberedningen har i sitt delbetänkande *Långsiktig hållbar markanvändning – del 1* (SOU 2013:43) föreslagit etappmål för skydd av land- och sötvattenområden som bland annat innebär att det offentliga skyddet i form av nationalparker, naturreservat, naturvårdsavtal, biotopskydd och Natura 2000 utökas med minst 150 000 hektar skogsmark och att skogsbrukets frivilliga avsättningar av skogsmark utökas med minst 200 000 hektar till och med 2020. Beredningen har även föreslagit att förutsättningar och lämpliga former för ersättningsmark från staten när värdefull mark skyddas, ska utredas.

Det finns fortfarande ett stort antal hotade skogslevande arter och de flesta skogliga naturtyper har inte gynnsam bevarandestatus. Regeringen har en tydlig ambition att skyddsvärda skogar inte ska avverkas utan bevaras antingen som formellt skydd eller som frivilliga avsättningar. Ytterligare värdefulla områden, såsom gammelskog, ska ges ett långsiktigt skydd och förvaltas väl.

I regeringens proposition Svenska miljömål för ett effektivare miljöarbete (prop. 2009/10:155 s.188) anger regeringen att bevarande av skogar med höga naturvärden är av fortsatt hög prioritet. Det krävs ytterligare insatser, främst när det gäller det formella skyddet, där avsättningar av skogar med höga naturvärden måste fortsätta för att miljö kvalitetsmålet Levande skogar ska nås. Regeringen ser positivt på det arbete som görs inom Komet-programmet (Kompletterande metoder för skydd av skog), som har initierats i fem områden. Ambitionen är att den komplette-

rande metoden på sikt ska genomföras även i övriga län, vid sidan av andra redskap i bevarandearbetet. De frivilliga avsättningarna är fortsatt avgörande för att nå målet om Levande skogar. Enligt Skogsstyrelsen omfattar de frivilliga avsättningarna nedanför gränsen för fjällnära skog 1 112 000 hektar produktiv skogsmark. Stora ansträngningar bör fortsätta att göras av såväl staten som skogsägarna för att skyddsvärda skogar inte avverkas utan bevaras antingen som frivilliga avsättningar eller genom formellt skydd. Naturvårdskvaliteten i de frivilligt avsatta skogarna bör även fortsättningsvis följas upp.

Miljöhänsyn i skogsbruket är viktig för att uppnå miljö kvalitetsmålet om Levande skogar, och en fortsatt utveckling behövs och sker kontinuerligt. Skogsstyrelsens bedömning av miljöhänsyn vid föryngringsavverkning visar bland annat att det finns fortsatt behov av insatser i form av ökad tillsyn, rådgivning och information till skogssektorn. Det behövs förbättrad samsyn inom sektorn om målbilder och prioriteringar. Det är angeläget att situationen för skador på forn- och kulturlämningar vid skogsbruk förbättras. Hänsynen inom skogsbruket behöver utvecklas så att den biologiska mångfalden, kulturmiljövärden och sociala värden inte skadas. Den kan också behöva planeras bättre inom ramen för en grön infrastruktur så att rätt åtgärder vidtas på rätt plats, baserat på ett landskapsekologiskt synsätt i högre utsträckning än i dag. Miljömålsberedningen har i sitt delbetänkande *Långsiktig hållbar markanvändning del 1* (SOU 2013:43) föreslagit att miljöhänsynen i skogsvårdslagen förtydligas bland annat genom att en ny skogsvårdsförordning införs som klargör innebörden i dagens regler.

I många skyddade områden finns det stora behov av naturvårdande skötsel eller restaurering. Skogsmiljöer är viktiga för människors livskvalitet, rekreation och friluftsliv. Av särskild betydelse är tätortsnära skogsområden med friluftsliv-, kulturmiljö- och naturvärden.

3.5.13 Ett rikt odlingslandskap

Miljö kvalitetsmålet är att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mång-

falden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljökvalitetsmålet som rör åkermarkens egenskaper och processer, halter av föroreningar i jordbruksmarken, ekosystemtjänster, livsmiljöer och spridningsvägar som en del i en grön infrastruktur, gynnsam bevarandestatus, bevarande av husdjurens lantraser och de odlade växternas genetiska resurser, hotade arter och livsmiljöer, främmande arter, genetiskt modifierade organismer, biologiska värden och kulturmiljövärden, kultur- och bebyggelsemiljöer samt friluftsliv.

Jordbruksverket ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljökvalitetsmålet finns indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att utveckla dem. Mot denna bakgrund redovisas detta år två diagram.

Resultat

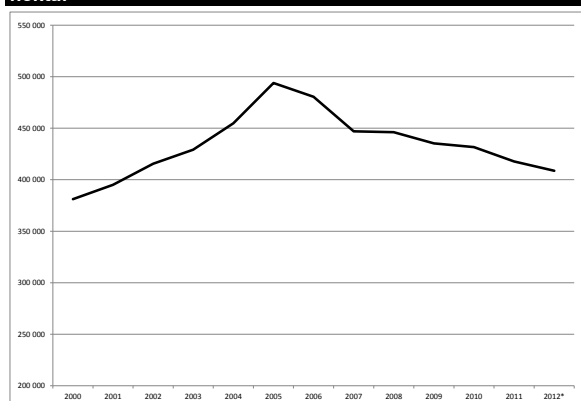
Utvecklingen i miljön är negativ.

Enligt Naturvårdsverkets rapport fortsätter arealen åkermark att minska, en utveckling som i sig försämrar förutsättningarna för att nå miljökvalitetsmålet. Förändringar i åkermarkens egenskaper och processer tar lång tid att avläsa. Som exempel kan nämnas att i genomsnitt har halten av den för människan skadliga tungmetallen kadmium inte förändrats i åkermarken på 25 år även om tillförseln av kadmium i dag är betydligt lägre än tidigare. Hävdade betesmarker har stor betydelse för bevarandet av den biologiska mångfalden i odlingslandskapet. Sedan 2005 har den totala arealen betesmarker som sköts med hjälp av landsbygdsprogrammets miljöersättningar minskat med nästan 20 procent. En bidragande faktor för detta är den minskning av antalet betande nötkreatur som skedde under denna tid. Arealen betesmarker som fått miljöersättning framgår av diagram

3.13. Lantbrukarnas intresse att ingå avtal om skötsel av kulturhistoriska landskapselement fortsätter att minska. Minskningen från 2011 till 2012 var fem procent. Sammantaget ger dessa negativa utvecklingstrender en minskad variationsrikedom i livsmiljöer för arter som är knutna till odlingslandskapet. Detta kan bland annat avläsas i att antalet individer bland odlingslandskapets vanliga fågelarter återigen minskar. Den här negativa utvecklingstrenden noteras efter att trenden har varit stabil under en period. I dagsläget motsvarar antalet individer av dessa fågelarter ungefär 50 procent av de populationsstorlekar som kunde observeras i början av 1980-talet. Förändringar av antalet individer av en art kan påverka ett ekosystems funktionalitet och därmed dess förmåga att tillhandahålla ekosystemtjänster. Mer kunskap om tillståndet för ekosystemtjänsterna i odlingslandskapet behövs. En samlad bedömning är dock att dessa ekosystemtjänster inte kan vidmakthållas långsiktigt om inte ytterligare insatser görs.

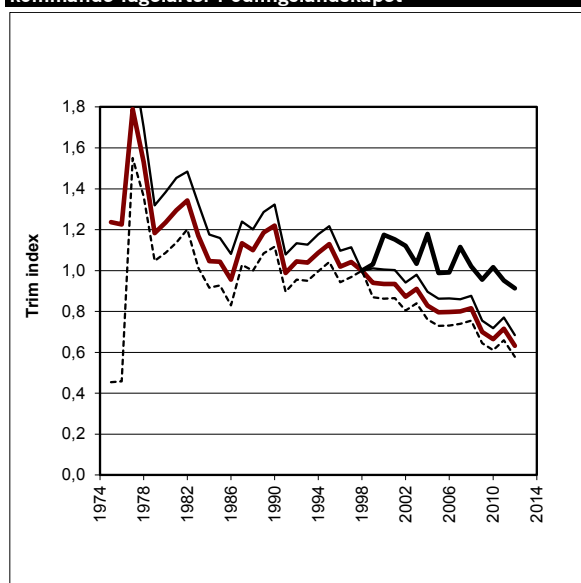
I uppföljningsarbetet ser man att tillståndet för äldre byggnader i många fall är dåligt. En nationell uppföljning av landsbygdens bebyggelsemiljöer saknas trots att en metod för detta har tagits fram.

För vissa komponenter som tas upp i preciseringarna för miljökvalitetsmålet är utvecklingen åtminstone i delar positiv så som för de odlade växternas genetiska resurser samt husdjursraserna. Programmet för odlad mångfald (POM) fortsätter med fokus på bevarande och nyttjande av den odlade mångfalden. Tidigare har programmet främst sysslat med inventering och insamling. För husdjursraserna är utvecklingen i stora delar positiv eller stabil. Tillgänglighet för friluftslivet i odlingslandskapet är huvudsakligen god med undantag för delar av slättbygden.

Diagram 3.13 Total areal betesmark med miljösättning i hektar

Källa: Jordbruksverket

Betesmarker hör till odlingslandskapets mest artrika miljöer. De är även viktiga för kulturmiljön och människors möjlighet att uppleva ett rikt och varierat odlingslandskap. Utvecklingen för betesmarkerna är därför en god indikator för stora delar av miljö kvalitetsmålet. Arealen betesmarker för vilken miljösättning betalats ut framgår av diagram 3.13.

Diagram 3.14 Populationsutvecklingen för 14 vanligt förekommande fågelarter i odlingslandskapet

Källa: Svensk fågeltaxering, Lunds universitet.

I diagram 3.14 visar den grå linjen den skattade populationsutvecklingen mellan 1975 och 2012 för 14 vanligt förekommande fågelarter i odlingslandskapet och de svarta linjerna beskriver osäkerheten i skattningen. Den tjockare svarta linjen (med startpunkt 1998) visar populationsutvecklingen utifrån inventeringsdata insamlade från de så kallade standard-

rutterna. I båda fallen tyder data på att fågelpopulationerna långsiktigt minskar.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Ett öppet odlingslandskap är beroende av ett aktivt jordbruk. Förutsättningarna för att nå miljö kvalitetsmålet styrs av flera faktorer. Två av dessa faktorer är att prisutvecklingen för jordbrukets produkter på världsmarknaden påverkar jordbrukets lönsamhet samt utformningen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Den av regeringen tillsatta Miljömålsberedningen kommer under 2014 att presentera sitt förslag till en strategi för en långsiktig hållbar markanvändning där användning av jordbruksmarken ingår. Förslaget kommer att utgöra en viktig utgångspunkt för kommande analyser om utformandet av åtgärder som syftar till att miljö kvalitetsmålet ska kunna nås.

För betesmarkerna innebär den minskade lönsamheten för företag med nötkreatur att antalet betande djur riskerar att fortsätta minska. I vissa delar av landet är det redan brist på betande djur, vilket innebär att marker inte kan hävdas. Arbete med att hitta former för samarbete mellan markägare, djurhållare och myndigheter för att stärka betesmarkernas värde och fortsatta hävden, kommer vara viktigt även i fortsättningen. Den ändrade betesmarkdefinitionen inom den gemensamma jordbrukspolitikerna har lett till ett komplicerat regelverk vilket riskerar att leda till att värdefulla marker slutar skötas eller hävdas på ett sätt som minskar naturvärdena. Arbete med att sprida kunskap om vilka värden som måste bevaras och skyddas i odlingslandskapet bland brukare måste fortsätta att utvecklas.

Utöver lantbrukarnas miljötaganden inom ramen för Landsbygdsprogrammet bedrivs mycket verksamhet för att bevara och stärka odlingslandskapets natur- och kulturvärden genom ideella insatser. Detta görs exempelvis genom att betes- och slåttermarker hävdas av privatpersoner eller lokala ideella naturvårdsgrupperingar, genom floraväkteri, och genom odling av traditionella kulturväxter i enskilda trädgårdar. Sveriges ornitologiska förening har

även startat projektet ”Rädda sånglärkan” där privatpersoner kan köpa så kallade lärkrutor, och där föreningen förmedlar intäkterna direkt till den lantbrukare som genomför åtgärden.

Denna typ av ideella insatser utgör ett viktigt tillskott för att uppsatta mål ska kunna nås. Samarbetet mellan ideella organisationer, näringen och myndigheter för att utveckla nya åtgärder och arbetsformer som gynnar odlingslandskapets värden bör stärkas.

Preciseringarna för miljö kvalitetsmålet inbegriper nu även att ekosystemtjänsternas tillstånd ska vidmakthållas. För uppföljningsarbetet av dessa kan nya indikatorer behöva utvecklas. Fler riktade miljöåtgärder behövs samtidigt som omfattningen bör öka, effektiviteten måste höjas samt innehållet förbättras för att målet ska kunna nås. Ett aktivt och konkurrenskraftigt jordbruk är en mycket viktig förutsättning för att bibehålla ett öppet landskap. Ersättningarna för miljöåtgärder i Landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020 blir fortsatt viktiga. Den framtida utformningen av Landsbygdsprogrammet kommer också ha betydelse för intresset att fortsätta hävda jordbruksmarken och för att hålla betande djur. Det är också viktigt att stärka platsens betydelse för råvarans värde. Regeringens arbete med projektet Matlandet Sverige har bidragit till ett ökat intresse för traditionella livsmedelsråvaror och de natur- och kulturvärden som dessa kan länkas till.

3.5.14 Storslagen fjällmiljö

Miljö kvalitetsmålet är att fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljö kvalitetsmålet som rör värden för rennäring och fjällens karaktär, ekosystemtjänster, gynnsam bevarandestatus, hotade arter och

livsmiljöer, främmande arter, genetiskt modifierade organismer, fjällmiljöers natur- och kulturmiljövärden samt friluftsliv.

Naturvårdsverket ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljö kvalitetsmålet finns indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålsportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett projekt kring indikatorutveckling initierades under 2012 av Naturvårdsverket med syfte att identifiera och utveckla indikatorerna för Storslagen fjällmiljö.

Resultat

Det går inte att se någon tydlig riktning för utvecklingen i fjällmiljön.

Enligt Naturvårdsverket saknas tillräckliga underlag för bedömning av utvecklingen varför det inte är möjligt att ange en tydlig utvecklingsriktning. Den regionala bedömningen är dock i vissa fall svagt positiv. I allmänhet anses målet vara svårare att uppnå i de södra delarna av fjällen än i norr.

Fjällen är en känslig miljö med många konkurrerande intressen. Större exploatering, ökad turism, fjällnära skogsbruk och byggande för fritidsboende innebär att naturmiljön i fjällen påverkas alltmer samt att renskötseln blir alltmer trängd, framför allt i de södra delarna. En positiv trend är dock att inslaget av ekoturism ökar vilket bidrar till en hållbar utveckling. I Naturvårdsverkets uppföljning av miljö kvalitetsmålen anges klimatförändringarna som en av de tydligaste påverkansfaktorerna mot fjällens känsliga miljöer och arter, men vidden av påverkan är i dagsläget svår att bedöma. Vidare rapporterar Naturvårdsverket att användningen av terrängfordon har ökat markant under de senaste 25 åren vilket medför ökat slitage på mark och vegetation liksom att de senaste årtiondenas varmare klimat har börjat ge synbara effekter i fjällmiljön i framförallt Norrbottens län. Träd- och skogsgränser flyttas högre upp. Fjällbjörkskogen förtätas och videbuskmarkerna ökar. Glaciärer drar sig tillbaka och säsongen för snölegor blir allt kortare.

En del av fjällens naturtyper och naturligt förekommande arter kan enligt Naturvårds-

verket betecknas ha en gynnsam bevarandestatus. Åtgärdsprogram finns för bland annat fjällräv, fjällgås, dubbelbeckasin, kungsörn, fjällrufse samt laestadiusvallmo. Enligt rödlistan anses 68 arter vara hotade i Norrbottensfjällen. Många av dessa är dock naturligt sällsynta. Utvecklingen för de hotade arterna går åt olika håll. Medan fjällräven försvagats ökar järvstammen.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel.

Trycket på fjällområdet fortsätter att öka. Besöksnäringen ökar, användningen av terrängfordon ökar, antalet prospekterings- och brytningstillstånd i samband med etablering av gruvindustrier ökar. Även antalet planerade vindkraftsparker fortsätter att öka.

De olika formerna av turism och annan exploatering liksom ett ökande fordonsnyttjande kan leda till skador på mark och vegetation. Renskötseln är en förutsättning för ett storslaget betespräglad fjällandskap och aktuell forskning påvisar att renens bete och tramp har en positiv effekt på biologisk mångfald. Ett allvarligt hot mot kulturmiljöerna vore att brukandet upphör och att kulturmiljöer överges och därför inte längre underhålls och vårdas. En rik kulturmiljö är av betydelse för såväl en god livskvalitet som för turism och friluftsliv, vilket är viktigt i fjällen som till stor del lever på sin turism. Det är dock av stor vikt att renskötseln bedrivs på ett hållbart sätt. Rennäringens behov av stora ytor kommer ibland i konflikt med behovet av anläggningar som tillkommer i samband med olika typer av exploateringar och som bildar vandringsbarriärer för renarna vilket kan försvåra och ibland omöjliggöra den traditionella renflyttningen. En konsekvens är att lastbil och helikopter används i ökad omfattning. En annan konflikt gäller renskötseln och rovdjursstammarnas storlek.

Fjällen är värdefulla som grund för friluftsliv och kommersiell verksamhet. Den svenska naturen har alltmer uppmärksammats nationellt och internationellt för sin attraktivitet och turism är i dag en basindustri i stora delar av de svenska gles- och landsbygderna. Den ökande strömmen av turister har således betydelse när

det gäller utveckling av både företagande och sysselsättning i fjällkommunerna.

Mer kunskap behövs för att kunna mäta både effekter av olika typer av påverkan och, framför allt, hur den samlade påverkan av olika intressen ger avtryck på miljön i stort.

Naturvårdsverket har under 2013 initierat ett fjällforskningsprogram som ska pågå under tre års tid och som kommer att leda till fördjupad kunskap inom flera olika områden av vikt för fjällmålet. Satsningen förväntas ge ökad förståelse för både möjligheter och konflikter i fjällvärlden.

Regeringen gav den 25 maj 2013 Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram ett förslag till en strategi med etappmål, styrmedel och åtgärder som ska bidra till att miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö nås. Uppdraget ska redovisas senast den 9 juni 2014.

3.5.15 God bebyggd miljö

Miljö kvalitetsmålet är att städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Resultatredovisningen finns även under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, avsnitt 4. Resultatredovisningen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse finns även under utgiftsområde 17 Kultur, medier och trossamfund och fritid. Resultatredovisning för energi-effektivisering i bebyggelsen finns även under utgiftsområde 21 Energi. Resultatredovisningen för trafikbuller finns även under utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om preciseringar till miljö kvalitetsmålet som rör ett helhetsperspektiv på den byggda miljön. Preciseringarna förtydligar innebörden av miljö kvalitetsmålet och det

miljötillstånd som ska nås i ett generationsperspektiv.

Boverket ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljökvalitetsmålet finns indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålportalen (www.miljomal.se). Indikatorerna är inte uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna. Ett utvecklingsarbete pågår inom myndigheterna med att utveckla dem. Mot denna bakgrund redovisas detta år två diagram.

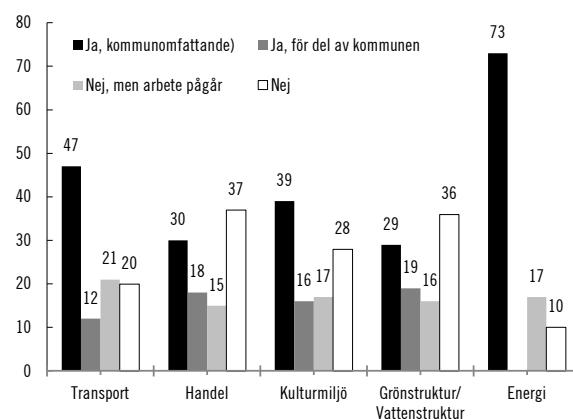
Resultat

Det går inte att se någon tydlig riktning för utvecklingen i miljön. Boverkets uppföljning av god bebyggd miljö visar att det är svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet. Målet omfattar många delar och inom flera områden saknas det såväl indikatorer som statistik för att bedöma utvecklingen av miljötillståndet. Det finns både positiva och negativa trender i miljötillståndet.

Av statistik som presenterats under året kan bl.a. noteras att människors avstånd till livsmedelsaffärer har ökat, att den totala energiförbrukningen för sektorn bostäder och service i princip varit konstant sedan 1980-talet samt att mängderna hushållsavfall ökat och materialåtervinningen från hushållsavfall har minskat. Det saknas fortfarande kunskap i stora delar av landet om bebyggelsens kulturvärden, men utvecklingen under de 20 senaste åren visar att allt färre byggnader ges ett formellt skydd i detaljplan enligt plan- och bygglagen. Dock finns även verktyg i kulturminneslagen för att hantera och bevara bebyggelsens kulturmiljövärden.

Boverket följer upp kommunernas arbete bl.a. genom miljömålsenkäten. Av miljömålsenkäten 2012 framgår exempelvis att jämfört med 2011 har fler kommuner program och strategier för transporter (+5 procent), handel (+4 procent) och energi (+10 procent), medan tillgången till program för strategier för grönstruktur och kulturmiljö har minskat något.

Diagram 3.15 Andel kommuner med aktuella program och strategier inom olika områden 2012

Källa: Miljömålsenkäten 2012, Boverkets och RUS årliga enkät till kommunerna.

Enligt Miljömålsenkäten 2012 har eller arbetar cirka två tredjedelar av kommunerna med att ta fram planeringsunderlag för grön- och vattenområden. Bidraget för lokal naturvård (LONA) bedöms ha stor betydelse för att påskynda detta arbete. Exempelvis Växjö, Lomma och Åstorps kommun har tagit fram planeringsunderlag med hjälp av LONA-bidrag (för mer information se <http://lona.naturvardsverket.se/>). Ändå visar satellitstudier att grönytan har minskat i de tio befolkningsmässigt största tätorterna.

Enligt SCB:s rapport från 2012 Tillgång till en livsmedelsaffär har drygt två tredjedelar av befolkningen längre än 300 meter fågelvägen till livsmedelsaffären, vilket är en ökning med tre procent. Framför allt har tillgängligheten till livsmedelsaffär minskat för befolkningen i glesbygd.

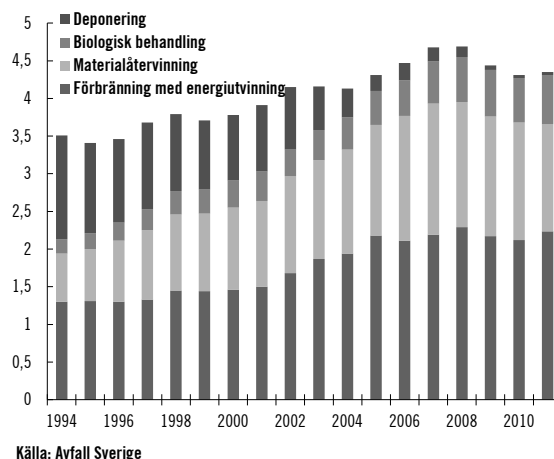
Vad gäller preciseringen hälsa och säkerhet bedöms utvecklingen vara positiv för de byggnader som omfattas av obligatorisk ventilationskontroll (OVK). Åtgärdstakten för radon i flerbostadshus har varit positiv de senaste åren men saneringstakten är oacceptabelt låg för småhus. Cirka 38 procent av byggnaderna, varav flest småhus, har fuktskador som riskerar att påverka inomhusmiljön negativt. Vidare visar kartläggning enligt direktivet om omgivningsbuller omfattande bullerexponering i såväl Sverige som Europa. Inget tyder på att bullerexponeringen minskar. Vägtrafikbullret dominerar, och utomhusbullret tycks inte minska. Trots stora utsläppsminskningar har vägtrafiken också fortfarande en negativ påverkan på luftkvaliteten. Energimyndighetens rapport om energiindikatorer från 2012 visar att den totala temperaturkorrigerade energianvändningen per kvadratmeter i bebyggelse-

sektorn har minskat med 12 procent mellan 1995 och 2010. Andelen direkt användning av fossila bränslen i bostäder och lokaler har minskat från 20 procent till drygt 3 procent under samma period. Sedan 1970-talet har den totala slutliga energianvändningen inom transportsektorn, som domineras av vägtrafiken, ökat med drygt 70 procent. De senaste fem åren har dock en stabilisering av energianvändningen skett, men det kan i delar vara en effekt av konjunktur-nedgången under perioden. Program och strategier för att minska fossildrivna transporter och stärka miljöanpassade transportsätt ger underlag för att i fysisk planering och samhällsbyggande minimera transporternas negativa konsekvenser. Andelen kommuner som har dokument som redovisar strategier och åtgärder för mer miljöanpassade transporter har ökat. År 2012 hade närmare hälften av kommunerna sådana dokument för hela eller delar av kommunen. I en tredjedel av kommunerna är strategierna redovisade i översiktsplanen.

Exploateringen av jordbruksmark för bebyggelse och infrastruktur har ökat mellan 2006–2010 jämfört med perioden 1998–2005 enligt Jordbruksverket.

Den totala mängden uppkommet avfall ökade med 5 procent från 2008 till 2010, om gruvavfallet räknas bort. Mängden hushållsavfall minskade samma tid, troligen beroende på svag konjunktur. Data från Avfall Sverige visar att hushållsavfallet ökade igen 2011. Avfallets resursutnyttjande håller sig i stort sett oförändrat. Av allt avfall, förutom gruvavfall, materialåtervanns 43 procent under 2010. För hushållsavfall har dock materialåtervinningen minskat, från 36 procent 2009 till 33 procent 2011.

Diagram 3.16 Behandlat hushållsavfall per år och miljoner ton, total och uppdelat på olika behandlingsmetoder

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. I samhällsplaneringen behövs en ur miljösynpunkt bättre tillämpning av de befintliga regelverken. För att åstadkomma förbättringar behövs bland annat bättre kunskapsunderlag och förstärkt kompetens. Om till exempel den kommunala översiktsplaneringen utvecklas skulle den kunna bli ett viktigt verktyg i arbetet för att styra utvecklingen mot en God bebyggd miljö. Boverket har i samarbete med länsstyrelserna sjösatt projektet ÖP-resan, som syftar till metodutveckling både på regional och lokal nivå för att bättre få in miljömålen i den fysiska planeringen. Det behövs också fler och utvecklade nationella och internationella styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, till exempel för att minska buller från vägtrafiken och att göra regelverket kring hantering av buller i planeringen tydligare och mer förutsägbart.

Miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö innehåller många dimensioner och kopplingar till andra miljö kvalitetsmål. En majoritet av Sveriges och övriga världens befolkning bor i städer och tätorter och det är där den största resurs- och energianvändningen sker. Samtidigt har städerna förutsättningar för att använda resurser mer effektivt. Utvecklingen av den byggda miljön kommer därför att vara betydelsefull för flera olika hållbarhetsutmaningar, inte minst för

möjligheten att nå regeringens vision om inga nettoutsläpp av växthusgaser 2050.

Hållbara städer

Delegationen för hållbara städer avslutade sitt arbete i och med utgången av 2012 och lämnade under 2012 tre rapporter till regeringen. Den 28 juni lämnades rapporten Förslag till fortsatt arbete för hållbar stadsutveckling och rapporten Femton hinder för hållbar stadsutveckling. Den 18 december 2012 lämnades slutredovisning av Delegationen för hållbara städens verksamhet. Slutrapporten överfördes våren 2013 från Miljödepartementet till Socialdepartementet. Läs mer under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

Internationell samverkan kring hållbara städer

Regeringskansliets internationella miljötekniksamordning med fokus på Kina, Indien och Ryssland har hållbar stadsutveckling som ett prioriterat område. Regeringen har initierat ett samarbete kring hållbara städer inom the Clean Energy Ministerial. Inom EU tas hållbar stadsutveckling upp i olika sammanhang. Det informella EU-samarbetet kring hållbara städer har bland annat tagit upp olika teman som klimat och hållbara städer. Boverket har på regeringens uppdrag deltagit i ett samarbete som syftar till att ta fram ett gemensamt internetbaserat verktyg för att underlätta hållbar stadsutveckling. I framtagandet av EU:s sjunde miljöhandlingsprogram ingår ett mål om hållbar stadsutveckling. Hållbar stadsutveckling kommer även att vara ett utpekad område under programperioden 2014–2020. Enligt förslag från kommissionen, ska minst fem procent av den regionala fondens insatser öronmärkas för hållbar stadsutveckling. Boverket och Naturvårdsverket ska bistå Tillväxtverket med att utarbeta och lämna förslag på hur det nationella regionalfondsprogrammet kan stödja de regionala strukturfondsprogrammen i detta arbete genom att erbjuda kunskapsutveckling och främja lärande och erfarenhetsutbyte om hållbar stadsutveckling som beaktar ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.

Stockholms kommun och OECD samarrangerade en konferens i Stockholm den 23–24 maj 2013 kallad Cities and Green Growth – Urban Evolution Programme. Miljödepartementet bidrog i arbetet med planering och genomförande av konferensen. Vid konferensen presenterade OECD dels rapporten Green Growth in Cities OECD Green Growth Studies, en fallstudie om grön tillväxt i de fyra städerna Stockholm, Paris, Chicago och Kitakyushu, dels rapporten Green Growth in Stockholm, Sweden OECD Green Growth Studies. Vid FN:s internationella konferens om hållbar utveckling i Rio de Janeiro 2012 enades länderna om vikten av hållbara städer och fortsatta insatser på detta område.

3.5.16 Ett rikt växt- och djurliv

Miljökvalitetsmålet är att den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Indikatorer och andra bedömningsgrunder för redovisningen

Regeringen har beslutat om nya preciseringar till miljökvalitetsmålet. Dessa preciseringar omfattar bevarandestatus för arter, påverkan av klimatförändringar på den biologiska mångfalden, ekosystemtjänster och resiliens, grön infrastruktur, främmande arter, genetiskt modifierade organismer, biologiskt kulturarv samt friluftsliv och tätortsnära natur.

Naturvårdsverket ansvarar för att samordna både uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålet.

Till grund för uppföljningen av miljökvalitetsmålet finns bl.a. indikatorer. Dessa finns i sin helhet redovisade på Miljömålsportalen (www.miljomal.se). I dagsläget är inte indika-

torerna uppdaterade för att spegla de nya preciseringarna, men ett utvecklingsarbete kring detta pågår inom myndigheterna. Mot denna bakgrund redovisas detta år ett diagram.

Resultat

Utvecklingen i miljön är negativ, eftersom miljötillståndet är dåligt och i många fall utvecklas negativt i och med att förlusten av biologisk mångfald inte är hejdad. Det kommer att ta tid innan alla styrmedel finns på plats och tillämpas och att det finns tillräckliga resurser för bevarande av den biologiska mångfalden. Det dröjer även innan ett långsiktigt hållbart nyttjande av biologisk mångfald och ekosystemtjänster inom skogsbruket, jordbruket, fisket, industrin och samhällsbyggnad kommer till stånd. Med tiden förväntas allmänheten ha fått kunskap om värdet av ekosystemtjänster så att de kan göra val och beslut baserade på denna kunskap.

I enlighet med den strategiska planen i konventionen om Biologisk mångfald (CBD), som parterna gemensamt beslutade om vid det tionde partsmötet i Nagoya, Japan, år 2010, rapporterade Sverige 2012 om det nationella arbetet med att genomföra planen. I rapporteringen redovisades översynen av miljö kvalitetsmålen, samt nya preciseringar och etappmål för biologisk mångfald som utvecklats med de internationella åtagandena som en av flera utgångspunkter. Ett viktigt åtagande för parterna till CBD utgörs av utfästelser om arealbaserade mål för arealen skyddad natur som följer av mål 11 i den strategiska planen. I den rapport som SCB presenterade under 2012 uppgår arealen skyddad natur på land till 10,8 procent av den totala landarealen.

Uppgiften skiljer sig från den redovisning som också gjordes under 2012 av Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen där man presenterar att Sverige, genom områdesvis reglering av markanvändningen, skyddar 7,5 procent av skogsmarken, 46 procent av öppna fjäll, 20 procent av våtmarkerna och 4 procent av odlingsmarken. Utöver detta skyddas ytterligare ca 4 procent av skogsmarken via naturvårdsavtal och skogsbrukets frivilliga avsättningar. Detta utgör totalt 15–16 procent av landmiljön. Dessutom är ca 27 procent av våtmarkerna och 17 procent av skogsmarken undantagna från skogsbruk genom

generell reglering av markanvändningen (skogliga impediment). Vissa av dessa arealer åreterfinns dock inom områden skyddade genom områdesvis reglering. I sin redovisning till CBD redogör Naturvårdsverket även för åtgärder för att genomföra arbetsprogrammet för skyddade områden i konventionen samt för att nå mål 11 i den strategiska planen.

I Naturvårdsverkets rapportering av den årliga uppföljningen av miljö kvalitetsmålen pekar man på att bevarandestatus är densamma som i den fördjupade utvärderingen av miljö kvalitetsmålen 2012. Naturvårdsverket har i juli 2013 rapporterat till EU-kommissionen om bevarandestatusen i Sverige för arter och naturtyper som ingår i art- och habitatdirektivet.

Under 2012 har totalt 14 951 hektar avsatts som naturreservat och naturvårdsavtal tecknade mellan länsstyrelser och markägare. För Skogsstyrelsens arbete med skydd av natur, se utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Naturvårdsverket fördelade 253 miljoner kronor för förvaltning av nationalparker, naturreservat, Natura 2000-områden och naturvårdsområden.

Fyra nya åtgärdsprogram för hotade arter fastställdes och vid årets utgång fanns 121 fastställda och gällande åtgärdsprogram.

I den fördjupade utvärderingen 2012 konstateras att de åtgärder som befintliga styrmedel lett till är otillräckliga och arbetet med att värna ekosystemen och hejda förlusten av biologisk mångfald går för långsamt för att miljö kvalitetsmålet ska kunna nås. Med undantag för havsmiljön finns inga nya uppgifter om miljö tillståndet 2012. Genom de resultat som redovisats i rapporteringen enligt EU:s art- och habitatdirektiv under 2013 kommer det att finnas nya uppgifter om bevarandestatus för de arter och naturtyper som omfattas av dessa direktiv inför 2014 års uppföljning av miljö kvalitetsmålen. Med de nya uppgifterna kommer bedömningen av de senaste årens miljöarbete inom området att underlättas.

Regeringen tillsatte i januari en särskild utredning med uppdrag att analysera och föreslå metoder för att synliggöra och bättre värdera ekosystemtjänster. Utredaren ska inom uppdraget också föreslå hur dessa värden ska kunna integreras i ekonomiska ställningstaganden, politiska avvägningar och andra beslut i samhället. Utredaren ska presentera sitt betänkande i september 2013. SCB har på

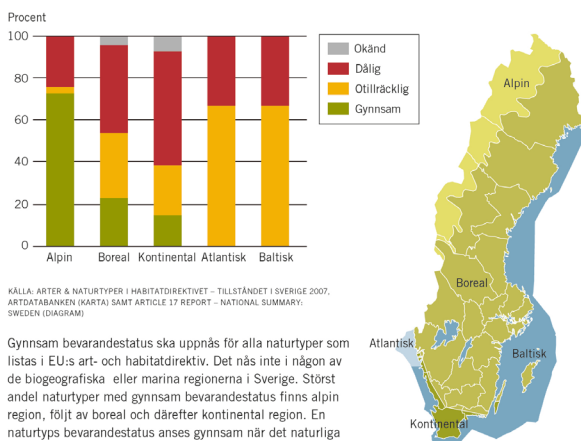
uppdrag av Miljödepartementet kartlagt statistik och andra datakällor för att hitta mätbara och kvantifierbara aspekter av ekosystemtjänster. Rapporten redovisades i juni 2013.

Redovisningen 2012 av uppdraget till Naturvårdsverket om att utarbeta en landskapsanalys och analysera relevanta styrmedel för att utveckla den gröna infrastrukturen pekar på att det finns många befintliga styrmedel som kan vara effektiva. Regeringens skrivelse Mål för friluftslivspolitiken (skr. 2012/13:51) visar att möjligheterna att nå målet avseende tätortsnära natur har ökat.

Boverket redovisade under 2012 ett regeringsuppdrag om samhällsplanering för fysisk aktivitet där de tätortsnära naturområdena har värderats högt. Vägledningarna inom området har tagits fram eller kommer under 2013.

Diagram 3.17 Bevarandestatus för svenska naturtyper i olika regioner 2007

Figur 29. Bevarandestatus för svenska naturtyper i olika regioner 2007

KÄLLA: ARTER & NATURTYPER I HABITATDIREKTIVET – TILLSTÅNDET I SVERIGE 2007, ARTDATABANKEN (KARTA) SAMT ARTICLÉ 17 REPORT – NATIONAL SUMMARY, SWEDEN (DIAGRAM)

Gynnsam bevarandestatus ska uppnås för alla naturtyper som listas i EU:s art- och habitatdirektiv. Det nås inte i någon av de biogeografiska eller marina regionerna i Sverige. Störst andel naturtyper med gynnsam bevarandestatus finns alpin region, följt av boreal och därefter kontinental region. En naturtyps bevarandestatus anses gynnsam när det naturliga utbredningsområdet är stabilt eller ökar, strukturer och funktioner som krävs för att livsmiljön ska bibehållas finns under överskådlig framtid och bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam. Utvärdering av tillståndet sker vart sjätte år och ska rapporteras till EU nästa gång 2013.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att det inte är möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Med undantag för havsmiljön finns inga nya uppgifter om miljötillståndet 2012. Däremot kommer det till 2014 års uppföljning att finnas nya uppgifter om bevarandestatus för de arter och naturtyper

som omfattas av EU:s habitatdirektiv, något som väsentligen kommer att underlätta bedömningen av de senaste årens miljöarbete inom området.

Regeringens utökade satsning 2013–2016 på 334 miljoner kronor till Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen för skydd av värdefull natur förväntas bidra positivt. Kunskapen om ekosystemtjänsternas värden kommer genom ekosystemtjänstutredningen att öka.

Redovisade uppdrag om grön infrastruktur har visat på goda möjligheter att arbeta med geografiska informationssystem och pekat på flera möjliga styrmedel (M2010/3407/Na, M2012/722/Nm). Naturvårdsverket har i uppdrag att redovisa förslag till en handlingsplan för grön infrastruktur på regional nivå i september 2013. I underlag till Färdplan 2050 finns upptaget ett antal åtgärder så som intensifiering av produktionsskogar med ökad användning av främmande trädslag, ökad skogsgödsling och igenplantering av tidigare jordbruksmark som, om de realiserar, kan försvåra att miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv nås. Därför är det viktigt att i det fortsatta arbetet med klimatåtgärder och klimatanpassning ta ett helhetsgrepp generellt sett när det gäller miljökvalitetsmålen, och i synnerhet Ett rikt växt- och djurliv, för att söka tydliggöra och söka synergier för att hitta effektiva arbetssätt.

En ökad uppdelning i produktionsskog och skyddade områden som kan bli följden av åtgärderna är inte heller inte i linje med hur man i dag tänker utifrån en fungerande grön infrastruktur. Där är vardagslandskapet mycket viktigt för att upprätthålla resilienta ekosystem och bevara biologisk mångfald. Därför är det viktigt att tydligt integrera klimatförändring och klimatanpassning i arbetet med en grön infrastruktur.

Miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv är beroende av att de andra miljökvalitetsmålen nås, bl.a. Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Storslagen fjällmiljö och Begränsad klimatpåverkan.

Nyttjandet av naturresurser är den faktor som bedöms ha haft störst påverkan på biologisk mångfald. Effekter av markanvändning påverkar biologisk mångfald mycket snabbare och mer direkt än klimatförändringarna, därför är det svårt att upptäcka och förutsäga effekter av klimatförändringar.

Kunskapsläget om tillståndet för ekosystemen har brister. Detsamma gäller kunskapsläget om den genetiska mångfalden samt vilka främmande arter som kan vara invasiva. Detta i kombination med förändrad markanvändning och ett förändrat klimat gör att status och scenarier kan bli svåra att tolka. Flera preciseringar är korrelerade och samma styrmedel används ofta.

Resilienta ekosystem är bland annat beroende av att det finns en fungerande grön infrastruktur och gynnsam bevarandestatus för arter och naturtyper. Det senare inbegriper ett gott tillstånd för vårt biologiska kulturarv.

Naturvårdsverket bedömer att utvecklingen i miljön är negativ eftersom miljötillståndet är dåligt och i många fall utvecklas negativt. Det kommer att ta tid innan alla styrmedel finns på plats, tillämpas och har tillräckliga resurser för bevarande av biologisk mångfald och ett långsiktigt hållbart nyttjande i skogsbruk, jordbruk, fiske, industri, samhällsbyggnad och hos allmänheten.

3.5.17 Övergripande miljöarbete

Resultat

Miljöövervakningen syftar till att beskriva tillståndet i miljön, bedöma hotbilder, lämna underlag för åtgärder, följa upp beslutade åtgärder och ge underlag för analys av olika utsläppskällors nationella och internationella miljöpåverkan samt internationell rapportering. Miljöövervakningen ska vara anpassad till lagstiftningen om miljö kvalitetsnormer och inriktas mot uppföljning av de nationella miljö kvalitetsmålen. Naturvårdsverket ansvarar för den övergripande administrativa samordningen av miljöövervakningen.

AB Svenska Miljöstyrningsrådet (Miljöstyrningsrådet) har fortsatt med sitt arbete inom upphandlingsområdet. En väsentlig del i upphandlingsverksamheten består i att förvalta och utveckla Miljöstyrningsrådets upphandlingskriterier, som ger stöd till upphandlare att ställa framför allt miljökrav vid offentlig upphandling. Under 2012 fastställdes kriterier för 31 uppdaterade produktgrupper och för en produktgrupp pågick nyutveckling innehållande 20 undergrupper. Det totala antalet kriterier i Miljöstyrningsrådets upphandlingsverktyg

uppgick vid årets slut till ca 700 fördelade i 54 produktgrupper och 124 undergrupper. Bolaget tillhandahåller rådgivning av detaljerat slag i upphandlande myndigheters och enheters enskilda upphandlingar via telefon/helpdesk/e-post. Miljöstyrningsrådet fortsatte under 2012 den serie med regionala informationsaktiviteter som påbörjats 2011 och arrangerade sex regionala informationsaktiviteter för att sprida kunskap om den hjälp Miljöstyrningsrådet erbjuder till offentliga upphandlare. Miljöstyrningsrådet är huvudman för det internationella systemet för miljö- och klimatdeklarationer EPD (Environmental Product Declarations). Bolagets arbete under 2012 med EPD-systemet innebar en ytterligare breddning av verksamheten till nya sektorer, produktgrupper och tjänsteslag. Arbetet med EPD täcks av intäkter via registrerings- och årsavgifter från de företag som deltar i systemet. Miljöstyrningsrådet är huvudman och registreringsorgan för EU:s miljölednings- och miljörevisionsordning, EMAS, och har bl.a. informerat om EMAS samt deltagit vid möten i kommittén bildad under artikel 49 i förordningen. Antalet EMAS-registreringar var vid årets slut 32 stycken. Angående upphandlingsstöd se vidare utgiftsområde 2 Samhälls ekonomi och finansförvaltning, avsnitt 6.

Statliga myndigheter ska enligt förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter ha ett miljöledningssystem. I ett sådant hanteras såväl direkta som indirekta miljöeffekter av myndighetens verksamheter och arbetet med att minska miljöpåverkan blir därmed mer systematisk. Myndigheternas miljöledningsinformation sammanställs av Naturvårdsverket till regeringen. Naturvårdsverkets sammanställning innehåller även rankinglistor över hur långt myndigheterna kommit i miljöledningsarbetet. Totalt 25 myndigheter är i dag certifierade enligt standarden ISO 14001 eller registrerade enligt EMAS.

Den 1 januari 2011 trädde lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation och förordningen (2010:1770) om geografisk miljöinformation i kraft. I och med detta är Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen (Inspire) genomfört i svensk rätt. Syftet är att skapa en infrastruktur för geografisk miljöinformation så

att förändringar i miljön ska kunna följas, för att naturolyckor ska kunna förutses, förebyggas och hanteras och för att medlemsstaternas och EU:s miljöpolitik ska kunna utformas och genomföras effektivt.

Länsstyrelserna i de tre pilotlänen för grön utveckling (Dalarna, Skåne och Norrbotten) utsågs 2010 för att under en treårsperiod stödja andra länsstyrelser och utveckla det regionala klimat- och energistrategiarbetet och därigenom utvecklingen mot en grön ekonomi. Länsstyrelserna i pilotlänen har fått stöd om sex miljoner kronor vardera under en treårsperiod 2010–2013. Pilotlänen har lämnat lägesrapporter om hur arbetet fortskrider och vad som planeras genomföras. Se vidare under miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan och utgiftsområde 21, Energi.

De regionala klimat- och energistrategierna, som länsstyrelserna fått i uppdrag att ta fram i bred samverkan, är ett bidrag för det arbetet. Länsstyrelserna i Skåne, Dalarnas och Norrbottens län har som länsstyrelser i pilotlänen för grön utveckling haft ett utvidgat uppdrag att även lämna förslag till styrmedel.

Analys och slutsatser

Regeringens bedömning är att Miljöstyrningsrådets arbete med att förvalta och utveckla förslag till upphandlingskriterier har bidragit till en positiv utveckling inom miljöanpassad offentlig upphandling. Miljöstyrningsrådet har i samarbete med olika aktörer och genom fortsatt informationsarbete bidragit med värdefull kunskap och stöd inom området.

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att utvärdera miljöeffekter och konsekvenser av miljöledningsarbetet i statliga myndigheter. Uppdraget redovisades i september 2012. Redovisningen bereds i Regeringskansliet.

Regeringen bedömer att det sammanhängande systemet för geografisk miljöinformation, som är en del av genomförandet av direktiv 2007/2/EG förbättrar tillgängligheten till geografisk information inom EU, avhjälper problem vid informationsutbyte mellan myndigheter samt höjer kvaliteten på informationen. Systemet är även ett viktigt steg i utvecklingen inom området informationsteknik (it) och påverkar inte bara arbetet inom miljöpolitiken

utan också möjligheterna att nå regeringens mål inom e-förvaltning, strategin för en digitalt samverkande statsförvaltning, regelförenkling och en effektiv nationell försörjning med grundläggande geografisk information.

Efter FN-konferensen om hållbar utveckling i Rio i juni 2012 har insatser vidtagits för genomförandet av besluten från konferensen. Det avser bl.a. utveckling av globala hållbarhetsmål och arbetsformer för det 10-åriga ramverket av program för hållbar konsumtion och produktion. En svensk kontaktpunkt för ramverket har utsetts och arbetet inom FN-initiativet Partnership of Action on Green Economy (PAGE) stöds. Under svenskt ordförandeskap i Nordiska ministerrådet diskuterade miljöministrarna hur arbetet fortsatt ska bedrivas liksom också vid EU:s miljørådsmöte i juni 2013. Arbete har även påbörjats med att genomföra beslut från FN-konferensen i Rio med syfte att stärka det institutionella ramverket för hållbar utveckling. Beslutet innebär bl.a. ett stärkande av FN:s miljöprogram UNEP. Regeringen har deltagit aktivt i dessa processer. Det nationella arbetet för att genomföra EU:s strategi för tillväxt och jobb (EU 2020) rapporterades till riksdagen och kommissionen i Sveriges nationella reformprogram 2013. Översynen av EU:s Östersjöstrategi har bl.a. resulterat i ett nytt horisontellt arbetsområde benämnt hållbar utveckling och bioekonomi. Östersjöstaternas råds expertgrupp för hållbar utveckling samordnar arbetet med grön ekonomi. Östersjötoppmötet i S:t Petersburg i april 2013 uttalade sitt stöd till expertgruppens klimatanpassningsarbete.

3.6 Politikens inriktning

Det av riksdagen antagna generationsmålet slår fast att det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Detta förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang. De 16 miljö kvalitetsmålen uttrycker den miljömässiga dimensionen av politiken för en hållbar utveckling och arbetet med att uppnå miljö kvalitetsmålen och

generationsmålet utgör grunden för den nationella miljöpolitiken. Det miljöarbete som genomförs av alla samhällets aktörer bidrar till att miljö kvalitetsmålen nås. Regeringen konstaterar att 14 av de 16 miljö kvalitetsmålen inte bedöms som möjliga att nås till 2020 med de åtgärder och styrmedel som finns i dag enligt den årliga uppföljning Naturvårdsverket gjort. Uppföljningen visar även att vi i Sverige inte har full rådighet över åtgärder för att nå de ambitiöst formulerade målen. Även om Sverige länge verkat aktivt inom EU och i internationella sammanhang är vi långt från lösningen på många av de gränsöverskridande miljöproblemen. Ett sådant exempel är klimatfrågan där utsläppen av växthusgaser fortsätter att öka globalt sett. För fem av miljö kvalitetsmålen understryker Naturvårdsverket att huvuddelen av problemen inte kan lösas i Sverige. Det hindrar inte att beredskap för ytterligare åtgärder är nödvändig. Regeringen prioriterar under mandatperioden fyra områden, klimat, giftfri vardag, levande hav och vattendrag samt biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

3.6.1 Minskade klimatutsläpp

Färdplan 2050 och nationell klimatpolitik

För att nå målet om högst två graders global temperaturökning jämfört med förindustriell nivå måste alla länder vidta åtgärder. Regeringen står fast vid att Sverige fortsatt ska vara ett föregångsland på klimatområdet. Preliminär statistik visar att de svenska utsläppen av växthusgaser minskade med 5 procent mellan år 2011 och 2012 och uppgår nu till 58,3 miljoner ton koldioxid exklusive upptag och utsläpp från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk. Det är den lägsta noteringen sedan basåret för statistiken 1990. Utsläppen har nu minskat med ca 20 procent sedan år 1990, vilket tillsammans med internationella insatser gör att Sverige är på rätt väg när det gäller att nå riksdagens fastställda kortsiktiga etappmål för utsläppsminskningar till 2020. En ambitiös klimatpolitik förutsätter långsiktiga och kontinuerliga utsläppsminskningar nationellt och internationellt. Internationella klimati-

nsatser är nödvändiga komplement till den resurseffektiva och lågutsläppsbaserade utveckling som måste komma till stånd i det svenska samhället. Klimatpolitikens legitimitet vilar på att Sverige tar ansvar både för ytterligare teknikutveckling och långsiktiga strukturella förändringar inom landet och samtidigt bidrar till att utvecklingsländer tillvaratar de omedelbara och stora utsläppsminskningar som är möjliga.

I juni 2011 och mars 2012 ställde sig Sverige bakom slutsatser som välkomnade Europeiska kommissionens färdplan för en koldioxidsnål ekonomi, och erkände de så kallade milstolparna vilka uttrycker framtida delmål, som utgångspunkt för nödvändigt framtida arbete med omställning till en ekonomi med låga växthusgasutsläpp. Slutsatserna inbjöd alla medlemsstater till att ta fram nationella strategier för vägen mot en koldioxidsnål ekonomi. Enligt den EU-förordning om övervakning och rapportering av växthusgaser som antogs under våren 2013 ska medlemsstaterna senast januari 2015 rapportera till EU hur arbetet med och genomförandet av strategierna löper. I december 2012 presenterade Naturvårdsverket ett underlag till en svensk färdplan, vilken ger ett antal förslag till hur regeringens långsiktiga vision att Sverige år 2050 inte har några nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären ska kunna nås. Regeringen har för avsikt att under våren 2014 närmare beskriva hur det svenska arbetet för att nå visionen om noll nettoutsläpp 2050 ska genomföras.

Regeringen har inlett arbetet med den kontrollstation för klimat- och energipolitiken som ska genomföras 2015 där utsläppsutvecklingen i förhållande till målet kommer att analyseras noggrannare. I samband med kontrollstationen avser regeringen även att genomföra en översyn av arbetet med klimat Anpassning i Sverige.

De internationella insatserna kommer att fortsätta vara en viktig komponent i regeringens klimatpolitik. Regeringen gjorde i budgetpropositionen 2013 bedömningen att de internationella klimatinsatsernas bidrag till det svenska utsläppsminskningmålet bör uppgå till sammanlagt ca 40 miljoner ton för perioden t.o.m. år 2020. Insatserna bör huvudsakligen bestå av CDM men även andra och nya mekanismer kan användas. Fokus bör vara på förnybar energi, energieffektivisering och

avfallshantering med utrymme för andra eller nya typer av projekt om så bedöms lämpligt. Projekten ska tydligt bidra till hållbar utveckling. Inga industrigasprojekt av typ HFC23 bör ingå. En bred geografisk spridning bör eftersträvas och särskilda satsningar göras på minst utvecklade länder och små ö-nationer under utveckling. Leverans av utsläppsminskningenheter sker vanligtvis under en period på mellan fem och tio år och med viss tidsförskjutning i förhållande till projektgenomförande, vilket talar för att huvuddelen av behoven bör vara kontrakterade senast i slutet av 2016. Även andra skäl talar för en sådan tidsprofil; marknaden är för närvarande bräcklig till följd främst av flera parter otillräckliga åtaganden om utsläppsminskningar och en svag världsekonomi. Tyngdpunkten på förvärven bör därför ligga under de närmaste åren. På så sätt kan man också bidra till att upprätthålla marknadens och institutionernas funktion, mekanismernas bidrag till tekniköverföring, finansiering av klimatanpassning i fattiga länder och bidrag till värdländernas hållbara utveckling och kompetens i att övervaka, rapportera och verifiera utsläpp.

Fossiloberoende fordonsflotta

Att skynda på omställningen av den svenska bilparken till mer energieffektiva fordon med mycket låga utsläpp av koldioxid är en av de viktigaste miljöuppgifterna för regeringen. Trafikens utsläpp av växthusgaser minskade med fyra procent 2012 jämfört med året innan. De nya bilar som säljs har bränslesnålare motorer och andelen fordon som körs på biobränsle ökar. Dessutom minskade den totala mängden trafik på de svenska vägarna under 2012. Alltjämt står dock de inhemska transportererna för nära en tredjedel av de svenska utsläppen av koldioxid. I klimatpropositionen 2009 (prop. 2008/09:162) formulerades den långsiktiga prioriteringen om att Sverige år 2030 bör ha en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen. Sedan dess har regeringen vidtagit ett flertal åtgärder i syfte att bidra till att prioriteringen nås, men ytterligare utvecklade styrmedel kommer att krävas. Den supermiljöbilspremie om 40 000 kronor per bil som infördes 1 januari 2012 har utnyttjats väl och bidragit till marknadsintroduktion av bilar med extremt låga utsläpp av koldioxid, samtidigt som premien verkat

stödande för teknikutvecklingen. Nedsättningen av förmånsvärdet för elbilar, laddhybrider och gasbilar har stor betydelse för att styra nybilsförsäljningen mot mer miljöanpassade alternativ. Regeringen avser därför att förlänga nedsättningen till och med 2016. Ett kvotpliktssystem införs från maj 2014 för att säkerställa fortsatt låginblandning av biodrivmedel på marknaden. Det nationella demonstrationsprogrammet för utveckling av elbilar och laddhybrider som startade 2011 utvecklas vidare. Programmet gäller åren 2011–2015 och har en budgetram på 200 miljoner kronor. Som en del i programmet förstärks laddinfrastrukturen över hela landet. För att tydligt minska transportsektorns klimatpåverkan och långsiktigt bygga upp en svensk bilpark med låga utsläpp av växthusgaser, spelar EU:s krav på bilars utsläpp av koldioxid en betydande roll. Regeringen kommer fortsatt att verka för att ambitiösa krav ställs.

Under 2014 kommer frågan om en ökad differentiering i fordonsbeskattningen för att premiera nyförsäljning av fordon med låg klimatpåverkan att beredas.

I ett framtida transportsystem kommer alla transportslag att behöva utnyttjas effektivt och de bör i högre grad bära sina egna miljökostnader. Att underlätta kombitrafik, fler transporter på järnväg och en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen är viktiga delar i en omställning av transportsystemet. Det är också angeläget att samhällsplaneringen generellt främjar en hållbar och transporteffektiv samhällsstruktur. Regeringens infrastruktursatsningar som presenterades hösten 2012 kommer att ytterligare begränsa trafikens klimatpåverkan, bidra till att tillgodose nuvarande efterfrågan och möta en förväntad efterfrågeökning på järnvägstransporter. Som ett led i arbetet med en fossiloberoende fordonsflotta utsåg regeringen i juli 2012 en särskild utredare som ska kartlägga möjliga handlingsalternativ samt identifiera åtgärder för att reducera transportsektorns utsläpp. Utredaren ska även identifiera åtgärder som har betydelse för att uppnå den långsiktiga prioriteringen för 2030 samt är i linje med visionen för 2050 med avseende på transportsektorn. Utgångspunkten för utredningen är att hållbara förnybara drivmedel och elektricitet

behöver öka sina andelar i transportsektorn, samtidigt som fordonseffektiviteten bör förbättras och utsläppen av växthusgaser minska. Utredningen ska redovisa sitt betänkande till regeringen i december 2013.

Internationellt klimatarbete

Att minska utsläppen av växthusgaser är en global utmaning som därmed kräver globala lösningar. FN:s medlemsländer har enats om att jordens temperaturökning ska hållas under två grader, men de sammanlagda globala åtaganden om utsläppsminskningar som hittills har gjorts är otillräckliga för att det målet ska nås. Klimatförändringarna är tillsammans med bevarandet av biologisk mångfald, havsmiljö och giftfri miljö regeringens mest prioriterade miljöfrågor.

FN:s klimatpanel IPCC gjorde i sin fjärde utvärderingsrapport 2007 bedömningen att de globala klimatutsläppen minst behöver halveras till 2050 jämfört med 1990 för att undvika de värsta konsekvenserna. Den industrialiserade delen av världen behöver enligt IPCC minska sina utsläpp med upp till 95 procent under samma period.

IPCCs femte utvärderingsrapport är under utarbetande och den första delrapporten, om det vetenskapliga läget, presenteras i Stockholm i september 2013. Rapporten innefattar både en uppdatering om vilka globala utsläppsminskningar som krävs för att man ska kunna nå tvågradersmålet samtidigt som den redovisar forskningsläget vad avser konsekvenserna om målet inte kan nås.

En bred internationell överenskommelse om markant minskade utsläpp av växthusgaser efter 2020 är, vid sidan av ytterligare utsläppsminskningar före 2020, helt avgörande för att nå framgångar i det globala klimatarbetet. Besluten vid det sjuttonde partsmötet under klimatkonventionen i Durban i december 2011 lade grunden för en bred, rättsligt bindande överenskommelse. För att en sådan ska kunna nås krävs ett samarbete mellan fattiga länder som vill se långtgående globala utsläppsreduktioner och progressiva industriländer.

En verkningfull global klimatpolitik förutsätter att arbetet inte begränsas till det nationella territoriet. Sverige ska fortsätta samarbeta särskilt med de länder som har högst ambitioner på klimatområdet och som vill gå före. Med åtgärder såväl nationellt som internationellt kan

Sverige visa vägen för den omställning som är nödvändig runt om i världen. Endast om vi vidtar åtgärder såväl på hemmaplan som internationellt blir vi trovärdiga som engagerad aktör i internationella förhandlingar. Vi ska befästa vårt strategiska samarbete med fattiga utvecklingsländer i förhandlingarna genom lämpliga åtgärder såsom samarbete i CDM, bilaterala samarbeten och ett fördjupat samarbete med strategiska länder i det internationella klimatarbetet.

Regeringen anser att ett tydligt ledarskap behövs i klimatförhandlingarna och att EU bör befästa sin roll i detta avseende. För att EU:s politik ska bli tillräckligt ambitiös krävs att enskilda medlemsländer är beredda att gå före. Genom EU formuleras plattformen för en klimatpolitik där gemensamma krav och spelregler skapas över hela Europa inom ramen för den inte marknaden.

Målet för regeringen är att bidra till att EU driver en ambitiös och tydlig linje i de internationella klimatförhandlingarna. Regeringen anser att EU ska agera kraftfullt och konstruktivt för att åstadkomma ett globalt klimatavtal. De globala utsläppen måste minska. Avgörande för detta är att de stora utsläppsländerna reducerar sina utsläpp. Regeringen avser att under 2014 utveckla Sveriges utgångspunkter i de globala förhandlingarna. EU behöver redan nu inrikta sin politik mot det övergripande målet om 80 till 95 procents utsläppsminskning till år 2050.

Regeringen anser att EU behöver utarbeta och besluta om ett klimat- och energiramverk för 2030 så snart som möjligt för att ge europeiskt näringsliv och andra aktörer i samhället vägledning om EU:s klimat- och energipolitik bortom 2020. Likaså vill regeringen se en utveckling där EU:s mål för utsläppsminskningar gemensamt kan höjas från 20 procent till 30 procent till 2020.

Regeringen har sedan tidigare slagit fast att EU bör sätta mål för 2030 och 2040 på vägen mot målet för 2050. Regeringen anser att EU bör besluta om ett ambitiöst bindande mål för hur mycket unionens utsläpp av växthusgaser bör minska till 2030. Målet bör uppnås genom utsläppsminskningar både inom och utanför EU. Regeringen anser att 2030-målet bör sättas så att målet att minska utsläppen med 80 till 95 procent till 2050 kan uppfyllas på ett kostnads-effektivt sätt.

Det finns en tydlig koppling mellan EU:s interna klimatmål efter 2020 och förut-sättningarna för EU att bibehålla sin ledande roll i klimatförhandlingarna. EU bör därför besluta om utsläppsminskningssmål till 2030 före 2015 då den nya globala överenskommelsen ska antas.

Regeringen kommer att fortsätta verka för att EU:s handelssystem för utsläppsrätter ska utvecklas på ett sätt som säkerställer och främjar dess roll i den europeiska klimatpolitiken. Regeringen avser att ta en aktiv roll i de för-handlingarna som nu pågår för att stärka handels-systemets prissignal. Sverige ska därför verka för strukturella åtgärder som stärker handels-systemet och dess långsiktiga funktion.

Sverige ska fortsatt vara pådrivande för att EU ska stå fast vid sina tidigare åtaganden och för att EU skyndsamt ratificerar en andra åtagande-period under Kyotoprotokollet. Regeringen avser föreslå riksdagen att Sverige ratificerar den andra åtagandeperioden under Kyotoprotokollet under 2014.

Kompletterande initiativ

För att stödja och komplettera de inter-nationella klimatförhandlingarna inom ramen för Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar (UNFCCC) behövs kompletterande åtgärder i andra forum. Sveriges och EU:s exempel visar att det går att minska utsläppen samtidigt som goda förut-sättningar skapas för hållbar tillväxt och välfärd, och därmed för ett gott liv för medborgarna. Regeringen aviserade i BP 2013 avsikten att verka för att sprida kunskap om fördelarna associerade med omställning till samhällen med låga utsläpp av växthusgaser och för att lyfta detta högst upp på den globala agendan. Sverige har tagit initiativ till och deltar i det internationella projektet ”The Global Commission on the economy and climate”. Projektet har på kort tid samlat progressiva länder och centrala aktörer som IMF och Världsbanken. Arbetet bedöms kunna inverka positivt på klimatförhand-lingarna och på nationella åtaganden och åtgärder som krävs för att kunna hålla två-gradersmålet inom räckhåll. Vidare kommer Sverige att bidra till arbete inom t.ex. OECD för att bättre kunna värdera återkopplingar

mellan utvecklingen av ekosystemens tillstånd och ekonomiska prognoser.

Det av Sverige initierade globala partnerskapet för att minska utsläpp av kortlivade klimat-påverkande luftföroreningar (exempelvis sot, metan och marknära ozon) CCAC, har på kort tid attraherat ett stort antal länder och andra aktörer som Världsbanken och EU-kommissionen. Regeringens engagemang i partnerskapet fortsätter och nya initiativ tas för att bredda samarbetet ytterligare och för att bidra till utsläppsminskningar. För att verka för en utvecklad internationell utsläppshandel som medel för kostnadseffektiva åtgärder och ökad överföring av finansiella resurser till utvecklingsländerna fortsätter regeringen sitt engage-mang i Världsbankens partnerskap för marknadsutveckling, Partnership for Market readiness (PMR). Tillförlitlig statistik och uppföljning är en grundförutsättning för att en efter hand vidgad internationell handel med utsläppsrätter och påföljande internationella investeringar kan utvecklas.

Inom ramen för det nordiska samarbetet fort-sätter samarbetet med Peru och Vietnam för att utveckla förutsättningar och former för utvecklingsländernas insatser mot klimat-förändringar.

Fattiga länder och klimatfinansiering

Klimatförändringarna har en direkt koppling till utvecklingen i fattiga länderna, särskilt i de minst utvecklade länderna och för de mest sårbara befolkningsgrupperna där de försvårar fattigdomsbekämpning. Behovet av anpassning till pågående och kommande klimatför-ändringar är stort, liksom behovet av investe-ringar i hållbar energi.

Många fattiga drabbas särskilt av klimat-förändringar och Afrika är den kontinent i världen som förmodas drabbas hårdast av klimatförändringarna. Regeringen ser därför skäl till att stärka det globala samarbetet för att begränsa klimatförändringarna och prioritera arbetet för klimat- och miljömässigt hållbar utveckling i de länder där problemen är som störst. Samarbeten som tydligt gynnar de allra fattigaste samt värst drabbade länderna, exem-pelvis fattiga länder i Afrika, är prioriterade.

Enligt beslut på FN:s klimatmöten under 2010 och 2011 har höginkomstländerna ett åtagande om en målsättning att via olika finansieringskällor, privata, offentliga och

innovativa, mobilisera 100 miljarder dollar årligen per 2020 till åtgärder för begränsning av klimatutsläpp och anpassning till klimatförändringar i utvecklingsländer, i kontexten av meningsfulla och transparenta utsläppsminskningar. Den gröna klimatfonden kommer vara en viktig kanal för denna klimatfinansiering. Sverige fortsätter sitt engagemang för att operationalisera fonden.

Klimatanpassning

Arbetet med anpassning till ett förändrat klimat i Sverige stärks och samordnas, både på central och på regional nivå. Kunskap om klimatanpassning sprids och målet är att den ska genomsyra hela samhället och vara en del av myndigheters, kommuners och näringslivets verksamhet. Stora framtida kostnader kan därmed minskas eller till viss del undvikas. De positiva effekterna kan också bättre tas till vara. Förstärkningarna av anslaget för klimatanpassning genomförs i syfte att öka möjligheterna till ytterligare kunskapsinhämtning och förebyggande arbete.

Åtgärder för frisk luft och hälsa

Sveriges möjligheter att nå de nationella miljö kvalitetsmålen Frisk luft, Bara naturlig försurning och Ingen övergödning är starkt beroende av utsläppsminskningar i omgivande länder. Sverige har länge varit drivande i luftvårdsarbetet inom EU. Regeringen avser att verka för en ambitiös linje i förhandlingarna kring EUs kommande luftvårdspaket och för att ett utsläppstak för PM_{2,5} där sot ingår införs i lagstiftningen.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen 2013 sin avsikt att utreda möjligheten att ytterligare reglera användningen av dubbdäck lokalt. Arbetet intensifieras under 2014.

3.6.2 En giftfri vardag med fokus på barnen

Regeringens kemikaliepolitik har sitt fokus på att bättre skydda barnen genom att arbeta för en vardag fri från gifter. Grunden i arbetet utgörs av den handlingsplan för en giftfri vardag som regeringen uppdragit åt Kemikalieinspektionen att ta fram. I budgetpropositionen för 2014 höjer regeringen ambitionsnivån och satsar ytterligare resurser på området. Satsningen innebär att

regeringens uppdrag till Kemikalieinspektionen om att tillsammans med andra myndigheter och aktörer genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag intensifieras och vidareutvecklas fr.o.m. 2014.

Reach-förordningen är kärnan i EU:s kemikalielagstiftning och innebär ett stort steg framåt jämfört med tidigare lagstiftning. Reach-förordningen gäller i första hand produktion av industri- och konsumentkemikalier i EU och import av kemikalier till EU. En viktigare tillämpning gäller kemiska ämnen i varor och den svåraste tillämpningen här gäller import till EU från länder med svag eller ingen kemikaliekontroll. Arbetet inom Reach-förordningen handlar i dag främst om dagens kemikalier och om att fylla på Reach-förordningens s.k. kandidatlista. Förutom att listan fyller funktionen att tillhandahålla kandidatämnen för tillståndsprövning ger den även en viktig signal till användande företag att analysera möjligheter till och konsekvenser av ett utbyte av ämnet på sikt. Den extra satsningen i och med handlingsplanen för en giftfri vardag har inneburit att Sverige har kunnat vara mer aktivt när det gäller förslag till kandidatlistan. Denna inriktning behöver fortsätta.

Reach-förordningen reglerar kemikalier ämne för ämne. Denna ämnesvisa reglering är i det långa loppet inte ändamålsenlig och behöver utvecklas mot att mer reglera ämnesgrupper med likartade effekter/problem och effekter vid exponering för en kombination av olika ämnen. EU:s kemikalielagstiftning har blivit mer omfattande och ambitiös. Tillsynen av efterlevnaden av reglerna behöver anpassas till den ökade ambitionen i lagstiftningen och efterlevnaden säkerställas. Detta kan gälla såväl kunskap om och förståelse för lagstiftningen som regelrätta kontroller och analyser av kemiska ämnen i varor. Satsningen på handlingsplanen har gjort det möjligt för Kemikalieinspektionen att utöka varutillsynen. Denna inriktning bör fortsätta.

Kunskap är nyckeln till en framgångsrik kemikaliepolitik. Kunskap bereder vägen för att utveckla och skärpa kemikalieregleringen och ha kontroll över och kunna informera bland annat konsumenter om farliga ämnen i varor och leverantörskedjor. Kunskapen om hälso- och miljöfarliga egenskaper är fortfarande bristfällig. Detta gäller särskilt kunskap om hälso- och miljöegenskaper för lågvolyämnerna, det vill säga

ämnen som produceras i högst tio ton per år, och för nanomaterial och hormonstörande ämnen samt om kombinationseffekter av exponering från flera ämnen. Även kunskapen om ämnen i produkter och varor, liksom om den exponering människor och miljö utsätts för, är otillräcklig. De viktigaste åtgärderna är kunskapsuppbyggnad rörande nanomaterial, hormonstörande ämnen samt effekter av samtidig exponering för flera ämnen, så kallade kombinationseffekter, och att driva på inom EU för att utveckla datakraven i Reach beträffande ämnens miljö- och hälsoegenskaper. Handlingsplanen för en giftfri vardag är central när det gäller att sammanställa och ta fram ny kunskap i syfte att agera pådrivande i EU, men också globalt. Regeringen kommer att lägga fram en proposition om en strategi för Sveriges arbete för en giftfri miljö under hösten 2013. Propositionen ska bl.a. baseras på miljömålsberedningens delbetänkande Minska riskerna med farliga ämnen! – Strategi för Sveriges arbete för en giftfri miljö (SOU 2012:38) och Kemikalieinspektionens rapport Bättre EU-regler för en giftfri miljö (Rapport nr1/12).

Internationellt kemikaliearbete

FN:s målsättning på global nivå att kemikalier senast till 2020 ska produceras och användas på ett sådant sätt att skadliga effekter på hälsa och miljö blir så begränsade som möjligt ligger väl i linje med miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Vid FN:s miljökonferens som ägde rum i juni 2012 i Rio uppmanas länderna att ytterligare stärka åtgärder för att uppnå den överenskomna målsättningen. Med allt mer globala handelsmönster och en intensivare kemikalieanvändning blir de globala och regionala insatserna allt viktigare för att uppnå en giftfri vardag. Regeringen lanserade vid ett möte under konferensen Stockholm +40 i april 2012, inför Rio-mötet, ett initiativ om globala kemikaliefrågor med utgångspunkten att det bara var åtta år kvar till måläret 2020. Åtta fokusområden nämns i initiativet som kallas ”8 år – 8 steg, på väg mot en hållbar hantering av kemikalier 2020”. Dessa områden pekats ut som centrala områden där man anser att ytterligare insatser kommer att krävas på global nivå om globala målsättningar och åtaganden ska uppnås. Exempel på sådana områden är ”bättre information”, ”ökad koppling mellan miljö och hälsa”, ”resurseffektivitet”, ”stärkt miljöför-

valtning och kapacitetsuppbyggnad”. Inom ramen för en ”stärkt miljöförvaltning” bör Sverige även fortsättningsvis verka för möjligheten att reglera ytterligare ämnen på global nivå. Stärkt genomförande av befintliga åtaganden och en tydlig integrering av frågan i hållbarhets- och utvecklingsagendan kommer att bli centralt för att uppnå såväl miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö som globala målsättningar inom existerande konventioner. Fortsatt genomförande av politiken för global utveckling är också en viktig del av arbetet med giftfri miljö.

För att underlätta ett snabbt ikraftträdande av den nya Minamatakonventionen om kvicksilver kommer det att krävas insatser inom det globala kemikalieområdet under de närmaste åren. Ytterligare tillägg av ämnen till framför allt Stockholmskonventionens lista på farliga ämnen kommer att vara fortsatt viktiga för regeringens stöd till bredare kapacitetshöjande insatser inom ramen för den globala kemikaliestrategin, tillsammans med att insatser kopplade till information om kemikalier i varor fortsatt prioriteras.

Ekonomiska styrmedel

Kemikalieområdet styrs traditionellt genom regelstyrning. Regleringarna är oftast harmoniserade regler inom EU och lämnar begränsat utrymme för nationella åtgärder. Regeringen anser det därför intressant att närmare analysera om ekonomiska styrmedel kan fungera som komplement till regelstyrningen. Rätt utformade skatter och andra ekonomiska styrmedel har en stor potential att på ett kostnadseffektivt sätt bidra till att de uppsatta målen på miljöområdet kan nås. De kan gynna miljöanpassade alternativ vilket leder till att dessa snabbare kommer in på marknaden och/eller ökar sina marknadsandelar. De fungerar därmed även substitutions- och innovationsdrivande och har därför potential att verka tillväxt- och sysselsättningsfrämjande. Regeringen avser därför att, som närmare utvecklas i Förslag till statens budget, finansplan och skattefrågor avsnitt 6.26, tillsätta en särskild utredare för att analysera den roll som ekonomiska styrmedel kan spela för att minska förekomsten av eller risken för exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen i t.ex. kläder eller hemelektronik.

Ett annat viktigt marknadsbaserat styrmedel är miljökrav vid offentlig upphandling. Miljöstyrningsrådet och Kemikalieinspektionen

samarbetar för att offentliga aktörer ska ställa krav på giftfria produkter och tjänster. Kemikalieinspektionen har gett Miljöstyrningsrådet i uppdrag att hjälpa kommuner att upphandla giftfria produkter till förskolan. Handlingsplanen "En giftfri vardag" fokuserar mycket på barnen och en plats där de vistas stora delar av dygnet är just förskolan. Leksaker och andra produkter som barn kommer i kontakt med dagligen kan innehålla skadliga kemikalier. Miljöstyrningsrådets projekt Giftfri förskola ska skapa en guide till inköp och upphandling av giftfria produkter för förskolor. De nya miljökraven förväntas bli klara under 2014. Miljökrav vid offentlig upphandling, som totalt motsvarar ca 500 miljarder kronor per år, kan vara verksamt substitutions- och innovationsdrivande.

Kombinationseffekter och hormonstörande ämnen

Människa och miljö exponeras för en kombination av kemiska ämnen. Den kombinerade exponeringen av ämnen kan ge upphov till negativa effekter på människors hälsa och i miljön även om exponeringen av respektive ämne ligger under en s.k. nolleffektnivå. Exponering för en blandning av olika kemiska ämnen kan även innebära att den skadliga effekten blir större än hos de enskilda ämnena var och en för sig genom s.k. synergism. EU behöver ge hög prioritet åt att utveckla kunskapen om kombinationseffekter och hur de ska hanteras i EU-regelverken.

Exponeringen för hormonstörande ämnen kan bidra till störningar i de hormonella systemen hos både människor och djur. Det finns en oro för att riskerna för folkhälsosjukdomar p.g.a. exponeringen har underskattats. EU behöver ge hög prioritet åt att få de centrala rättsakterna på kemikalieområdet operationella genom att utveckla och fastställa kriterier för identifiering. Testmetoder och teststrategier behöver utvecklas för att täcka in hela spektrat av hormonstörande effekter. Relevant lagstiftning behöver ses över på ett systematiskt sätt och med syfte att säkerställa en hög skyddsnivå, särskilt vad gäller känsliga grupper som barn.

Bisfenol A är ett hormonstörande ämne som används i stora volymer i samhället och förekommer i många konsumenttillgängliga varor. De varor som hittills varit föremål för regeringens och myndigheternas granskning är barnmatsförpackningar, leksaker och barn-

artiklar, termopapper samt renoverade dricksvattenrör. Regeringen avser att tillsätta en utredning som ska fortsätta kartlägga användningen och uppskatta den totala exponeringen i samhället.

Specialreglerade kemikalier

Regeringen anser att det är av betydelse för uppnåendet av miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö att väsentligen minska miljöeffekterna av läkemedel liksom att långsiktigt säkra ett dricksvatten fritt från skadliga halter av läkemedelsrester för att skydda folkhälsan. Lagstiftningen på området är skild från övrig kemikalielagstiftning och präglas dels av en långtgående EU-harmonisering, dels av att skydda individens hälsa.

Läkemedelsproduktionen har under den senaste tioårsperioden i allt större utsträckning flyttats till lågkostnadsländer. I den utsträckning dessa saknar fungerande miljöskyddslagstiftning, kan det förekomma omfattande utsläpp av läkemedelssubstanser till vattenmiljön. Läkemedelslagstiftningen inom EU präglas av långtgående harmonisering. Syftet med den reglering som finns inom EU är att säkerställa läkemedels kvalitet och säkerhet. För humanläkemedel finns krav på att en miljöriskbedömning ingår i ansökan om godkännande. De eventuella miljörisker som identifieras får dock inte påverka godkännandeprocessen. De miljötester som EU ställer krav på vid godkännande av nya läkemedel har svårt att fånga upp läkemedels långsiktiga miljöpåverkan. Vidare saknas samlad information om läkemedelssubstansers miljödata. Regeringen avser hantera möjligheten att införa ett särskilt etappmål i syfte att öka miljöhänsynen i EU:s läkemedelslagstiftning och internationellt.

Regeringen bedömer att det behövs ett brett spektrum av riskbegränsande åtgärder i hela kedjan från utveckling av nya läkemedel, via tillverkning av aktiva substanser och andra komponenter, till utsläpp via avloppet i vår närmiljö. Att komplettera avloppsreningsverken med avancerade reningsmetoder skulle kunna reducera utsläppen av både läkemedelsrester och andra svårbehandlade föroreningar som inte kan renas bort i reningsverkens nuvarande processer. Regeringen satsar därför 32 miljoner kronor under de kommande fyra åren på att främja avancerad rening av avloppsvatten.

Konsumenter ska kunna känna sig trygga i att de kosmetiska och hygieniska produkter som de använder inte orsakar allergier eller andra hälso-problem, särskilt de produkter som används på barn. Användningen ska heller inte leda till skador i vattenmiljön. Regeringens satsning på handlingsplanen för en giftfri vardag har gjort det möjligt för Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket att främja initiativ i näringslivet för att byta ut farliga ämnen och därmed minska riskerna. Denna inriktning bör fortsätta. Sverige bör verka för processuella ändringar i EU:s lagstiftning så att det går snabbare att revidera olika bestämmelser om enskilda ämnen.

3.6.3 Levande hav, sjöar och vattendrag

Havs- och vattenarbetet är fortsatt högt prioriterat av regeringen. De åtgärder och mål som fastställts genom propositionen En sammanhållen svensk havspolitik (prop. 2008/09:170) och skrivelsen Åtgärder för levande hav (skr. 2009/10:213) är fortfarande centrala. För att få verkliga effekter i miljön krävs konkreta åtgärder och ett integrerat åtgärdsarbete för havs- och vattenförvaltning får allt större betydelse. Havs- och vattenmyndigheten har en central roll i detta sammanhang. Myndigheten ansvarar för frågor om bevarande och hållbart nyttjande av Sveriges sjöar, vattendrag och hav. Verksamheten omfattar vattenförvaltning, havsförvaltning, havsplanering och fiskförvaltning och myndighetens arbete är därför mycket viktigt för att stärka genomförandet av åtgärder. Andra centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner har också viktiga roller för att se till att åtgärdsarbetet fortgår i den takt som krävs för att uppsatta mål ska nås.

Genomförande av åtgärder för havs- och vattenmiljö i fokus

En viktig del av arbetet för havs- och vattenmiljön är det pågående genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten och EU:s havsmiljödirektiv. Målet för ramdirektivet för vatten är god ekologisk och kemisk status eller potential för EU:s sjöar, vattendrag och kustvatten samt god grundvattenkemisk och kvantitativ status för grundvatten till 2015. Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning samt de länsstyrelser

som är vattenmyndigheter har ett särskilt ansvar i genomförandet av direktivet.

År 2009 beslutade vattendelegationerna vid de fem länsstyrelser som är vattenmyndigheter om förvaltningsplaner, åtgärdsprogram och miljö-kvalitetsnormer för vattendistriktet. De myndigheter, länsstyrelser och kommuner som åtgärderna riktar sig till har nu ett ansvar för att genomföra de åtgärder som krävs för att målen enligt ramdirektivet för vatten ska nås i tid. Parallellt har arbetet med att utforma de framtida åtgärdsprogrammen påbörjats.

För havsmiljödirektivet är målet god miljöstatus för havet till 2020. Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram en inledande bedömning av förvaltningsområdena Östersjön och Nordsjön. Myndigheten har även fastställt föreskrifter för vad som kännetecknar god miljöstatus för dessa förvaltningsområden, samt miljö-kvalitetsnormer med indikatorer som ska vara vägledande för hur god miljöstatus ska uppnås. Grunden läggs nu för framtagande av det första åtgärdsprogrammet i genomförandet av havsmiljödirektivet vilket ska vara på plats i december 2015. Genomförandet ska påbörjas senast i slutet av 2016. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för detta arbete. Ett allt mer integrerat genomförande av åtgärder för att nå målen i direktiven blir ett viktigt verktyg för att uppnå de vattenanknutna miljö-kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag samt Grundvatten av god kvalitet.

Under hösten 2012 presenterade EU-kommissionen sitt meddelande ”Blueprint – för att skydda Europas vattenresurser”. Inom ramen för detta arbete utvärderades samtliga medlemsstaters förvaltningsplaner inom ramen för vattendirektivet. En generell slutsats från kommissionen var att genomförandet av befintlig lagstiftning behöver förbättras. För Sveriges del pekade kommissionen särskilt på vikten av bättre miljöövervakning. De nya kraven på övervakning som har kommit med vattendirektivet och som även kommer med havsmiljödirektivet kräver utökad miljöövervakning i både sötvatten och i havet. Övervakningen är också mycket central för att utvärdera effekterna av vidtagna åtgärder. Regeringen ser därför ett behov av att göra en översyn av miljöövervakningen samt möjligheten att bättre integrera recipientkontrollen med

nationell övervakning för att optimera insatserna.

Både internationellt samarbete och lokalt engagemang

En inriktning på det konkreta åtgärdsarbetet behöver ske på bred front, på internationell, nationell, regional och lokal nivå. Ett åtgärdsinriktat och samordnat internationellt samarbete inom de regionala havsmiljökonventionerna, Oskar, för Nordostatlanten och Helcom för Östersjön, har stor betydelse för genomförandet av havsmiljödirektivet. Inom Oskar prioriterar Sverige bland annat arbetet med marina skyddade områden, skydd av hotade arter och habitat samt arbetet med marint skräp. Inom Östersjösamarbetet Helcom är Sverige fortsatt pådrivande för att öka genomförandetakten så att de flesta av åtgärderna i Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP) kommer på plats senast 2016. BSAP är också en viktig komponent i EU:s Östersjöstrategi som skapar ytterligare möjligheter till ett projektinriktat samarbete för att förbättra havsmiljön. Prioriterade frågor är miljöanpassning av sjöfarten, att motverka övergödning och då särskilt genom minskade näringsutsläpp från jordbruket, skydd av biologisk mångfald samt farliga ämnen.

Det internationella arbetet är viktigt men det är också nödvändigt att fokusera på nationella och lokala åtgärder i vatten- och havsmiljöarbetet. I svenska kommuner växer sig engagemanget för att delta i internationella projekt, liksom att vidta lokala åtgärder, allt starkare. Att stärka det lokala engagemanget är nödvändigt för att nå resultat i åtgärdsarbetet. Regeringen inför därför en permanent förstärkning om 75 miljoner kronor per år fr.o.m. 2014 för lokala vattenvårdsprojekt (LOVA).

Innovation och tillväxt stärker åtgärdsarbetet

Regeringen arbetar för en politik som både ger oss friska hav och vatten och samtidigt stärker välfärden. Ett aktivt åtgärdsarbete för levande hav och vattendrag har stor betydelse för samhällsekonomin. Ett innovationsinriktat åtgärdsarbete kan även bidra till att skapa nya arbetstillfällen och stärka utvecklingen av miljöteknik, t.ex. inom vattenrening och biogasproduktion. Den maritima strategin som regeringen avser att presentera under våren 2014 ska tydliggöra det fortsatta arbetet med svensk havspolitik och hur den ska bidra till att skapa

hållbar tillväxt, välfärd och god havsmiljö. De globala vattenfrågorna blir också allt viktigare. Befolkningsstillväxt, urbanisering och ekonomisk utveckling ökar efterfrågan på energi och livsmedel och skapar ett ohållbart tryck på de globala vattenresurserna. Regeringen anser därför att det är viktigt med en integrerad förvaltning av vattenresurser, energiproduktion och livsmedelsförsörjning.

Tydliga regelverk och förbättrad tillsyn

Utöver ett stärkt åtgärdsarbete krävs fortsatt arbete med att utveckla lagstiftning och andra styrmedel för att komma till rätta med miljöproblemen i havs- och vattenmiljön.

För att öka åtgärdstakten avseende enskilda avlopp gav regeringen Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att under 2013 ta fram förslag på styrmedel och nödvändiga författningsändringar gällande enskilda avlopp. Uppdraget redovisas i september. Tydligare regelverk kommer att hjälpa den enskilde fastighetsägaren att försäkra sig om att man har ett lagligt avlopp och stödja kommunerna i deras tillsynsarbete.

Regeringen tillsatte 2012 Vattenverksamhetsutredningen (M 2012:01) i syfte att se över regelverket rörande vattenverksamheter. Utredningen har lämnat ett delbetänkande. Ytterligare ett delbetänkande redovisas den 1 oktober och slutbetänkandet kommer att lämnas i maj 2014.

I utredningens uppdrag ligger att utredaren ska föreslå de ändringar i reglerna som behövs för att miljörettens grundläggande principer såsom principen om att förorenaren betalar och principen om att bästa möjliga teknik ska användas, får genomslag även i den vattenrättsliga regleringen. Föreslagna ändringar ska säkerställa att alla tillståndspliktiga vattenverksamheter har tillstånd i överensstämmelse med de miljökrav som ställs i miljöbalken och EU-rättslig reglering, samtidigt som en väl fungerande markavvattning och en fortsatt hög regler- och produktionskapacitet i den svenska vattenkraftproduktionen eftersträvas. Utredningens resultat blir en viktig del i arbetet med att förbättra havs- och vattenmiljön.

Arbetet för en ny svensk havsplanering fortsätter. Havsplaneringsutredningens betänkande Planering på djupet (SOU 2010:91) har remissbehandlats och förslaget bereds inom Regeringskansliet. Havs- och vatten-

myndigheten som ska arbeta med en kommande statlig havsplanering driver arbetet med förberedelser vidare i samarbete med kustlänsstyrelserna. Myndigheten deltar även tillsammans med regeringen i det internationella samarbetet om havsplanering. I Östersjöregionen har det samarbetet kommit särskilt långt inom Helcoms och Vasabs (Vision and strategies in the Baltic Sea Region) gemensamma arbetsgrupp för havsplanering. Denna har getts en central roll för havsplanering i EU:s Östersjöstrategi. Vidare presenterade EU-kommissionen i mars 2013 ett förslag till direktiv om upprättande av en ram för havsplanering och integrerad kustförvaltning. Förhandlingar i rådet om förslaget till direktiv inleddes i mars 2013.

3.6.4 Biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Regeringen bedömer det som centralt att effektivisera arbetet med biologisk mångfald och ekosystemtjänster i Sverige. Våra ekosystem måste vara så pass resilianta, vid t.ex. förändringar i klimatet, att de kan vidmakthålla ekosystemtjänsterna.

Proposition om biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Regeringen avser att intensifiera arbetet för att stoppa förlusten av biologisk mångfald och av ekosystemtjänster senast till 2020 samt i möjligaste mån återställa dem. Regeringen har för avsikt att under våren 2014 lägga fast den politiska inriktningen för detta arbete i en särskild proposition. Regeringen satsar 11 miljoner kronor 2014, 24 miljoner kronor 2015 och 27 miljoner kronor per år fr.o.m. 2016 för detta ändamål. Arbetet ska ske i linje med den strategiska planen som antogs vid CBD:s (Convention on Biological Diversity, Konventionen om biologisk mångfald) partsmöte i Nagoya 2010 liksom i linje med EU:s strategi för biologisk mångfald som antogs 2011 samt i linje med generationsmålet och berörda nationella miljö kvalitetsmål och etappmål.

Regeringen planerar att i propositionen beskriva den nödvändiga balansen mellan konkreta åtgärder för bevarande så som skydd, förvaltning och restaurering av värdefulla naturområden, utvecklad miljöhänsyn i samt utveckling av grön infrastruktur. Aspekter som

artskydd och bekämpning av invasiva främmande arter bör också integreras. Miljömålsberedningen lämnade i juni 2013 ett delbetänkande om långsiktigt hållbar markanvändning vilket kommer att utgöra ett underlag till propositionen.

Grön infrastruktur

För att den biologiska mångfalden ska kunna säkras för framtiden behövs insatser på rätt ställen och med rätt metoder både på land och i havs- och vattenmiljön. Tillskapandet av en grön infrastruktur kräver planering, effektivisering och optimering av naturvårdsinsatserna. Växt- och djurarter ska kunna sprida sig i landskapet och i vattenmiljön på ett naturligt sätt. Sker inte detta riskerar arter eller artpopulationer att bli isolerade på enskilda platser och negativa effekter som inavel och lokalt utdöende kan bli resultatet. Försvagade artpopulationer kan i sin tur innebära försvagade ekosystem med begränsningar i produktionen av ekosystemtjänster. Brukares intresse för ekosystemen och de frivilliga naturvårdsåtgärder som vidtas är mycket viktiga och bör lyftas fram och integreras i detta arbete.

Naturvårdsverket redovisar i september 2013 regeringsuppdraget att ta fram ett förslag till en handlingsplan för grön infrastruktur på regional nivå. Regeringen vill i samband med detta bidra till att förbättra och utveckla dialogen mellan naturvårdare, markägare, brukare, forskare m.fl. så att även deras kunskaper kommer till användning och att planeringen kan ske på ett sätt som också harmonierar med det hållbara brukandet.

Skydd av naturområden

Väl fungerande nationalparker, Natura 2000-områden och naturreservat utgör tillsammans med biotopskyddsområden och naturvårdsavtal basen för skyddet av värdefulla naturområden och kommer att vara en fortsatt viktig del av svensk naturvård. Regeringen har en tydlig ambition att skyddsvärda skogar inte ska avverkas utan bevaras antingen med formellt skydd eller genom frivilliga avsättningar. Ytterligare värdefulla områden, såsom gammelskog, ska ges ett långsiktigt skydd och förvaltas väl. Regeringen avser att arbeta vidare med att utveckla tillämpningen av olika typer av bevarandeinstrument för biologisk mångfald.

Förvaltning av livskraftiga rovdjursstammar

Regeringens mål med rovdjurspolitiken är att Sverige ska ha livskraftiga stammar av varg, björn, järv, lo och kungsörn i arternas naturliga utbredningsområden samtidigt som beslut som rör förvaltningen av rovdjurens fattas nära människor som lever i rovdjurens närhet.

Utgångspunkten för förvaltningen av våra rovdjur är att arterna ska ha gynnsam bevarandestatus. Sverige ska uppfylla art- och habitatdirektivets och fågeldirektivets förpliktelser och samtidigt slå vakt om människors livsförutsättningar i hela landet.

Det är regeringens uppfattning att rovdjurspolitiken blir trovärdig om den förenar olika intressen och förankras bland människor. Därför ska samarbetet utvecklas med boende på landsbygden, jägare, samer, naturvårdsorganisationer och övriga föreningar som finns representerade i viltförvaltningsdelegationerna.

En viktig del av rovdjursförvaltningen är de adaptiva förvaltningsplaner för varg, björn, järv, lo och kungsörn som Naturvårdsverket har utvecklat under året.

För att säkerställa en gynnsam bevarandestatus för varg har Naturvårdsverket och Statens jordbruksverk fått förlängt uppdrag (M2012/3438/Nm) till och med 2014 att genomföra åtgärder som ökar den genetiska mångfalden.

För att ytterligare stärka arbetet med en vargstam med gynnsam bevarandestatus fortsätter Sverige, Norge och Finland att arbeta efter den överenskommelse på politisk nivå som träffades 2011 om ett utökat och stärkt samarbete mellan länderna (M2011/2778/Nm).

Regeringen har i propositionen En hållbar rovdjurspolitik (prop. 2012/13:191) föreslagit att riksdagen godkänner ett nytt övergripande och långsiktigt mål för rovdjurspolitiken och nya mål för varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i Sverige, inklusive referensvärden för populationsstorlek och utbredningsområde. Regeringen gör även bedömningen att dessa arter har uppnått gynnsam bevarandestatus i Sverige.

Strandskydd

Under 2009 och 2010 trädde nya bestämmelser om strandskydd i kraft. Ett skäl till att man ville ändra de gamla reglerna var att det förekom brister i strandskyddsregleringen och dess tillämpning. Bristerna bedömdes bl.a. kunna leda

till att strandskyddet successivt urholkades – åtminstone i delar av landet. Ambitionen var att utveckla ett ändamålsenligt strandskydd som beaktade behovet av utveckling i hela Sverige, särskilt i många landsbygder, samtidigt som ett långsiktigt skydd av strändernas natur- och friluftsvärden inte äventyrades. Det finns indikationer som tyder på att ändringarna av strandskyddsreglerna inte har fyllt sina syften i alla delar, har tillämpats olika över landet och har lett till oavsedda effekter. Regeringen har mot denna bakgrund under 2012 och 2013 beslutat om tre insatser i syfte att utveckla tillämpningen av strandskyddsreglerna – ett uppdrag till Naturvårdsverket och Boverket att göra en utvärdering och översyn av utfall och tillämpning av de nya reglerna (M2012/3437/Nm), ett stöd till kommuner m.fl. för att utveckla deras planeringsarbete för att underlätta för attraktivt boende på landsbygden (förordning 2012:545 om stöd till planeringsinsatser för landsbygdsutveckling i strandnära lägen), samt en informations- och kompetensinsats om strandskyddsreglerna (dir. 2013:27), med inrättande av en särskild delegation för en långsiktig tillämpning av strandskyddsreglerna. Uppdraget till Naturvårdsverket och Boverket innebär att myndigheterna ska göra en utvärdering och översyn av tillämpning och utfall av de nya strandskyddsreglerna, samt vid behov föreslå ändringar. Myndigheterna ska bland annat även analysera och redogöra för vilka konsekvenserna kan bli om lättnader i strandskyddet vid mindre sjöar och vattendrag utanför högexploaterade områden införs. Enligt ett tilläggsuppdrag ska uppdraget redovisas senast den 1 oktober 2013. Redovisningen kommer därefter att beredas inom Regeringskansliet.

Klimat och biologisk mångfald

Det är inte möjligt att hejda förlusten av biologisk mångfald till 2020 utan att också begränsa klimatförändringarna. För att nå de långsiktiga klimatmålen behöver man arbeta integrerat med biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Därför är det viktigt att anpassa åtgärder så att de ger synergier och så att insatser för förstärkt koldioxidinlagring inte skadar biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Regeringen avser att i det fortsatta arbetet med miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan även ta hänsyn till övriga miljö kvalitetsmål och att söka synergier med

dessa i förslag till åtgärder för att minska klimatpåverkan. Detta kan ske bland annat genom att ta fram kriterier för hur biologisk mångfald och ekosystemtjänster ska adresseras när klimatåtgärder genomförs. Även arbetet med grön infrastruktur är ett sätt att utveckla synergier.

Artskydd

I enlighet med etappmålet om hotade arter och naturtyper ska åtgärdsprogram för att uppnå gynnsam bevarandestatus för hotade arter och naturtyper vara genomförda eller under genomförande under 2015.

Inom ramen för arbetet med den planerade propositionen om biologisk mångfald och ekosystemtjänster planerar regeringen att integrera artskyddsfrågorna.

Landsbygdsprogrammet

Utformningen av det svenska Landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020 kommer att vara av stor betydelse för möjligheterna att uppnå vad som uttrycks i preciseringarna av flera miljö kvalitetsmål, inte minst för målen Ett rikt odlingslandskap och Ingen övergödning. Arbetet med att stärka odlingslandskapets natur- och kulturvärden förutsätter miljöeffektiva åtgärder, och i dessa delar har Landsbygdsprogrammets stöd givit goda resultat. Regeringen avser därför att för kommande period ge hög prioritet åt miljöåtgärder i Landsbygdsprogrammet.

Invasiva främmande arter

I enlighet med etappmålet om invasiva främmande arter ska invasiva främmande arters effekter i Sverige avseende biologisk mångfald vara bedömda senast 2015. Då ska även prioriterade insatser för bekämpning ha inletts. Regeringen förstärkte från och med 2013 utgiftsområde 20 med 5 miljoner kronor och avser att denna förstärkning ska gälla till och med 2016.

Arbetet med invasiva främmande arter fokuserar i dagsläget framför allt på att bekämpa mårhund, och regeringen avser att utveckla samarbetet mellan de nordiska länderna i frågan.

Arbete inom EU och internationellt med biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Miljöutmaningarna är gränsöverskridande och det nationella arbetet är via EU-samarbetet tätt sammanlänkat med det globala. Med utgångspunkt från viktiga förhandlingar de senaste åren

ska arbetet med hållbar utveckling inom ramen för de planetära gränserna fortsätta. Det är viktigt att tydliggöra beroendeförhållandet mellan biologisk mångfald, utvecklingsfrågor och klimatarbetet. Här är de globala målen från Nagoya fortsatt vägledande för arbetet till 2020, liksom slutsatserna från Rio+20.

Under 2014 kommer ett nytt partsmöte att hållas inom ramen för konventionen om biologisk mångfald. Regeringen ska fortsätta att verka för att bidra till denna process, vilket också innefattar förhandlingarna kring att hitta nya innovativa mekanismer för mobilisering av resurser för genomförandet.

En del av arbetet inom EU:s strategi för biologisk mångfald syftar till att färdigställa nätverket Natura 2000. Arbetet har nu kommit in i den fas som klargör vilka åtgärder som behövs för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för i nätverket utpekade arter och naturtyper och kostnader relaterade till detta. Ett intensivt arbete pågår för att samtliga områden inom nätverket ska få status som SAC (Special Area of Conservation särskilt bevarandeeområde). Regeringen avser att under 2014 utse alla områden till SAC som antagits i nätverket fram till 2007.

Arbetet med att reglera den internationella handeln med hotade arter sker inom ramen för CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora). Konventionen utgör en viktig del av regeringens arbete, inte minst utifrån ett ekosystemtjänstperspektiv. För att kunna nyttja jordens resurser på ett uthålligt sätt krävs att krafttag tas för att stävja brottsligheten kring internationell handel med djur och växtarter. De satsningar som i dag sker inom CITES måste stärkas och få en stabil kontinuitet och uppföljning. Vidare är det viktigt att verksamma system finns för att effektivt knyta ihop berörda internationella organisationer, vilket var en av slutsatserna från det sextonde partsmötet med konventionen i mars 2013. Inom Sverige har regeringen påbörjat ett sådant arbete.

Vid det tionde partsmötet för konventionen om biologisk mångfald beslutades om ett internationellt fördrag (Nagoyaprotokollet) om tillträde till genetiska resurser under konventionen samt en rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid deras användning (eng. Access and Benefit-Sharing, ABS). EU och dess medlemsstater ställde sig bakom beslutet

och Sverige har tillsammans med EU och flertalet medlemsstater undertecknat fördraget. Rådet har antagit slutsatser om ett snabbt genomförande och ikraftträdande av protokollet. Som ett steg mot en ratifikation av Nagoya-protokollet inom EU presenterade EU-kommissionen i oktober 2012 ett förslag om en förordning om ABS. Regeringen arbetar nu för att en EU-förordning ska kunna beslutas och genomföras nationellt under 2014.

3.6.5 Övriga områden

Grön ekonomi

Klimat, miljö- och energiutmaningarna utgör en möjlighet för teknik-, varu och tjänsteutveckling inom alla branscher. Affärsmöjligheter kan skapas för svenska företag i och med den växande globala efterfrågan på hållbara och resurseffektiva varor och tjänster. En utveckling mot en grön ekonomi kan innebära möjligheter till nya jobb inom vissa sektorer i både stads- och landsbygdsregioner. Bland initiativen för genomförandet av EU 2020-strategin är innovations- och resurseffektivitetsflaggskeppen för närvarande av särskild betydelse ur miljösynpunkt. Inom ramen för innovation har kommissionen tagit initiativ till ett partnerskap för råvaror med särskild inriktning på mineraler och skog. Miljöministern deltar i en högnivå-panel som antagit en strategisk plan för genomförandet. I enlighet med kommissionens färdplan för resurseffektivitet pågår fortsatt en samlad kartläggning av pågående nationellt arbete i syfte att identifiera behov av nya åtgärder. Miljöskadliga subventioner ska också kartläggas. Detta sker i nära samarbete med myndigheterna med ansvar inom miljömålssystemet. Avsikten är att stärka kopplingen till generationsmålet och miljö kvalitetsmålen i miljömålssystemet och därmed även integrera åtgärder för hållbar konsumtion och produktion. På motsvarande sätt ska insatser inom miljöteknik och innovationer stödja måluppfyllelsen. Med erfarenhet av genomförda innovationsdialoger på tema hav respektive klimat-anpassning kommer nya sådana arrangeras på utvalda områden. Grön tillväxt är också ett bärande tema för den granskning av Sveriges miljöpolitik som Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) genomför under 2013–2014.

Resurseffektivitet står högt på dagordningen globalt, inom EU och i Sverige. Avfall är en viktig resurs som kan utnyttjas betydligt mer. Ett väl fungerande omhändertagande av avfall är en av de nödvändiga infrastrukturerna i samhället. Avfallspolitiken syftar till att omhänderta avfallet på ett långsiktigt hållbart sätt så att miljöpåverkan kan minimeras och avfallet som en resurs kan utnyttjas igen. Avfallshanteringens infrastruktur omfattar såväl insamling och transport som omhändertagande i olika former. Hushåll, offentliga verksamheter och företag är beroende av att offentliga eller privata aktörer tar hand om avfallet. Avfallshanteringens infrastruktur ska ses som en del av övrig samhällsplanering och utformas på ett energi- och resurseffektivt sätt och så att hållbar konsumtion kan främjas. Detta måste ske med ett långsiktigt perspektiv. I städer och tätorter finns goda förutsättningar för en väl utbyggd infrastruktur av hållbara, tekniska försörjningssystem för transporter, energiförsörjning, avfallshantering samt vatten och avlopp. Dessa kan också integreras med varandra. Exempelvis kan avfall vara en resurs för att producera biobränsle och biogödsel genom rötning för att användas som drivmedel för stadsbussar och gödsling av åkermark, för att producera värme och energi genom förbränning eller för att återvinna material i produkter som råvara för produktion. Insamlingssystemens utformning är en förutsättning för att kunna uppnå allt detta.

I Sverige sker avfallshanteringens betydligt mer resurseffektivt i dag jämfört med i början av 1990-talet. Vi har blivit allt bättre på att utnyttja materialet och energin som finns i avfallet. Att se till att det uppstår så lite avfall som möjligt ger miljövinster som ofta är betydligt större än de miljövinster som avfallet ger vid energi- eller materialåtervinning. I de fall avfall ändå uppstår behöver vi bli ännu bättre på att ta hand om materialet och energin i avfallet på ett effektivt sätt. Vi har också mycket att vinna på att minska mängden farliga ämnen i avfallet. Ett renare avfall underlättar återvinning och minskar risken för spridning av farliga ämnen från avfallshanteringens. Att arbeta för en resurseffektiv material- och avfallshantering, fri från farliga ämnen, är viktigt för att nå det övergripande målet för miljöpolitiken i Sverige. I september 2012 redovisade Avfallsutredningen sitt betänkande Mot det hållbara samhället – resurseffektiv avfallshantering (SOU 2012:56).

Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition med förslag på hur Avfallsutredningens förslag ska omhändertas och hur avfallspolitiken ska utformas framöver.

I april redovisade Naturvårdsverket sitt treåriga uppdrag för en särskild satsning på minskad nedskräpning. Uppdraget har inneburit att Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning för att hjälpa kommunerna i att förebygga och hantera problem med nedskräpning. Uppdraget har genomförts i samarbete och dialog med framför allt stiftelsen Håll Sverige Rent men också med andra berörda aktörer.

I augusti redovisade Naturvårdsverket sitt regeringsuppdrag om hållbar återföring av fosfor. Regeringen avser att sända underlaget på remiss och därefter bereda förslagen vidare.

Internationellt

Det är angeläget att arbetet med framtagande av globala hållbarhetsmål som ett led i utfallet från FN-konferensen i Rio 2012 tydligt integrerar miljöaspekter samt att regeringen ger fortsatt stöd ges till genomförandet av det tioåriga ramverket av program för hållbar konsumtion och produktion samt FN-initiativet PAGE (Partnership for Action on Green Economy). Regeringen ska fortsätta att vara pådrivande i genomförandet av de reformer av FN:s miljöprogram UNEP som beslutades på FN-konferensen om hållbar utveckling i Rio 2012.

Regeringen fäster stor vikt vid det bilaterala samarbetet med länder som har en stor påverkan på den regionala och globala miljön och är av strategisk betydelse för det globala miljöarbetet. Regeringen kommer under 2014 fortsatt att bedriva miljösamarbete med prioriterade länder såsom Ryssland, Kina, Indien och Brasilien samt se över möjligheten till samarbete med ytterligare strategiskt prioriterade länder.

Attraktiva livs- och boendemiljöer

Sveriges hållbara tillväxt är beroende av de miljöer människor bor och verkar i. Under perioden 2012–2014 genomför därför regeringen initiativet Attraktionskraft Sverige, i syfte att lyfta och främja förutsättningarna för att utveckla attraktiva livs- och boendemiljöer. Initiativet genomförs inom ramen för regeringens befintliga politik och åtgärder

inom miljöpolitiken medverkar till att främja attraktiva livs- och boendemiljöer för både människor och företag. Under 2014 kommer Attraktionskraft Sverige att fördjupa dialogen inom de frågeställningar som anses vara mest centrala för att skapa förutsättningar för attraktivitet, se mer under utgiftsområde 19 Regional tillväxt avsnitt 2.6.3.

3.7 Fonder

3.7.1 Batterifonden

Miljöavgiften på bly- och kvicksilverbatterier avskaffades den 1 januari 2009 när förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier trädde i kraft. Utöver ränteintäkter från Riksgäldskontoret har Batterifonden därmed inte några intäkter från sådana batterier. Regeringen har beslutat om att inestående medel i Batterifonden ska fördelas enligt följande: 404 miljoner kronor till insamling och återvinning av de batterier som sattes på marknaden före den 1 januari 2009, 40 miljoner kronor till återbetalning av miljöavgifterna för batterier som exporteras ut ur Sverige, 20 miljoner kronor till Naturvårdsverkets kostnader för prövning av frågor om utbetalning av medlen samt tillsyn, 4 miljoner kronor till slutförvar av det kvicksilver som utvunnits från kvicksilverbatterierna samt 100 miljoner kronor till informationsinsatser för att upprätthålla och utveckla kunskapsnivån avseende batteriinsamling. Resterande medel, 205 miljoner kronor, avsätts till forskning för utveckling av miljövänliga och kostnads-effektiva återvinningsmetoder för alla typer av batterier och ackumulatörer samt till fordons-energirelaterad batteriforskning. Fondens medel kommer att fördelas över minst en sexårsperiod räknat från 2009 med hänsyn tagen till faktorer som batteriers tekniska livslängd och omloppstid i samhället samt så kallad lagringseffekt.

Under 2012 har ur Batterifonden använts 43 666 316 kronor för insamling av blybatterier och 3 546 022 kronor för Naturvårdsverkets handläggning. Behållningen uppgick den 31 december 2012 till 728 miljoner kronor.

Energimyndigheten beslutade i februari 2013 om ett nytt forsknings- och utvecklingsprogram som kallas Batterifondsprogrammet och som inriktas mot teknikområdena batteriåteranvändning/-återvinning och fordonsbatterier. Det löper över sju år med start i mars 2013. Medel betalas ut från Naturvårdsverket när projekten beviljas stöd.

3.7.2 Kadmiumbatterifonden

Den avgift som Naturvårdsverket enligt 24 § förordning om producentansvar för batterier (2008:834) tar ut för nickelkadmiumbatterier fonderas fr.o.m. den 1 januari 2010 i en ny fond. Fonden består av fonderade miljöavgifter på slutna kadmiumbatterier. Avgiften är 300 kr/kg batteri och betalas av den producent som sätter batteriet på den svenska marknaden. Medlen får användas till ersättning för sortering, återvinning och bortskaffning av nickelkadmiumbatterier samt för information om hantering av dessa batterier. Medel får även användas för Naturvårdsverkets hantering och administration av avgifterna.

Under 2012 har ur Kadmiumbatterifonden använts 2 miljoner kronor för insamling och återvinning och 4,5 miljoner kronor för administration. Den 31 december 2012 uppgick Kadmiumbatterifonden till 18,7 miljoner kronor.

3.7.3 Kärnavfallsfonden

Kärnavfallsfonden har till uppgift att förvalta de medel som ska betalas av den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor. Tillståndshavarna är skyldiga att betala avgifter och ställa säkerheter. Avgifterna finansierar bl.a. kostnader för att ta hand om använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall, en säker avveckling och rivning av kärnkraftverken samt forskning och utveckling inom området. Avgifterna beräknas i förhållande till den energi som levereras och bestäms av regeringen efter förslag av Strålsäkerhetsmyndigheten. De avgiftsskyldiga ska även betala en avgift till staten som ett kostnadsbidrag för slutlig hantering av restprodukter från kärnteknisk verksamhet

som har ett samband med framväxten av det svenska kärnkraftsprogrammet.

Kärnavfallsfonden anger i årsredovisningen för 2012 att avgiftsinbetalningarna under året uppgick till 2 412 miljoner kronor (1 041 miljoner kronor 2011). Utbetalningarna uppgick under samma tid till 1 735 miljoner kronor (1 392 miljoner kronor 2011). Det verkliga värdet (marknadsvärdet) av Kärnavfallsfonden ökade under 2012 med 2 850 904 000 kr till 50 816 552 000 kronor vid årets utgång (47 966 miljoner kronor vid 2011 års utgång).

3.8 Budgetförslag

3.8.1 1:1 Naturvårdsverket

Tabell 3.4 Anslagsutveckling 1:1 Naturvårdsverket

Tusental kronor

År	Utfall	367 606	Anslags-sparande	10 844
2012	Utfall	367 606		10 844
2013	Anslag	370 206 ¹	Utgifts-prognos	371 882
2014	Förslag	377 231		
2015	Beräknat	381 240 ²		
2016	Beräknat	386 864 ³		
2017	Beräknat	395 529 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 376 243 tkr i 2014 års prisnivå.

³ Motsvarar 375 231 tkr i 2014 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 375 230 tkr i 2014 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Naturvårdsverkets förvaltningsutgifter inklusive myndighetens utgifter för att administrera de verksamheter som finansieras via sakanslaget.

Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till utvecklingsarbete som andra än Naturvårdsverket organiserat och som främjar de verksamheter som Naturvårdsverket ansvarar för.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.5 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2012	11 860			
Prognos 2013	10 000			
Budget 2014	10 000			

Intäkterna från offentligrättslig verksamhet för 2012 uppgick till 11,9 miljoner kronor, varav 7,6 miljoner kronor från miljöskyddsavgifter som redovisas mot inkomsttitel 2537 Miljöskyddsavgifter och 4,2 miljoner kronor från övrig offentligrättslig verksamhet som redovisas mot inkomsttitel 2552.

Intäkterna har minskat med 0,3 miljoner kronor under 2012 jämfört med 2011. För 2013 beräknas avgifterna till 10 miljoner kronor varav 6 miljoner från miljöskyddsavgifter.

Tabell 3.6 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2012	21 185	21 532	-347
(varav tjänsteexport)			
Prognos 2013	19 800	19 800	0
(varav tjänsteexport)			
Budget 2014	19 800	19 800	0
(varav tjänsteexport)			

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 2 miljoner kronor för 2014 och 1 miljon kronor för 2015 tillförs anslaget för utveckling av konsumentinformation inom ramen för handlingsplanen för en giftfri vardag.

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.7 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:1 Naturvårdsverket

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013 ¹	370 206	370 206	370 206	370 206
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	10 780	15 839	22 592	31 390
Beslut	-3 181	-4 223	-5 342	-5 462
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt ³	-574	-582	-592	-605
Förslag/beräknat anslag	377 231	381 240	386 864	395 529

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2013. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2015–2017 är preliminär. ³ Anslaget minskar fr.o.m. 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med e-förvaltningsprojekt som genomförs i statsförvaltningen.

Regeringen föreslår att 377 231 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Naturvårdsverket* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 381 240 000 kronor, 386 864 000 kronor respektive 395 529 000 kronor.

3.8.2 1:2 Miljöövervakning m.m.

Tabell 3.8 Anslagsutveckling 1:2 Miljöövervakning m.m.

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2012	Utfall	291 370	1 344	
2013	Anslag	292 714 ¹		285 671
2014	Förslag	292 714		
2015	Beräknat	292 714		
2016	Beräknat	292 714		
2017	Beräknat	292 714		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för miljömåls-uppföljning, för miljöövervakning, för statsbidrag till ideella miljöorganisationer och till verksamhet vid Swedish Water House och för arbete med miljökrav i offentlig upphandling och miljöledningssystem. Anslaget får även användas till utgifter för internationell miljöövervakning samt internationell rapportering som följer av EU-direktiv och andra internationella åtaganden.

Kompletterande information

I förordningen (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket samt i förordningen (2011:619) med instruktion för Havs- och vattenmyndigheten anges att myndigheterna ska fördela medel för miljöövervakning, uppföljning av miljökvalitetsmålen och internationell rapportering.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 92 000 000 kronor 2015–2018.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behöver ett bemyndigande för att Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten ska kunna teckna fleråriga avtal med de aktörer som utför övervakning i program som löper över flera år.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 92 000 000 kronor 2015–2018.

Tabell 3.9 Beställningsbemyndigande – 1:2 Miljöövervakning

Tusental kronor

	Utfall 2012	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017-2018
Ingående åtaganden	37 169	26 899	62 090			
Nya åtaganden	22 645	80 000	81 000			
Infriade åtaganden	-32 915	-44 809	-51 090	-48 000	-19 000	-25 000
Utestående åtaganden	26 899	62 090	92 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	82 000	92 000	92 000			

Regeringens överväganden

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2013–2016 beräknats enligt följande:

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:2 Miljöövervakning

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	292 714	292 714	292 714	292 714
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	292 714	292 714	292 714	292 714

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår därmed att 292 714 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 292 714 000 kronor, 292 714 000 kronor respektive 292 714 000 kronor.

3.8.3 1:3 Åtgärder för värdefull natur

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:3 Åtgärder för värdefull natur

Tusental kronor

År	Slagslag	Beräknat	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2012	Utfall	614 538	997	
2013	Anslag	619 535 ¹		604 629
2014	Förslag	636 535		
2015	Beräknat	649 535		
2016	Beräknat	652 535		
2017	Beräknat	647 535		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för insatser för skötsel och förvaltning av skyddad natur, bevarande och restaurering av biologisk mångfald och insatser för friluftsliv. Anslaget får särskilt användas till utgifter

- för skötsel av skyddade områden, naturvårdsförvaltning och fastighetsförvaltning,
- för artbevarande och viltförvaltning, samt
- i samband med skötsel och övrig förvaltning av värdefull natur.

Kompletterande information

Bestämmelser om statsbidrag finns i förordningen (2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt samt i Laponiaförordningen (2011:840).

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 210 000 000 kronor 2015–2037.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal ska kunna tecknas som avser, förvaltning av värdefulla naturområden, medfinansiering i större EU-projekt och samverkansavtal med statliga myndigheter. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2014 anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 210 000 000 kronor 2015–2037.

Tabell 3.12 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur

Tusental kronor

	Utfall 2012	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017–2037
Ingående åtaganden	204 427	186 094	210 000			
Nya åtaganden	82 390	117 647	111 300			
Infriade åtaganden	-100 723	-93 741	-111 300	-112 348	-90 331	-7 321
Utestående åtaganden	186 094	210 000	210 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	190 000	210 000	210 000			

Regeringens överväganden

För arbete med biologisk mångfald och ekosystemtjänster föreslår regeringen att anslaget tillförs 11 miljoner kronor 2014, 24 miljoner kronor 2015 och 27 miljoner kronor per år fr.o.m. 2016.

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar för 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.13 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:3 Åtgärder för värdefull natur

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	619 535	619 535	619 535	619 535
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	17 000	30 000	33 000	28 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	636 535	649 535	652 535	647 535

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår därmed att 636 535 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 649 535 000 kronor, 652 535 000 kronor respektive 647 535 000 kronor.

3.8.4 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tusental kronor

	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2012	421 334	51 283	
2013	Anslag	416 718 ¹	406 204
2014	Förslag	418 018	
2015	Beräknat	433 018	
2016	Beräknat	498 018	
2017	Beräknat	528 018	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för att inventera, undersöka och åtgärda förorenade områden som behöver saneras och efterbehandlas samt för att ta fram prioriteringsunderlag. Anslaget får även användas till utgifter för att åtgärda saneringsobjekt som är särskilt angelägna ur risksynpunkt och till akuta saneringsinsatser. Anslaget får vidare användas till utgifter för att inventera om det förekommer objekt som förorenats av en statlig organisation som inte längre finns kvar, och i så fall genomföra ansvarsutredningar och nödvändiga undersökningar av dessa. Anslaget får även användas till utgifter för omhändertagande av historiskt radioaktivt avfall från icke-kärnteknisk verksamhet.

Kompletterande information

Bestämmelser om statsbidrag finns i förordningen (2004:100) om avhjälpande av föroreningskadorna och statsbidrag för sådant avhjälpande.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 000 000 000 kronor 2015–2023.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal ska kunna tecknas för insatser som rör inventering, undersökningar och åtgärder för att sanera och efterbehandla förorenade områden. Bemyndigandet för 2014 föreslås öka med 188 miljoner kronor för att även fortsättningsvis kunna bevilja större och fleråriga efterbehandlingsprojekt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 000 000 000 kronor 2015–2023.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget minskar med 7 miljoner kronor 2014 och med 20 miljoner kronor per år fr.o.m. 2015 för finansiering av ökade kostnader för arbetet med biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.15 Härledning av anslagsnivån 2014–2017 för 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	416 718	416 718	416 718	416 718
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	1 300	16 300	81 300	111 300
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	418 018	433 018	498 018	528 018

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 418 018 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 433 018 000 kronor, 498 018 000 kronor respektive 528 018 000 kronor.

Tabell 3.16 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

	Utfall 2012	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017–2023
Ingående åtaganden	623 114	675 232	778 570			
Nya åtaganden	454 342	427 000	610 000			
Infriade åtaganden	-402 224	-323 662	-418 000	-430 000	-400 000	-140 570
Utestående åtaganden	675 232	778 570	970 570			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	718 000	812 000	1 000 000			

3.8.5 1:5 Miljöforskning

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:5 Miljöforskning

Tusental kronor

2012	Utfall	87 617	Anslags- sparande	446
2013	Anslag	88 173 ¹	Utgifts- prognos	86 052
2014	Förslag	82 162		
2015	Beräknat	82 693 ²		
2016	Beräknat	94 609 ³		
2017	Beräknat	95 673 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 82 161 tkr i 2014 års prisnivå.

³ Motsvarar 93 233 tkr i 2014 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 93 234 tkr i 2014 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för miljöforskning främst till stöd för arbete med miljö kvalitetsmålen, miljöbalken och underlag för internationellt förhandlingsarbete.

Anslaget får även användas till utgifter för statens andel av den forskning som bedrivs samfinansierat med näringslivet vid IVL Svenska Miljöinstitutet AB.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:5 *Miljöforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2015–2017.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behöver ett bemyndigande för att Naturvårdsverket ska kunna teckna avtal om fleråriga miljöforskningsprojekt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:5 *Miljöforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2015–2017.

Regeringens överväganden

Ansvaret för Sveriges deltagande i IPCC flyttas från Naturvårdsverket till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut. Finansiering av deltagandet har tidigare skett från anslaget 1:5 *Miljöforskning*. Regeringen föreslår att fr.o.m. 2014 överförs 1 miljon kronor per år till anslaget 1:9 *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* för detta ändamål.

Regeringen föreslår att anslaget minskar med 5 miljoner kronor per år 2014–2015 för finansiering av fortsatt klimatanpassning.

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.18 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:5 Miljöforskning

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013 ¹	88 173	88 173	88 173	88 173
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	123	694	1 426	2 433
Beslut	-5 000	-5 032	6 161	6 230
Överföring till/från andra anslag	-1 000	-1 006	-1 015	-1 026
Övrigt ³	-134	-135	-136	-138
Förslag/ beräknat anslag	82 162	82 693	94 609	95 673

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2013. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2015–2017 är preliminär.

³ Anslaget minskas fr.o.m. 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med e-förvaltningsprojekt som genomförs i statsförvaltningen.

Regeringen föreslår att 82 162 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Miljöforskning* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 82 693 000 kronor, 94 609 000 kronor respektive 95 673 000 kronor.

Tabell 3.19 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:5 Miljöforskning

Tusental kronor

	Utfall 2012	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017
Ingående åtaganden	55 661	35 038	93 771			
Nya åtaganden	48 581	80 000	60 000			
Infriade åtaganden	-69 204	-21 267	-53 500	-65 000	-17 000	-18 271
Utestående åtaganden	35 038	93 771	100 271			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	102 000	102 000	102 000			

3.8.6 1:6 Kemikalieinspektionen

Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:6 Kemikalieinspektionen

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2012	189 200	7 511	
2013	Anslag	194 260 ¹	195 179
2014	Förslag	216 327	
2015	Beräknat	200 398 ²	
2016	Beräknat	205 755 ³	
2017	Beräknat	210 229 ⁴	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 197 864 tkr i 2014 års prisnivå.

³ Motsvarar 199 807 tkr i 2014 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 199 807 tkr i 2014 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kemikalieinspektionens förvaltningsutgifter.

Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Internationella kemikaliese-kretariatet.

Anslaget får användas för utgifter för att täcka eventuellt underskott i prövningsverksamheten inom det svenska rapportörsprogrammet (SERP) rörande riskbedömning av befintliga och nya verksamma ämnen i bekämpningsmedel.

Anslaget får användas för utgifter för att betala Livsmedelsverkets och Statens jordbruks- verk för nationell prövning av växtskyddsmedel och biocidprodukter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.21 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rätts- lig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2012	74 324	12 398	83 804	2 918
Prognos 2013	51 055	14 160	99 060	-33 845
Budget 2014	103 555	14 160	99 760	17 955

Tabell 3.22 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt -kost- nad)
Utfall 2012	1511	1511	0
(varav tjänsteexport)	1511	1511	0
Prognos 2013	550	550	0
(varav tjänsteexport)	550	550	0
Budget 2014	0	0	0
(varav tjänsteexport)	0	0	0

Kemikalieinspektionens avgiftsbelagda verksamhet finansieras huvudsakligen genom avgifter som anges i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken och förordningen (2013:63) om bekämpningsmedelsavgifter.

Intäkterna från kemikalieavgifter m.m. redovisas mot inkomsttitel 1457. Intäkterna från bekämpningsmedelsavgifter redovisas mot inkomsttitel 1454. Övriga inkomster av statens verksamhet redovisas på inkomsttitel 2811. Kemikalieinspektionen har bl.a. enligt miljö-tillsynsförordningen rätt att ta ut varuprover för tillsyn. Det finns även stöd i lagstiftningen för att företag i vissa fall ska stå för de kostnader som uppkommer i samband med undersökning

och analys av varuprover inom tillsynen. Kemikalieinspektionen redovisar viss avgiftsfinansierad verksamhet där myndigheten disponerar medlen. Detta omfattar framför allt prövningsverksamheten avseende verksamma ämnen i bekämpningsmedel enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 98/8/EG av den 16 februari 1998 om utsläppande av biocidprodukter på marknaden och Europaparlamentets och rådets förordning 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG.

Kemikalieinspektionen är utsedd rapportör och utför inom svenska rapportörsprogrammet (SERP), för EU:s räkning, riskbedömning av befintliga och nya verksamma ämnen i bekämpningsmedel.

Kemikalieinspektionens avgiftsbelagda verksamhet avseende den nationella prövningen av bekämpningsmedel har gått med underskott under flera år och myndigheten når inte målet om full kostnadstäckning. Kemikalieinspektionen inkom under 2012 till regeringen med ett förslag till ny avgiftskonstruktion avseende bekämpningsmedelsavgifterna i syfte att lösa problemen. En nära relaterad fråga är myndighetens problem med att korta handläggningstiderna. Myndigheten når på detta område inte verksamhetens mål.

I februari 2013 fattade regeringen beslut om en ny förordning avseende bekämpningsmedelsavgifterna. Den nya förordningen innebär bl.a. att avgifterna för ansökningar om nationellt godkännande av bekämpningsmedel generellt höjs och att avgifterna differentieras utifrån ärendenas komplexitet. Även årsavgifterna höjs. Förordningen innebär också en anpassning till de ärendetyper som finns i EU-förordning om växtskyddsmedel och den nyligen beslutade EU-förordningen om biocidprodukter. Förordningen innebär vidare att avgifter införs för den prövning som Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk gör i samband med ansökningar om godkännande av bekämpningsmedel. Vissa avgiftsområden avseende den nationella prövningen av bekämpningsmedel är oförändrade och föremål för ytterligare utredning genom särskilda regeringsuppdrag till

Kemikalieinspektionen respektive Naturvårdsverket.

Den avgiftsrelaterade verksamheten på myndigheten som rör allmänkemikalier är eftersatt. Antalet registrerade produkter har en stigande trend, men ökningen har planat ut. Under 2012 avsatte Kemikalieinspektionen ca 30 miljoner kronor för den avgiftsrelaterade verksamheten avseende allmänkemikalier. I takt med att antalet produkter ökar, ökar även intäkterna till inkomstitel. Kemikalieinspektionen disponerar inte avgifterna och anslaget har inte justerats i motsvarande nivå som intäkterna till statsbudgeten ökat. Till dags dato har ett ackumulerat överskott uppstått som uppgår till ca 78 miljoner kronor.

Regeringen beslutade i slutet av juni 2012 bl.a. om ändringar i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Syftet med ändringen var bl.a. att förenkla debiteringen av kemikalieavgifter. Systemet med en preliminär och slutlig kemikalieavgift slopades i och med ändringen och ersattes av en skyldighet att betala kemikalieavgift i efterhand när den faktiska produktionen eller importen är känd. Förordningsändringen trädde i kraft den 1 januari 2013. Ändringen förväntas innebära att lägre inkomster levereras till inkomstiteln under 2013 eftersom någon preliminär avgift inte kommer att tas ut i förskott det året. Nästkommande år och framöver blir avgiften fullständig. Borttagandet av den preliminära avgiften påverkar totalt sett inte inkomsten utan medför enbart en engångseffekt under första året. Eftersom preliminära avgifter inte tas in kommer avgiftsintäkterna för kemikalieavgifter 2013 således att bli betydligt lägre jämfört med 2012 (enligt prognos 2 miljoner kronor jämfört med ca 44 miljoner kronor).

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 17 miljoner kronor tillförs anslaget 2014, 25 miljoner kronor 2015 och 27 miljoner kronor 2016–2020 för att intensifiera och vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag.

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017. Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.23 Härledning av anslagsnivån 2013–2016, för 1:6 Kemikalieinspektionen

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	194 260	194 260	194 260	194 260
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	5 308	7 863	11 249	15 718
Beslut	17 000	-1 481	494	505
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt ³	-241	-244	-248	-254
Förslag/ beräknat anslag	216 327	200 398	205 755	210 229

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2013. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2015–2017 är preliminär.³ Anslaget minskas fr.o.m. 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med e-förvaltningsprojekt som genomförs i statsförvaltningen.

Regeringen föreslår därmed att 216 327 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Kemikalieinspektionen* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget uppgå till 200 398 000 kronor, 205 755 000 kronor respektive 210 229 000 kronor.

3.8.7 1:7 Internationellt miljösamarbete

Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:7 Internationellt miljösamarbete

Tusental kronor

2012	Utfall	169 279	Anslags- sparande	15 689
2013	Anslag	189 031 ¹	Utgifts- prognos	162 525
2014	Förslag	190 906		
2015	Beräknat	191 031		
2016	Beräknat	149 031		
2017	Beräknat	149 031		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för internationellt miljösamarbete. Anslaget får användas för utgifter för medlemsavgifter och stöd till internationella organisationer samt för internationellt samarbete. Anslaget får användas för utgifter för långsiktigt samarbete med länder av strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatsamarbetet.

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till WHO International Programme for Chemical Safety (IPCS), OECD Pesticide Programme, OECD Biocide Programme, OECD Working Group on Harmonisation of Regulatory Oversight in Biotechnology och OECD Expanded Special Programme och andra internationella organisationer på kemikalieområdet.

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgifter till Internationella atomenergiorganet (IAEA) och Sveriges bidrag till IAEA:s Technical Assistance and Cooperation Fund.

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges årliga bidrag till FN:s miljöfond som utgör kärnan i finansieringen av FN:s miljöprogram UNEP:s verksamhet, samt till stöd till olika aktiviteter inom FN:s miljöprogram UNEP.

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgifter i de internationella organisationerna EUMETSAT, ECMWF och WMO. Anslaget får användas för kostnader för finansiering av medlemsavgifter i EUMETNET.

Tabell 3.25 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:7 Internationellt miljösamarbete

Tusental kronor

	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017-2019
Ingående åtaganden				
Nya åtaganden	6 000			
Infriade åtaganden		-3 000	-1 500	-1 500
Utestående åtaganden	6 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	6 000			

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:7 *Internationellt miljösamarbete* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 6 000 000 kronor 2015–2019.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behöver ett bemyndigande om ekonomiska åtaganden för att Naturvårdsverket ska kunna säkerställa en effektiv användning av anslaget. Gemensamma insatser med andra länder föregås av omfattande förhandlingar och långsiktiga samarbeten som innebär åtaganden på längre perioder än ett år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:7 *Internationellt miljösamarbete* ingå ekonomiska åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 6 000 000 kronor 2015–2019.

Regeringens överväganden

För att uppnå en tydligare och samlad finansiering av bidraget till Agende 21 för Östersjön – Baltic 21 överförs 125 000 kronor till anslaget 1:1 *Avgifter till internationella organisationer* under utgiftsområde 5 Internationell samverkan.

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:7 Internationellt miljösamarbete

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	189 031	189 031	189 031	189 031
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	2 000	2 000	-39 500	-39 500
Överföring till/från andra anslag	-125		-500	-500
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	190 906	191 031	149 031	149 031

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 190 906 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Internationellt miljösamarbete* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget uppgå till 191 031 000 kronor, 149 031 000 kronor respektive 149 031 000 kronor.

3.8.8 1:8 Supermiljöbilspremie

Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:8 Supermiljöbilspremie

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2012	20 000	0	
2013	Anslag 80 000 ¹		78 075
2014	Förslag 100 000		
2015	Beräknat 0		
2016	Beräknat 0		
2017	Beräknat 0		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för supermiljöbilspremierna, dvs. utgifter för bidrag till fysiska och juridiska personer som har förvärvat en ny supermiljöbil.

Kompletterande information

I förordningen (2011:1590) om supermiljöbilspremie finns bestämmelser om supermiljöbilspremierna. Anslaget används för att främja introduktionen av bilar med utsläpp av koldioxid under 50 gram per kilometer.

Regeringens överväganden

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017. Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.28 Härledning av anslagsnivån 2012–2016, för 1:8 Supermiljöbilspremie

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	80 000	80 000	80 000	80 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	20 000	-80 000	-80 000	-80 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	100 000	0	0	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 100 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Supermiljöbilspremie* för 2014.

3.8.9 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tabell 3.29 Anslagsutveckling 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tusental kronor

År	Utfall	2014	Anslags-sparande	413
2012	Utfall	210 411		
2013	Anslag	202 672 ¹	Utgifts-prognos	198 199
2014	Förslag	218 136		
2015	Beräknat	220 885 ²		
2016	Beräknat	224 443 ³		
2017	Beräknat	229 276 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 218 136 tkr i 2014 års prisnivå.

³ Motsvarar 218 136 tkr i 2014 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 218 136 tkr i 2014 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget används för Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts (SMHI) förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.30 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2012	21 800	21 300	500
(varav tjänsteexport)			
Prognos 2013	67 400	64 700	2 700
(varav tjänsteexport)			
Budget 2014	70 000	68 000	2 000
(varav tjänsteexport)	21 800	21 300	500

Tabell 3.31 Affärsverksamhet

Tusental kronor

	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2012	201 900	206 200	-4 300
(varav tjänsteexport)	53 300	54 300	-1 000
Prognos 2013	160 800	162 800	-2 000
(varav tjänsteexport)	57 000	57 000	0
Budget 2014	156 000	155 000	1 000
(varav tjänsteexport)	58 000	57 000	1 000

SMHI:s uppdragsverksamhet och affärsverksamhet finansieras med avgifter. Uppdragsverksamheten sker inom ramen för SMHI:s myndighetsansvar men bekostas helt av andra myndigheter. Affärsverksamheten bedrivs på kommersiella villkor på en helt eller delvis konkurrenssatt marknad.

Omsättningen i uppdragsverksamheten 2012 var 21,8 miljoner kr och resultatet positivt 0,5 miljoner kronor. Under 2013 kommer omsättningen i uppdragsverksamheten att öka med 46 miljoner kronor och affärsverksamheten minska med ungefär samma belopp. Bakgrunden till detta är de förutsättningar som kommer att gälla för vädertjänst till det civila flyget. SMHI har sedan lång tid varit leverantör av vädertjänster till det civila flyget. Luftfartsverket har varit uppdragsgivare och SMHI har levererat tjänsterna inom ramen för sin affärsverksamhet. Genom avregleringen av flyget är Luftfartsverket inte längre ensam leverantör av flygtrafiktjänster. SMHI har därför ansökt om att bli utnämnd leverantör med ensamrätt för flygväder inom svenskt luftrum. Efter beslut om designering bör vädertjänsterna hänföras till uppdragsverksamhet dvs. betraktas som en myndighetsamverkan.

Resultatet för uppdragsverksamheten väntas bli svagt positivt 2013-2014. Affärsverksamhetens omsättning var under 2012 201,9 miljoner kronor och resultatet negativt 4,3 miljoner kronor. För 2013 väntas en omsättning på 161 miljoner kronor och ett resultat som fortfarande är negativt men mindre än 2012. År 2014 väntas intäkterna vara i nivå med kostnaderna.

Regeringens överväganden

Ansvar för Sveriges deltagande i IPCC flyttas från Naturvårdsverket till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut. Finansiering av deltagandet har tidigare skett från anslaget 1:5 *Miljöforskning*. Regeringen föreslår att fr.o.m. 2014 överförs 1 miljon kronor per år till anslaget 1:9 *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* för detta ändamål från anslaget 1:5 *Miljöforskning*.

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.32 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	202 672	202 672	202 672	202 672
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	4 523	7 134	10 514	15 104
Beslut	10 000	10 126	10 289	10 511
Överföring till/från andra anslag	1 000	1 013	1 029	1 051
Övrigt ³	-59	-60	-61	-62
Förslag/beräknat anslag	218 136	220 885	224 443	229 276

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2013. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2015–2017 är preliminär.

³ Anslaget minskas fr.o.m. 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med e-förvaltningsprojekt som genomförs i statsförvaltningen.

Regeringen föreslår att 218 136 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 220 885 000 kronor, 224 443 000 kronor respektive 229 276 000 kronor.

3.8.10 1:10 Klimatanpassning

Tabell 3.33 Anslagsutveckling 1:10 Klimatanpassning

		Tusental kronor	
2012	Utfall	103 643	Anslags-sparande 12 260
2013	Anslag	102 000 ¹	Utgifts-prognos 94 542
2014	Förslag	110 000	
2015	Beräknat	115 000	
2016	Beräknat	12 000	
2017	Beräknat	0	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för klimatanpassning såsom förebyggande och kunskaps-höjande insatser, för att förebygga och begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar. Anslaget får även användas för de administrativa utgifter som insatserna medför.

Tabell 3.34 Beställningsbemyndigande – 1:10 Klimatanpassning

Tusental kronor

	Utfall 2012	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016
Ingående åtaganden	23 752	17 000	60 000		
Nya åtaganden	17 000	60 000	22 000		
Infriade åtaganden	-23 752	-17 000	-30 000	-30 000	-22 000
Utestående åtaganden	17 000	60 000	52 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	25 000	60 000	52 000		

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:10 *Klimatanpassning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 52 000 000 kronor 2015 och 2016.

Skälen för regeringens förslag: För att avtal om det fleråriga projektet med en nationell markmodell (höjddatabas) ska kunna tecknas behöver regeringen ett bemyndigande. Bemyndigandet föreslås minskas med åtta miljoner kronor jämfört med 2013. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:10 *Klimatanpassning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 52 000 000 kronor 2015 och 2016.

Regeringens överväganden

Anslaget ökas med 8 miljoner kronor per år 2014–2015 för klimatanpassning.

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.35 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:10 Klimatanpassning

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	102 000	102 000	102 000	102 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	8 000	13 000	-90 000	-102 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	110 000	115 000	12 000	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 110 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Klimatanpassning* för 2014. För 2015 och 2016 beräknas anslaget till 115 000 000 kronor respektive 12 000 000 kronor.

3.8.11 1:11 Inspire

Tabell 3.36 Anslagsutveckling 1:11 Inspire

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2012	48 126		1 874
2013	Anslag	20 000 ¹	19 519
2014	Förslag	20 000	
2015	Beräknat	20 000	
2016	Beräknat	20 000	
2017	Beräknat	0	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att samordna det fortsatta arbetet med att genomföra Inspiredirektivet i svensk lagstiftning. Anslaget får även användas för kostnader för en nationell portal samt för merkostnader som följer av direktivet. Direktivets genomförande regleras genom bestämmelser i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation

Kompletterande information

I förordningen (2010:1770) om geografisk miljöinformation finns ytterligare bestämmelser om direktivets genomförande.

Regeringens överväganden

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.37 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:11 Inspire

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	20 000	20 000	20 000	20 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				-20 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	20 000	20 000	20 000	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 20 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Inspire* för 2014. För 2015 och 2016 beräknas anslaget till 20 000 000 kronor respektive 20 000 000 kronor.

3.8.12 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Tabell 3.38 Anslagsutveckling 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Tusental kronor

2012	Utfall	736 741	Anslags-sparande	824
2013	Anslag	502 565 ¹	Utgifts-prognos	490 474
2014	Förslag	672 565		
2015	Beräknat	666 565		
2016	Beräknat	676 565		
2017	Beräknat	672 565		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser och åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer. Anslaget får användas för statsbidrag, medfinansiering av EU-medel, medlemskap i internationella organisationer samt för utvärdering av ovan angivna insatser och åtgärder.

Kompletterande information

I förordningen (2004:660) finns bestämmelser om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. I havsmiljöförordningen (2010:1341) finns bestämmelser om förvaltning av kvaliteten på havsmiljön. I förordningen (2009:381) finns bestämmelser om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt. I förordningen (1982:840) finns bestämmelser om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag. I förordningen (1998:1343) finns bestämmelser om stöd till fiskevården. I rådets förordning (EG)nr 199/2008 av den 25 februari 2008 finns bestämmelser om insamling, förvaltning och utnyttjande av uppgifter inom fiskerisektorn och till stöd för vetenskapliga utlåtanden rörande den gemensamma fiskeripolitiken.

Tabell 3.39 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Tusental kronor

	Utfall 2012	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017–2018
Ingående åtaganden	149 268	84 378	129 950			
Nya åtaganden	13 619	90 000	52 000			
Infriade åtaganden	-78 509	-44 428	-52 103	-55 092	-48 842	-25 913
Utestående åtaganden	84 378	129 950	129 847			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	155 000	145 000	130 000			

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:12 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 130 000 000 kronor 2015–2018.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behöver ett bemyndigande för att Havs- och vattenmyndigheten ska kunna teckna avtal om fleråriga åtgärder. Bemyndigandet för 2014 föreslås minska med 15 miljoner kronor jämfört med 2013. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:12 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 130 000 000 kronor 2015–2018.

Regeringens överväganden

För fortsatt finansiering av lokala vattenvårdsprojekt, LOVA, föreslår regeringen att anslaget tillförs 75 miljoner kronor per år fr.o.m 2014. För arbete med avancerad rening av avloppsvatten föreslår regeringen att anslaget tillförs 10 miljoner kronor per år 2014–2015, 7 miljoner kronor 2016 och 5 miljoner kronor 2017. För arbete med att utveckla selektiva fiskeredskap föreslår regeringen att anslaget tillförs 10 miljoner kronor per år 2014–2016 och 8 miljoner kronor 2017.

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.40 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:12 Havs- och vattenmiljö

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	502 565	502 565	502 565	502 565
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	170 000	164 000	174 000	170 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	672 565	666 565	676 565	672 565

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 672 565 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 666 565 000 kronor, 676 565 000 kronor respektive 672 565 000 kronor.

3.8.13 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Tabell 3.41 Anslagsutveckling 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2012	Utfall	60 934		4 034
2013	Anslag	93 000 ¹		90 763
2014	Förslag	115 000		
2015	Beräknat	133 000		
2016	Beräknat	153 000		
2017	Beräknat	153 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser för internationella klimatinvesteringar som syftar till att uppfylla det svenska etappmålet för begränsad klimatpåverkan till 2020 samt internationella klimatåtaganden genom att delta i, förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla projekt och metoder för gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling under Kyotoprotokollet till FN:s ramkonvention för klimatförändringar samt liknande mekanismer som utvecklas i anslutning till samma konvention. I samma syfte får anslaget användas för utgifter för förvärv av utsläppsutrymme.

Anslaget får även användas för utgifter för utveckling av EU:s system för handel med utsläppsrätter och utsläppsutrymme inom ramen för bördefördelningsbeslutet samt för övervakning av internationell utsläppshandel. Anslaget får användas till finansiering av utgifter för den internationella transaktionsförteckningen (ITL) för registerhållning av transaktioner av s.k. Kyotoenheter samt för klimatkompensering av Regeringskansliets flygresor utanför EU. Utsläppsminskningenheter som förvärfas för klimatkompensering bör annulleras.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:13 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 811 000 000 kronor 2015–2022.

Skälen för regeringens förslag: För att avtal om fleråriga projekt i samband med internationella klimatinvesteringar ska kunna tecknas behöver regeringen ett bemyndigande. Bemyndigandet för 2014 föreslås öka så att avtal om ytterligare klimatinvesteringar upp till 400 000 000 kronor ska kunna ingås under året. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:13 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 811 000 000 kronor 2015–2022.

Tabell 3.42 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Tusental kronor

	Utfall 2012	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017–2022
Ingående åtaganden	449 562	866 388	1 409 388			
Nya åtaganden	490 436	620 000	400 000			
Infriade åtaganden	-73 610	-77 000	-97 000	-187 000	-257 000	-1 268 388
Utestående åtaganden	866 388	1 409 388	1 712 388			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	1 150 000	1 674 000	1 811 000			

Regeringens överväganden

För att nå målet med de internationella klimatinsatserna, att bidra med en tredjedel till etappmålet för begränsad klimatpåverkan till 2020, behöver avtal om förvärv av ytterligare utsläppstrymme tecknas. Då leddet mellan avtal och leverans är lång behöver avtal om leverans av utsläppsminskningenheter tecknas under de närmaste åren. Bemyndiganderamen föreslås därför höjas så att nya åtaganden kan ingås under 2014.

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.43 Härlledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	93 000	93 000	93 000	93 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	22 000	40 000	60 000	60 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	115 000	133 000	153 000	153 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 115 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 133 000 000 kronor, 153 000 000 kronor respektive 153 000 000 kronor.

3.8.14 1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland

Tabell 3.44 Anslagsutveckling 1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland

Tusental kronor

2012	Utfall	45 668	Anslags-sparande	3 332
2013	Anslag	43 000 ¹	Utgifts-prognos	41 884
2014	Förslag	26 000		
2015	Beräknat	26 000		
2016	Beräknat	33 000		
2017	Beräknat	33 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för samarbete med Ryssland inom miljö- klimat- och kärnsäkerhetsområdet. Anslaget får användas för utgifter för samarbete med Ryssland inom miljö- havs- och kemikalieområdet med särskilt fokus på Östersjön, Barentsregionen och Arktis.

Anslaget får användas för utgifter för projekt som stödjer Arktiska Rådets verksamhet. Anslaget får användas för utgifter för projekt som stödjer verksamhet inom Barents Euro-Arktiska Råd. Anslaget får användas för utgifter för tillskott till miljöutvecklingsfonden inom Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) vad avser samarbetet med Ryssland. Anslaget får användas för administration och samordning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:14 *Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 17 000 000 kronor 2015–2019.

Tabell 3.45 Beställningsbemyndigande – 1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland

Tusental kronor

	Utfall 2012	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017–2019
Ingående åtaganden	9 755	11 370	14 090			
Nya åtaganden	10 176	13 900	16 200			
Infriade åtaganden	-8 560	-11 180	-13 400	-8 500	-4 980	-3 410
Utestående åtaganden	11370	14 090	16 890			
Erhållet/förslaget bemyndigande	30 000	21 000	17 000			

Skälen för regeringens förslag: För att avtal om fleråriga projekt ska kunna tecknas inom det område som anslaget omfattar behöver regeringen ett bemyndigande. Bemyndigandet för 2014 föreslås minska med 4 miljoner kronor jämfört med 2013.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:14 *Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 17 000 000 kronor 2015–2019.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget minskar med 7 miljoner kronor per år fr.o.m. 2014 för finansiering av ökade kostnader för fortsatt klimatanpassning och för arbetet med biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.46 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	43 000	43 000	43 000	43 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-17 000	-17 000	-10 500	-10 500
Överföring till/från andra anslag			500	500
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	26 000	26 000	33 000	33 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår därmed att 26 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 26 000 000 kronor, 33 000 000 kronor respektive 33 000 000 kronor.

3.8.15 1:15 Hållbara städer

Tabell 3.47 Anslagsutveckling 1:15 Hållbara städer

Tusental kronor

			Anslags- sparande	
2012	Utfall	22 984		19 515
2013	Anslag	15 500 ¹	Utgifts- prognos	14 716
2014	Förslag	3 300		
2015	Beräknat	80 000		
2016	Beräknat	2 500		
2017	Beräknat	4 500		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att stödja utvecklingen av hållbara städer. Stödet avser ny- och ombyggnadsåtgärder inom en särskild stadsdel, ett särskilt bostadsområde eller kvarter som bidrar till integrerade lösningar för hållbar stadsutveckling. Anslaget får användas för utgifter för administration och utvärdering.

Regeringens överväganden

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2015–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.48 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:15 Hållbara städer

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	15 500	15 500	15 500	15 500
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	-12 200	64 500	-13 000	-11 000
Förslag/beräknat anslag	3 300	80 000	2 500	4 500

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 3 300 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Hållbara städer* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 80 000 000 kronor, 2 500 000 kronor respektive 4 500 000 kronor.

3.8.16 1:16 Skydd av värdefull natur

Tabell 3.49 Anslagsutveckling 1:16 Skydd av värdefull natur

Tusental kronor

2012	Utfall	750 451	Anslags-sparande	549
2013	Anslag	818 000 ¹	Utgifts-prognos	798 320
2014	Förslag	808 000		
2015	Beräknat	735 000		
2016	Beräknat	735 000		
2017	Beräknat	678 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för skydd och bevarande av värdefulla naturmiljöer för biologisk mångfald och friluftsliv. Anslaget får särskilt användas

- för ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken Naturvårdsverkets ansvarsområde,
- till utgifter för förvärv samt avtalslösningar för statens räkning av värdefulla naturområden,
- för utgifter i samband med säkerställande av värdefulla naturområden,
- för statsbidrag till kommuner och kommunala stiftelser för skydd av värdefulla naturområden.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2014 för anslaget 1:16 *Skydd av värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 kronor 2015–2063.

Tabell 3.50 Beställningsbemyndigande – anslaget 1:16 Skydd av värdefull natur

Tusental kronor

	Utfall 2012	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017–20163
Ingående åtaganden	9 131	8 696	24 000			
Nya åtaganden	23	16 000	16 000			
Infriade åtaganden	-458	-696	-16 000	-16 000	-350	-7 650
Utestående åtaganden	8 696	24 000	24 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	25 000	25 000	25 000			

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal ska kunna tecknas som avser, skydd, som exempelvis naturvårdsavtal, av värdefulla områden, förhandsbesked om statsbidrag till områdesskydd och samverkansavtal med statliga myndigheter. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2013 för anslaget 1:16 *Skydd av värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 kronor 2015–2016.

Regeringens överväganden

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.51 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:16 Skydd av värdefull natur

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	818 000	818 000	818 000	818 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-10 000	-83 000	-83 000	-140 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	808 000	735 000	735 000	678 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 808 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Skydd av värdefull natur* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 735 000 000 kronor, 735 000 000 kronor respektive 678 000 000 kronor.

3.8.17 1:17 Havs- och vattenmyndigheten

Tabell 3.52 Anslagsutveckling 1:17 Havs- och vattenmyndigheten

Tusental kronor

2012	Utfall	195 079	Anslags-sparande	2 170
2013	Anslag	201 898 ¹	Utgifts-prognos	199 158
2014	Förslag	206 715		
2015	Beräknat	209 393 ²		
2016	Beräknat	212 896 ³		
2017	Beräknat	217 567 ⁴		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 206 715 tkr i 2014 års prisnivå.

³ Motsvarar 206 715 tkr i 2014 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 206 715 tkr i 2014 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Havs- och vattenmyndighetens förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.53 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2012	407			
Prognos 2013	350			
Budget 2014	250			

Den avgiftsbelagda offentligrättsliga verksamheten där intäkterna inte disponeras av Havs- och vattenmyndigheten rör sanktionsavgifter och övrig offentligrättslig verksamhet.

Tabell 3.54 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2012	16 520	16 533	-11
(varav tjänsteexport)	1 446	1 446	0
Prognos 2013	2 000	2 000	
(varav tjänsteexport)	2 000	2 000	0
Budget 2014	4 000	4 000	
(varav tjänsteexport)	4 000	4 000	0

Regeringens överväganden

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 3.55 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 1:17 Havs- och vattenmiljömyndigheten

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	201 898	201 898	201 898	201 898
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	4 581	7 256	10 755	15 421
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt ³	236	239	243	248
Förslag/ beräknat anslag	206 715	209 393	212 896	217 567

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2013. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2015–2017 är preliminär.

³ Anslaget minskar fr.o.m. 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med e-förvaltningsprojekt som genomförs i statsförvaltningen.

Regeringen föreslår att 206 715 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Havs- och vattenmyndigheten* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 209 393 000 kronor, 212 896 000 kronor respektive 217 567 000 kronor.

4 Miljöforskning

4.1 Omfattning

Området omfattar forskning inom utgiftsområde 20, främst forskning om miljö och samhällsbyggande vid Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) men också forskningsverksamheten vid Naturvårdsverket, Stockholm Environment Institute (SEI), IVL Svenska miljöinstitutet AB och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI).

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling Miljöforskning UO20

Miljoner kronor

	Utfall 2012	Budget 2013 ¹	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017
<i>Miljöforskning</i>							
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	53	51	49	52	53	54	55
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	545	593	584	610	649	707	718
Summa Miljöforskning	598	644	633	662	701	760	773

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.
Anm. Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

4.3 Mål

Regeringens mål för forskningspolitiken är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

4.4 Resultatredovisning

4.4.1 Resultat

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har bl.a. ansvaret för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden inom miljöområdet. Formas ansvarar för finansieringen av forskningsprojekt och program, för forskartjänster och för finansieringen av starka forskarmiljöer samt för informationen om forskning och forskningsresultat. Drygt hälften av rådets forskningsmedel satsas inom områdena miljö och samhällsbyggande. En redovisning av forskning inom samhällsbyggnadsområdet görs under utgiftsområdet 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning samt konsumentpolitik. Resterande medel redovisas under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel där en översiktlig redovisning inom dessa områden görs.

Forskningsstöd

Formas fördelade 604 miljoner kronor för åren 2013–2016 till 150 nya projekt i den öppna utlysningen. Beviljningsgraden var 11 procent (8 procent 2011 och 11 procent 2010) om man jämför antalet beviljade ansökningar med antalet inkomna. Dessutom har 506 miljoner kronor fördelats till riktade utlysningar för perioden 2012–2017. Andelen kvinnor som beviljas forskningsstöd har ökat från 20 procent 2001 till 41 procent i den öppna utlysningen och till 37 procent i de riktade utlysningarna.

Formas beredningsorganisation bestod 2012 av åtta beredningsgrupper:

- klimatförändring
- naturmiljö
- nyttjande av naturresurser
- resurseffektiva produkter och processer
- miljöföroreningar
- livsmedel och djurs välfärd
- stads- och landsbygdsutveckling
- den bebyggda miljön.

I varje beredningsgrupp ingår 15–20 ledamöter såväl aktiva forskare som användare med forskningserfarenhet, för bedömning av vetenskaplig kvalitet och nytta för samhället. Andelen kvinnor i beredningsgrupperna var 42 procent (41 procent 2011 och 39 procent 2010).

Riktade satsningar

Särskilt riktade utlysningar tillsammans med andra finansiärer har skett bl.a. inom områdena:

- livsmedel
- barn och ungdomars psykiska hälsa
- urban underjordisk infrastruktur
- kemiska ämnen
- ombyggnad, renovering och förnyelse av bostäder
- samerelaterad forskning
- samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning.

Rådet har också utarbetat en strategi för att stödja svaga men för samhället viktiga områden och under året har områdena landsbygdsutveckling och arkitekturforskning fått stöd. Formas finansierar också starka forskningsmiljöer bl.a. inom områdena klimatforskning vid Stockholms universitet och kemisk ekologi vid SLU.

Internationellt forsknings-samarbete

Formas har ett omfattande internationellt samarbete. Inom EU deltar rådet i ett flertal samarbeten inom ERA NET samt inom Joint Programming inom områdena klimat, livsmedelssäkerhet och hav samt om det urbana Europa och om antibiotikaresistens. Formas har också ett omfattande samarbete med länder utanför EU och inom det nordiska forsknings-samarbetet.

Strategi, analys och utvärdering

För att kunna identifiera och prioritera områden för vilka det kan behövas särskilda forskningsinsatser bjöd Formas in forskare och andra intressenter att komma med förslag till nya forskningsområden. Förslagen bearbetades och lades till grund för fem nya riktade utlysningar under året. Rådet har under året gjort en större utvärdering av den nya beredningsorganisationen som genomfördes 2009 med färre och problemorienterade beredningsgrupper. Utvärderingen visar att beredningsprocessen har effektiviserats och håller hög kvalitet samt att forskningen blivit mer problemorienterad. Förändringen har dock inte medfört att den vetenskapliga kvaliteten på forskningen har försämrats. Forskningen som fått medel från Formas producerar artiklar med hög internationell vetenskaplig kvalitet.

Formas har under året utfört ett antal utvärderingar av forskningsverksamhet, bl.a. finansieringen av starka forskningsmiljöer, Stiftelsen Institutet för jordbruks- och miljöteknik (JTI), Stiftelsen skogsbrukets forskningsinstitut (Skogforsk), växtförädlingen vid SLU, Stiftelsen biodynamiska forskningsinstitutet och av hästforskningen. Dessutom har en kartläggning och en utvärdering av en expertpanel utförts inom samhällsbyggnadsområdet. Den visade bland annat att forskningen inom samhällsbyggnadsområdet inom vissa områden bedrivs med hög kvalitet, men också att det finns brister i internationell publicering. Expertpanelen efterlyste övergripande strategiska program för tvärvetenskaplig forskning inom området. Resultaten av utvärderingarna ligger till grund för rådets fortsatta forskningssatsningar.

Forskningsinformation

Formas webb-plats är en allt viktigare informationskanal med ca 20 000 besökare varje månad. Under året har en ny utvecklad webb-plats lanserats. Formas webbtidning Miljöforskning har haft 130 000 besökare och det webbaserade nyhetsbrevet 6 000 prenumeranter.

Formas har bidragit till finansieringen av ett antal populärvetenskapliga filmer som visats på SVT och några filmer är också tillgängliga via YouTube och via Formas hemsida. Formas har också publicerat ett 20-tal pocketböcker i serien Formas Fokuserar om aktuella forskningsteman. Dessutom har rådet arrangerat ett antal

seminarier och konferenser och deltar i flera informationsprojekt.

Övrig forskningsverksamhet

Naturvårdsverket finansierar främst forskning till stöd för att nå de nationella miljökvalitetsmålen samt stöd till verkets egen verksamhet. Huvuddelen av forskningsverksamheten sker i programform.

Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra) är en viktig finansiär av åtgärdsinriktad forskning. Forskningsstödet uppgår till ca 200 miljoner kronor per år.

Utförare av forskning inom utgiftsområdet är Stockholm Environment Institute (SEI) som främst bedriver internationell policyinriktad forskning och IVL Svenska miljöinstitutet AB som bedriver forskning i samverkan med näringslivet. Dessutom bedriver SMHI tillämpad forskning med inriktning på meteorologi, hydrologi, oceanografi och klimat.

4.4.2 Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att Formas forskningsstöd har stor betydelse för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden och ger en viktig grund för flera centrala samhällsutmaningar. Forskningen bidrar till att nå målen för ett hållbart samhällsbyggande och en hållbar samhällsutveckling. Utvärderingen av rådets nya beredningsorganisation med färre och disciplinorienterade beredningsgrupper visar att processen blivit mer effektiv. Förändringen har också medfört att forskningen blivit mer problemorienterad och tvärvetenskaplig samt att forskningen håller en hög internationell vetenskaplig kvalitet och att den citeras i hög utsträckning.

Den forskning som finansieras av Naturvårdsverket bidrar med vetenskapligt underlag för att nå de nationella miljökvalitetsmålen. Forskningen bidrar också som stöd för Naturvårdsverkets miljöarbete.

Regeringen anser att den forskning som finansieras via Formas och Naturvårdsverket är av stor betydelse för miljöarbetet och för den nationella och internationella miljöpolitiken.

Den forskning som utförs vid Stockholm Environment Institute (SEI) och vid IVL Svenska miljöinstitutet AB bidrar med underlag till den nationella och internationella miljöpolitiken samt med viktigt underlag till miljö-

arbetet. Forskningen vid SMHI är av stor betydelse för att utveckla väderprognoser och varningar för olika väderhändelser samt för klimatarbetet.

4.5 Politikens inriktning

Miljöforskningen har en stor betydelse för regeringens miljöpolitik. Styrmedel, lagstiftning och andra åtgärder bygger nästan alltid på resultaten från forskningen. En stark miljöforskning är också avgörande för att nå de nationella miljökvalitetsmålen samt för att hantera de stora globala miljöutmaningarna.

För att öka kontakterna mellan politiken och forskningen har regeringen under våren 2012 inrättat Miljöforskningsberedningen som består av tolv framstående forskare från olika discipliner med miljöministern som ordförande. Under året har beredningen bland annat inlett ett arbete om miljöpolitikens långsiktiga förutsättningar, arrangerat ett seminarium och utarbetat underlagsmaterial. Beredningen har dessutom tagit fram en rapport om tillståndet för musselätande fåglar och miljötillståndet i Östersjön samt deltagit i diskussionen om ekosystemtjänster. Som ett resultat av regeringens forskningspolitiska proposition Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) beräknas anslagen till Formas att öka med totalt 300 miljoner kronor till år 2016 med bl.a. en riktad forskningssatsning på hållbart samhällsbyggande.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader

Tabell 4.2 Anslagsutveckling 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

2012	Utfall	53 112	Anslags-sparande	-835
2013	Anslag	51 178 ¹	Utgifts-prognos	49 132
2014	Förslag	52 225		
2015	Beräknat	52 888 ²		
2016	Beräknat	53 745 ³		
2017	Beräknat	54 910 ⁴		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 52 225 tkr i 2014 års prisnivå.

³ Motsvarar 52 225 tkr i 2014 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 52 225 tkr i 2014 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggandes (Formas) förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 4.3 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	51 178	51 178	51 178	51 178
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	1 115	1 779	2 637	3 803
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt ³	-68	-69	-70	-71
Förslag/beräknat anslag	52 225	52 888	53 745	54 910

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2013. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2015–2017 är preliminär.

³ Anslaget minskas fr.o.m. 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med e-förvaltningsprojekt som genomförs i statsförvaltningen.

Regeringen föreslår att 52 225 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 52 888 000 kronor, 53 745 000 kronor respektive 54 910 000 kronor.

4.6.2 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tusental kronor

2012	Utfall	544 808	Anslags-sparande	6 101
2013	Anslag	592 593 ¹	Utgifts-prognos	584 290
2014	Förslag	610 163		
2015	Beräknat	648 546 ²		
2016	Beräknat	706 522 ³		
2017	Beräknat	718 222 ⁴		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2013 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 642 352 tkr i 2014 års prisnivå.

³ Motsvarar 691 273 tkr i 2014 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 691 273 tkr i 2014 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till forskning inom områdena miljö och samhällsbyggande. Anslaget får också användas till projektrelaterade kostnader (utvärderingar, beredningsarbete, vissa resor och seminarier samt informationsinsatser).

Kompletterande information

För forskning om de areella näringarna finns inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel anslaget 1:25 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning*.

Tabell 4.5 Beställningsbemyndigande – anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tusental kronor

	Utfall 2012	Prognos 2013	Förslag 2014	Beräknat 2015	Beräknat 2016	Beräknat 2017-2019
Ingående åtaganden	865 926	1 025 065	1 268 148			
Nya åtaganden	570 436	723 326	885 378			
Infriade åtaganden	-411 297	-480 243	-520 000	-589 983	-452 402	-591 141
Utestående åtaganden	1 025 065	1 268 148	1 633 526			
Erhållet/förslaget bemyndigande	1 350 000	1 350 000	1 650 000			

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2014 för anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 650 000 000 kronor 2015–2019.

Skälen för regeringens förslag: För att underlätta planering och teckna avtal om fleråriga forskningsprojekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Bemyndigandet för 2014 föreslås öka 300 miljoner kronor jämfört med 2013 för att skapa bättre förutsättningar då anslaget ökades i senaste budgetpropositionen.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2014 för anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 650 000 000 kronor 2015–2019.

Regeringens överväganden

Beräkningar i tidigare budgetpropositioner påverkar beräknade anslagsramar 2014–2017.

Anslaget har för perioden 2014–2017 beräknats enligt följande:

Tabell 4.6 Härledning av anslagsnivån 2014–2017, för 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tusental kronor

	2014	2015	2016	2017
Anvisat 2013¹	592 593	592 593	592 593	592 593
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	830	6 552	13 920	23 964
Beslut	17 500	50 169	100 786	102 455
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt ³	-760	-767	-777	-790
Förslag/beräknat anslag	610 163	648 546	706 522	718 222

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2012 (bet. 2012/13:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2013. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2015–2017 är preliminär.

³ Anslaget minskas fr.o.m. 2014 till följd av beräknade samordningsvinster i samband med e-förvaltningsprojekt som genomförs i statsförvaltningen.

Regeringen föreslår att 610 163 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* för 2014. För 2015, 2016 och 2017 beräknas anslaget till 648 546 000 kronor, 706 522 000 kronor respektive 718 222 000 kronor.